

การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

มาริษา ศรีษะแก้ว

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

เมษายน 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

**STUDY OF LIVING THE LIFE ACCORDING TO THE
PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY OF THE
PEOPLE IN NON KWANG SUB-DISTRICT,
BANDAN DISTRICT, BURIRAM PROVINCE.**

Marisa Srisakaew

**An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of Requirements for the Degree of Master of Public
Administration Program in Public Administration**

April 2021

Copyright of Buriram Rajabhat University

ชื่อเรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน
ตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัย มาริษา ศรีษะแก้ว

ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์

ที่ปรึกษาหลัก

รองศาสตราจารย์ ประจัน คะเนวัน

ที่ปรึกษาร่วม

ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์

สถานศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่พิมพ์ 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านความเอื้ออาทร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ใช้ครัวเรือนเป็นหน่วยการสุ่ม โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของทาโร ยามานะ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 ครัวเรือน แล้วทำการสุ่มกระจายไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ตามสัดส่วน สำหรับผู้ให้ข้อมูลใช้การเลือกแบบเจาะจง โดยการเลือกหัวหน้าครัวเรือนเป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมี 3 ลักษณะ คือ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.9549 สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการลดรายจ่ายและด้านการเพิ่มรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือด้านความเอื้ออาทร ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเพิ่มรายได้
2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ต้องการให้ภาครัฐจัดทำแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรในหน้าแล้ง รองลงมา คือ ต้องการให้ภาครัฐจัดหาทุนสนับสนุนในการประกอบอาชีพเสริม และความคิดเห็น ต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์และปลูกผัก หรือสอนทำปุ๋ยหมัก เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน มีจำนวนน้อยสุดตามลำดับ

TITLE Study of Living the Life according to the Philosophy of Sufficiency Economy of the People in Non Kwang Sub-district, Ban Dan District, Buriram Province

AUTHOR Marisa Srisakaew

INDEPENDENT STUDY ADVISORS

Assistant Professor Dr. Sathapon Wichairam	Major Advisor
Associate Professor Prachan Kanewan	Co-advisor

DEGREE Master of Public Administration **MAJOR** Public Administration

SCHOOL Buriram Rajabhat University **YEAR** 2021

ABSTRACT

The objective of this study was to study how people living their life according to the Philosophy of Sufficiency Economy in Non Kwang sub-district, Ban Dan district, Buriram province according to the six aspects namely reducing expenses, increasing income, Saving, living, conserving natural resources and environment and generosity. The samples were 316 households selected by using household as a unit of selection and the sample size was determined by using Yamane's table. Then, the samples were randomly distributed among villages based on the proportion. The respondents were the heads of the household who were purposively selected. The data were collected by using a questionnaire which consisted of three parts: checklist, 5-rating scale and open-ended with the reliability level of 0.9549. The statistics used for analyzing the data were percentage, mean and standard deviation.

The results were as follows:

1. Living the life according to the Philosophy of Sufficiency Economy of the people in Non Kwang sub-district, Ban Dan district, Buriram province was at a high level in overall aspect. When considering in each aspect, it was found that the aspects of reducing expenses and increasing income were at a moderate level while the others were at a high level. The aspect with the highest mean was conserving natural resources and environment followed by generosity. However, the aspect with the lowest mean was increasing income.

2. Other comments and suggestions which received the greatest number was that the people want the Government to support them with the water resources to fulfill their need during

Dry season. The second most comment was that they want the Government to provide the budget for supporting additional occupation. The comment with the lowest number was that the people want the Government to educate them about raising animals and planting vegetables or teach them to make the fertilizer because it would help them to reduce their costs of living, respectively.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Buriram Rajabhat University

ประกาศคุณูปการ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้โดยได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์ ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ประชัน คະเนวัน ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อย ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่เอื้ออำนวยและประสานงานในการจัดพิมพ์การค้นคว้าอิสระเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ จีพัฒนา ผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์น้อย สุปิงคลัด ประธานสภาวิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ และนายกนกภัทร สมศรี พัฒนาการอำเภอรตนบุรี ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณ ประชาชนในตำบลโนนขวาง ที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงดูสั่งสอนและอบรมให้ประพฤติปฏิบัติ แต่คุณงามความดี รวมทั้งสามีและบุตร มิตรสหายที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จและคอยสนับสนุน ให้กำลังใจ แง่คิดที่ดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบผลสำเร็จในการศึกษา

คุณค่าและประโยชน์จากการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณแก่ บิดามารดา ตลอดจนบูรพาจารย์ที่มีส่วนสำคัญสร้างความเจริญก้าวหน้าด้านการศึกษา และเพิ่มพูน ปัญญาให้แก่ผู้วิจัยจนประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

มาริษา ศรีชะแก้ว

สารบัญ

	หน้า
หน้าอนุมัติ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
ประกาศคุณูปการ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพประกอบ	ช

บทที่

1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่.....	31
แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	41
บริบทของตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์.....	71
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	78

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	83
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	83
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	84
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	86
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	88
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	89
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	99
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	99
วิธีดำเนินการวิจัย.....	99
สรุปผลการวิจัย.....	101
อภิปรายผล.....	101
ข้อเสนอแนะ.....	105
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	105
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	106

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	107
ภาคผนวก.....	114
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	115
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือวิจัย.....	119
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	121
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	123
ภาคผนวก จ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	130
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	133

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1	ข้อมูลจำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนในตำบลโนนขวาง..... 73
2.2	ข้อมูลพื้นที่ทำการเกษตรในตำบลโนนขวาง..... 76
3.1	แสดงจำนวนประชากรครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างครัวเรือน และกลุ่มตัวอย่าง ที่ตอบแบบสอบถาม..... 84
4.1	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 89
4.2	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้าน..... 91
4.3	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการลดรายจ่าย โดยภาพรวมและรายข้อ..... 92
4.4	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการเพิ่มรายได้ โดยภาพรวมและรายข้อ..... 93
4.5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการประหยัด โดยภาพรวมและรายข้อ..... 94
4.6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการดำรงชีวิต โดยภาพรวมและรายข้อ..... 95

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4.7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมและรายข้อ.....	96
4.8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านความเอื้ออาทร โดยภาพรวมและรายข้อ.....	97
4.9	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ.....	98

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
2.1 สรุปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	49
2.2 การประยุกต์หลักการทรงงาน	51
2.3 การพัฒนาเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	52

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำรัสที่ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ พระราชทานให้แก่ประชาชนชาวไทย เพื่อเป็นหลักในการประพฤติตนให้ดำรงชีพได้อย่างปกติสุข มีหลักการสำคัญคือ ทางสายกลาง ที่เน้นความพออยู่พอกินตามกำลังของตน บนพื้นฐานของความ พอประมาณ ไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป ลดการเบียดเบียนผู้อื่น สามารถพิจารณาวิเคราะห์ โดยใช้ความเป็นเหตุเป็นผลประกอบเพื่อแก้ไขสถานการณ์ปัญหา ไม่หลงมัวเมาไปกับลัทธิบริโภคนิยมที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างต่อเนื่อง และมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ประชาชนชาวไทย ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในโลกทุนนิยม พร้อมทั้งปลูกฝังให้คนไทยมีความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง มิให้ตั้งตนอยู่ในความประมาท มีความซื่อสัตย์สุจริต ความเอื้ออาทร และความสามัคคี ตั้งแต่ระดับ ครัวเรือน ชุมชน และประเทศชาติ เมื่อประชาชนทุกคนมีวิถีชีวิตตามแนวทางหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงแล้ว จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยการรวมกลุ่มเป็นพลังสร้างอำนาจ การต่อรองในการจำหน่ายสินค้า และเมื่อครัวเรือนและชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของประเทศมี ความมั่นคงแล้ว ก็จะกลายเป็นพลังขับเคลื่อนให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาก้าวผ่านวิกฤตและ ปัญหาได้เป็นอย่างดี

ประเทศไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ดำรงชีวิตด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมา ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ดังจะเห็นได้จากข้อความในหลักศิลาจารึกที่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ประชาชนใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย มีการผลิตอาหารที่เพียงพอต่อการยังชีพในครัวเรือน หากเหลือจึง แจกจ่ายให้แก่เพื่อนบ้านในชุมชน คนในครอบครัวมีความรักความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น และ อยู่ร่วมกันในชุมชนด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน สินค้าเกษตรกรรมของไทยคือข้าว พืชผักผลไม้ แสดงให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจของสังคมที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีการใช้พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นปัจจัยหลักในการสร้างผลผลิต รัฐบาลจึงพัฒนาประเทศโดยการใช้การเกษตรเป็น พื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจมาอย่างยาวนาน และต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา รัฐบาล ได้วางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีการสร้างสาธารณูปโภคสำคัญที่เป็นพื้นฐาน

ของการดำรงชีวิต กระจายไปทั่วทั้งในเมืองและชนบท เป็นยุคการพัฒนาที่เรียกว่า “ยุคน้ำไหล ไฟสว่าง ทางสะดวก” และเริ่มผลิตอาหารและสินค้าเกษตรกรรมเพื่อจำหน่าย เกิดเป็นระบบเศรษฐกิจ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ระบบเศรษฐกิจของไทยต้องเสียเปรียบการค้ากับต่างประเทศมาโดยตลอด เนื่องจากสินค้าเกษตรมีราคาถูกลง แต่สินค้าอุตสาหกรรมมีราคาแพง ไทยจึงเร่งแปรรูปทรัพยากรธรรมชาติไปเป็นทุนเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม และยังกู้ยืมเงินทุนจากต่างประเทศด้วยวิธีต่างๆ เพื่อเพิ่มระดับความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ แต่การทำเช่นนั้นมากเกินไป ส่งผลให้ระบบนิเวศเสียหาย ธรรมชาติเสียสมดุล ชุมชนในชนบทที่อิงอยู่กับธรรมชาติก็ล่มสลาย ในขณะที่ชุมชนเมืองที่อิงอยู่กับอุตสาหกรรมและการค้า ต้องประสบปัญหาภาวะหนี้สินต่างประเทศ คนรุ่นหนุ่มสาวชานา ชาวไร่ เลื่อนไหลมาเป็นแรงงานในภาคการผลิตในระบบอุตสาหกรรม ทั้งการย้ายจากถิ่นหนึ่ง ไปอีกถิ่นหนึ่ง ส่งผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ในชนบทและในเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งเห็นได้ชัดจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของโลก เมื่อปี 2540 ที่ทำให้รัฐบาลไทยต้องเสียรายได้มหาศาล นอกจากนี้คนในสังคมไทยขาดจิตสำนึกของความพอดีและพอเพียง มีการจับจ่ายใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือยทั้งในภาครัฐ เอกชน และประชาชน การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ระมัดระวัง ขาดความประหยัด และขาดสติที่จะปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต

จากสถานการณ์ดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องมีการเตรียมตัวหรือเตรียมความพร้อมที่จะวางแผนพัฒนาประเทศหรือจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับปัญหาหรือวิกฤตที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ประเทศต้องประสบกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจดังเช่นที่ผ่านมา ซึ่งในการเตรียมความพร้อมเพื่อการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ สามารถนำมาปฏิบัติ และเห็นผลได้ชัดเจน รัฐบาลไทยจึงได้อัญเชิญหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาใช้สำหรับเป็นแนวทางและกรอบวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 เป็นต้นมา เนื่องจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถจะนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการพัฒนาประเทศให้มีประสิทธิภาพ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้อิทธิพลของปัญญาและความรู้และคุณธรรม จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นหลักในการพัฒนาประเทศให้มีภูมิคุ้มกันและรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและของประเทศจากสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ

ตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ มีเขตการปกครองทั้งหมด 9 หมู่บ้าน จำนวน 1,135 ครัวเรือน และมีประชากรจำนวน 4,201 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านด่าน. 2562 : 14) ผู้วิจัยมีฐานะเป็นเจ้าของพื้นที่ประจำสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ลงพื้นที่ดำเนินภารกิจของกระทรวงในพื้นที่เป็นประจำ ได้พบเห็นการดำรงชีวิตของประชาชนในตำบลโนนขวาง ซึ่งจากเดิมในอดีต วิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลโนนขวาง มีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างลำบาก ประชาชนมีฐานะยากจน เนื่องจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว เกิดภาวะหนี้สินที่มากขึ้นทุกปีจากการขาดทุนในการปลูกข้าวและพืชผลทางการเกษตร คนในชุมชนลดการพึ่งพากันหันมาใช้เครื่องจักรทางการเกษตร เครื่องยนต์พ่นยาปราบศัตรูพืช มีการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีกันมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมีความเสื่อมโทรม แรงงานวัยหนุ่มสาวต้องเดินทางไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม แต่หลังจากที่ทุกชุมชนในตำบลโนนขวาง ได้รับความรู้และแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากส่วนราชการต่าง ๆ แล้ว คนในชุมชนเริ่มตระหนักและเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของตน ตั้งแต่ระดับบุคคลและครอบครัว ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมีความใกล้ชิดและเอื้ออาทรต่อกัน และพบเห็นแรงงานวัยหนุ่มสาวในพื้นที่มีวิถีชีวิตในภาคการเกษตรมากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่า การพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพาจากภายนอก ทำให้สภาพสังคมของตำบลโนนขวางมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความเอื้ออาทร เพื่อถอดบทเรียนการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำไปเสนอแนะประชาชนในตำบลให้ดำเนินชีวิตที่ถูกต้องสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์
2. เป็นสารสนเทศในการนำไปจัดทำแผนชุมชนและแนวทางในการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในตำบลโนนขวางให้ดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ อีกด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาตัวชี้วัดความสำเร็จการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านความเอื้ออาทร (กรมการพัฒนาชุมชน. 2554 : 11)

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ หน่วยครัวเรือนในชุมชน พื้นที่ตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 9 หมู่บ้าน 1,135 ครัวเรือน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มประชากร ใช้ครัวเรือนเป็นหน่วยการสุ่ม โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95.5% และความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ (Yamane. 1967 ; อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2555 : 146) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 ครัวเรือน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปยังหมู่บ้านต่างๆ ตามสัดส่วนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก

สำหรับผู้ให้ข้อมูล จะใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการเลือกหัวหน้าครัวเรือนในแต่ละครัวเรือนเป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้เข้าใจความหมายของ คำศัพท์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงให้นิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. การดำเนินชีวิต หมายถึง การดำรงชีวิต เพื่อการเป็นอยู่ของตนอย่างมีความสุขตาม ทัศนคติของตน ด้วยการแสวงหาปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อความสุขของตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติในที่สุด

2. แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางและ หลักในการประพฤติปฏิบัติตนของประชาชนในตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล-อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย โดยทรงชี้ให้เห็นว่าในการ ปฏิบัติตนให้มีความเป็นอยู่อย่างมีความสุข ต้องมีความพอเพียง มีความพอดี ซึ่งต้องมีความรอบคอบ มีเหตุผล ดำรงชีวิตอยู่ในทางสายกลาง ประกอบด้วยภูมิคุ้มกันที่ดีในการป้องกันเพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งต้องมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นหลัก สำคัญที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติใน 6 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการลดรายจ่าย หมายถึง มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเพื่อลดรายจ่าย ในครัวเรือน มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ เพื่อบริโภคในครัวเรือน การผลิตปุ๋ยชีวภาพในครัวเรือน ทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อลดต้นทุนการผลิต การผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ใช้เองในครัวเรือน เช่น น้ำยาล้างจาน มีการซ่อมแซมและปรับปรุงสิ่งของเครื่องใช้ด้วยตนเอง มีการลด ละ เลิก อบายมุขและการพนัน รวมถึงการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ทราบรายจ่ายในครัวเรือน

2.2 ด้านการเพิ่มรายได้ หมายถึง มีการปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ผักบุ้ง ผักกาด ผักชี เพื่อจำหน่าย มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร เพื่อจำหน่าย การทำเกษตรแบบ ผสมผสาน ปลูกพืชหมุนเวียนไว้จำหน่ายตลอดปี การปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายเพิ่มรายได้ มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเพิ่ม ผลผลิตทางการเกษตร มีการใช้พันธุ์พืชที่มีคุณภาพเพื่อให้ผลผลิตที่ดี มีการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการจำหน่ายสินค้า

2.3 ด้านการประหยัด หมายถึง ลดการซื้อสินค้าหรือบริการที่ไม่จำเป็น เช่น ค่าอินเทอร์เน็ต มีการส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือน รู้จักเก็บออม มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินด้วยความรอบคอบ ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะสะสม มีการวางแผนแบ่งเงินเพื่อออมผ่านธนาคาร หรือกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ และดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ใช้จ่ายเกินความจำเป็น

2.4 ด้านการดำรงชีวิต หมายถึง มีการปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริตให้แก่สมาชิกในครอบครัว มีการเข้ารับการอบรม ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะและความรู้ มีการศึกษาหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยจากสื่อต่าง ๆ มีการวางแผนการดำเนินชีวิตไว้ล่วงหน้า การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินชีวิตที่ดีร่วมกับคนในชุมชน การเคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาให้กับผู้ที่สนใจ

2.5 ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า และร่วมดูแลป่าชุมชน การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่สาธารณะ มีการใช้น้ำอย่างประหยัด และร่วมอนุรักษ์แหล่งน้ำสาธารณะในชุมชน ลดการใช้ถุงพลาสติก หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดมลพิษ มีการเข้าร่วมเวทีประชาคมหรือการประชุมจัดทำแผนพัฒนาชุมชน มีการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

2.6 ด้านความเอื้ออาทร หมายถึง มีการบริจาคทรัพย์หรือแรงงานเพื่องานสาธารณประโยชน์ การเข้าร่วมกิจกรรมกองทุนเพื่อการอาชีพและสร้างงานให้แก่ชุมชน การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ หรือผู้ยากไร้ มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส มีส่วนร่วมในกิจกรรมจัดทำแผนที่นำไปแก้ไขปัญหาในชุมชน และการนำคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการปลูกฝังให้ชุมชนมีความเอื้ออาทรให้กันและกัน

3. หัวหน้าครัวเรือน หมายถึง ตัวแทนจากหน่วยครัวเรือนที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง ในพื้นที่ตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยให้กำหนดกรอบในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ
2. แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่
3. แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. บริบทของตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจพื้นฐานของสังคมไทย คือ การผลิตสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีพด้วยตนเอง ภายในชุมชน เมื่อเหลือใช้จึงนำออกมาขาย หรือแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างหมู่บ้าน การทำเกษตรกรรมและหัตถกรรมจึงรวมกันอยู่ภายในหมู่บ้าน และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับรัฐในรูปแบบของการเสียภาษีอากรหรือส่วยในรูปแบบของผลผลิตต่าง ๆ เรื่อยมา ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แม้โครงสร้างหลักจะเป็นเศรษฐกิจพอยังชีพ แต่ได้เริ่มการก่อตัวของเศรษฐกิจแบบตลาด ในภาคกลางและหัวเมือง และในปลายสมัย ไทยเริ่มเผชิญกับการขยายตัวของทุนนิยมตะวันตกที่ผ่านการปฏิวัติอุตสาหกรรม รวมถึงการแสวงหาอาณานิคมเพื่อเป็นแหล่งทรัพยากร ตลาด และที่ระบายทุน เศรษฐกิจไทยมีลักษณะของทุนนิยมก่อตัวขึ้นบ้างแล้ว จึงพัฒนาเข้าสู่เศรษฐกิจเงินตรา ในต้นรัชกาลที่ 4 หลังการทำสนธิสัญญาเบาริงกับอังกฤษ ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นอันมาก ซึ่งได้มีผู้วิจัย และนักวิชาการได้ทำการศึกษาและให้ความหมายเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจไว้ ดังนี้

ความหมายของระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจ (Economic System) เป็นระบบที่กำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับระบบการเมือง เพราะทั้งสองระบบนี้ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นไปในแนวเดียวกัน มูลเหตุของการเกิดระบบเศรษฐกิจ คือ ประชากรมนุษย์มีจำนวนที่เพิ่มขึ้นมากทุกปี ทำให้ปัจจัยหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเริ่มหายากขึ้น มีการอพยพถิ่นฐานเพื่อแย่งชิงทรัพยากรเพื่อตอบสนอง

ความต้องการ ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดระบบเศรษฐกิจขึ้นมา เพื่อจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์มากที่สุด และสอดคล้องของการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จึงมีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายต่าง ๆ กันไป ดังนี้

สุชาติ ธาดาธำรงเวช (2553 : 18) ได้ให้ความหมายของระบบเศรษฐกิจ หมายถึง การบริหารทรัพยากรหรือผลผลิตสินค้าและบริการที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์ โดยที่รัฐบาลจะเป็นผู้ตัดสินใจให้โยกย้ายทรัพยากรให้แก่กลุ่มใดมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ กลุ่มอื่นที่เหลือก็จะได้รับทรัพยากรน้อยลง

ประชัน คณะวัน (2553 : 97) ได้ให้ความหมายว่า ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง กลุ่ม สถาบันทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นแบบแผน ซึ่งคนกลุ่มหนึ่งหรือชาติหนึ่งกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินการทางเศรษฐกิจ ซึ่งในระบบเศรษฐกิจหนึ่ง ๆ อันประกอบไปด้วย หน่วยธุรกิจ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ผลิต หน่วยบริโภคและรัฐบาลที่ทำหน้าที่ควบคุมกิจการต่างๆทางเศรษฐกิจ ทำให้คนในสังคมนั้น ๆ มีรูปแบบการบริโภค การผลิต อาชีพ รายได้ ให้เป็นไปตามแนวทางที่เหมาะสม

ธนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ (2554 : 4) กล่าวว่า ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง กลุ่มสถาบันทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นแบบแผน ซึ่งคนกลุ่มหนึ่งหรือประเทศหนึ่งกำหนดขึ้นมา เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในระบบเศรษฐกิจหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยครัวเรือนและหน่วยกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การผลิตและการบริโภค ทำให้คนในสังคมได้บริโภคสินค้าและบริการ สร้างอาชีพและรายได้ เกิดการกระจายสินค้าและบริการ ลักษณะกิจกรรมของครัวเรือนและหน่วยผลิต จะมีแบบแผนซึ่งเป็นการจัดระเบียบในการจัดสรรทรัพยากรและการควบคุมปัจจัยการผลิตโดยรัฐบาลจะเป็นผู้กำหนด

สุริยะ เจียมประชนารากร (2554 : 5) กล่าวว่า ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง เป็นการดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจพื้นฐานของรัฐบาล ซึ่งจะต้องกำหนดรูปแบบทางเศรษฐกิจ โดยกำหนดผู้กระทำทางเศรษฐกิจ (Economic Activities) จัดตั้งสถาบันทางเศรษฐกิจ (Economic Institution) กำหนดผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน รวมทั้งออกระเบียบข้อบังคับและวิธีการควบคุมการกระทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ให้เหมาะสมและเป็นผลดีต่อการบริหารประเทศของตน

อนัญญา โปราณานนท์ และคณะ (2554 : 216) กล่าวว่า หมายถึงกระบวนการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยการทำให้รายได้ประชาชาติที่แท้จริงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระยะยาวเพื่อให้เกิดความกินดีอยู่ดีของประชาชนอย่างเสมอภาคทั่วหน้าพร้อม ๆ ไปด้วยการปรับปรุงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจการปรับปรุงคุณภาพปัจจัยการผลิตการปรับปรุงระดับ

เทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว การศึกษา การเมืองการปกครอง ทักษะคน และความเชื่อของประชาชนในสังคม

สรุปได้ใจความว่า ระบบเศรษฐกิจ หมายถึง กลุ่มหรือสถาบันทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีแบบแผนซึ่งคนกลุ่มหนึ่ง หรือประเทศหนึ่ง กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจหนึ่ง ๆ ประกอบไปด้วย ครัวเรือนและหน่วยกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การผลิต และการบริโภคทำให้คนในสังคมได้บริโภคสินค้าและบริการ สร้างอาชีพและรายได้ เกิดการกระจายสินค้า การบริการ และจัดระเบียบทางเศรษฐกิจให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีรายได้อย่างเสมอภาค

ประเภทของระบบเศรษฐกิจ

รัฐบาลของประเทศส่วนมีเป้าหมายที่จะทำให้ประชาชนทุกคนในประเทศของตน “กินดี อยู่ดี” อย่างต่อเนื่อง แต่ละประเทศจึงมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักเพื่อให้เกิดการผลิต การลงทุน การส่งออก โดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อนำเงินเข้าประเทศสร้างความมั่งคั่ง แต่ด้วยเหตุที่ประเทศต่าง ๆ มีปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและอิทธิพลทางการเมืองต่างการ จึงทำให้ผลของการพัฒนาแตกต่างกันมาก เกิดเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความหลากหลาย เป็นหน่วยที่มีผลประโยชน์ร่วมกันมารวมตัวกัน มีแนวทางผลประโยชน์คล้าย ๆ กัน มาประกอบกิจกรรมร่วมกันทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ทันต่อการต่อความต้องการของ ผู้บริโภค ระบบเศรษฐกิจมีหลายประเภท ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการ ได้ทำการศึกษา และอธิบายถึง ประเภทของระบบเศรษฐกิจต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ประชัน คະเนวัน (2553 : 99 - 103) ได้อธิบายประเภทของระบบเศรษฐกิจไว้ 5 ระบบ คือ

1. ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม หรือทุนนิยม (Laissez-Faire Or Capitalism) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่ให้เสรีภาพแก่ภาคเอกชนในการเลือกดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน สามารถเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เศรษฐทรัพย์ต่าง ๆ ที่ตนหามาได้ มีสิทธิและเสรีภาพในการประกอบธุรกิจ รวมทั้งการอุปโภค บริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ แต่ทว่าเสรีภาพดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย กล่าวคือ การดำเนินการใด ๆ จะต้องไม่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลอื่น ใช้ระบบการแข่งขันโดยมีราคาและระบบตลาดเป็นกลไกสำคัญในการจัดสรรทรัพยากร โดยรัฐบาลจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ มีหน้าที่เพียงการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและการดำเนินการป้องกันประเทศ

2. ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ (Communism) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ รัฐบาลเป็นเจ้าของทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งปัจจัยการผลิตทุกการผลิต เอกชนไม่มีกรรมสิทธิ์

ตลอดจนเสรีภาพที่จะเลือกใช้ปัจจัยการผลิตได้ รัฐบาลเป็นผู้ประกอบการและทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ หน่วยธุรกิจ และครัวเรือนจะผลิตและบริโภคตามคำสั่งของรัฐ กลไกราคาไม่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจกระทำโดยรัฐบาล กล่าวคือ รัฐบาลจะเป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจว่าทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ควรจะนำมาผลิตสินค้าและบริการอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตเพื่อใคร การตัดสินใจมักอยู่ในรูปแบบการวางแผนแบบบังคับจากส่วนกลาง (Central Planning) โดยคำนึงถึงสวัสดิการของส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยสรุประบบเศรษฐกิจแบบนี้จะมีลักษณะเด่นอยู่ที่การรวมอำนาจทุกอย่างไว้ที่ส่วนกลาง รัฐบาลเป็นผู้วางแผนแต่เพียงผู้เดียว เอกชนมีหน้าที่แต่เพียงทำตามคำสั่งของรัฐบาลเท่านั้น

3. ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (Socialism) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะใกล้เคียงกับระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมรัฐจะเป็นผู้ครอบครองทรัพยากรการผลิตพื้นฐานไว้เกือบทั้งหมดและเป็นผู้วางแผนเศรษฐกิจ กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาพื้นฐานกิจการหลักที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจส่วนร่วมของประเทศ เช่น ธุรกิจธนาคารอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ป่าไม้ น้ำมัน กิจการสาธารณูปโภคต่าง ๆ ฯลฯ รัฐจะเป็นผู้เข้ามาดำเนินการเอง อย่างไรก็ตาม รัฐยังให้เสรีภาพแก่ประชาชนบ้างพอสมควร เอกชนมีเสรีภาพ และกรรมสิทธิ์ ในการถือครองทรัพย์สิน เช่น สามารถทำธุรกิจค้าขายขนาดย่อมระหว่างท้องถิ่นใกล้เคียง สามารถถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกิน เพื่อการยังชีพ โดยการสรุประบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่อาศัยกลไกรัฐเป็นกลไกสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรของระบบเศรษฐกิจ แต่กลไกราคาพอจะมีบทบาทอยู่บ้างในระบบเศรษฐกิจนี้

4. ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมกับระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม กล่าวคือภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบผสมทั้งรัฐบาลและเอกชนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตมีทั้งส่วนที่เป็นของรัฐบาล และเอกชน ในส่วนที่เป็นแบบทุนนิยมคือ เอกชนมีสิทธิกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินบางอย่าง มีเสรีภาพในการเลือกผลิตหรือบริโภค ใช้ระบบของการแข่งขัน กลไกราคาเข้ามาทำหน้าที่จัดสรรทรัพยากรส่วนที่เป็นแบบสังคมนิยม คือ รัฐบาลเข้ามาควบคุมหรือเข้ามาดำเนินกิจการที่มีความสำคัญมากต่อสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น กิจการสาธารณูปโภค อุตสาหกรรมหลัก และ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีการลงทุนมากเพราะเอกชนลงทุนได้ยาก เนื่องจากเป็นกิจการที่ต้องเสี่ยงกับการขาดทุน หรือไม่คุ้มกับการลงทุน แต่กิจการเหล่านี้จำเป็นต้องมีเพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานต่อการดำรงชีพ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา การขนส่งและคมนาคม เหตุที่รัฐบาลเข้ามาดำเนินการในกิจกรรมดังกล่าวก็เพื่อจัด

ปัญหาในเรื่องการผูกขาด หรือเอารัดเอาเปรียบซึ่งมักจะเกิดขึ้นถ้าปล่อยให้เอกชนทำการแข่งขัน โดยสรุปแล้วระบบเศรษฐกิจแบบผสมจึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการใช้ระบบกลไกราคา หรือระบบตลาดควบคู่กับระบบกลไกรัฐในการจัดสรรทรัพยากร

5. ระบบเศรษฐกิจไทย (Thai Economy) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจ มีลักษณะเป็นระบบเศรษฐกิจแบบผสม ด้วยเหตุผลดังนี้

5.1 การถือกรรมสิทธิ์ในทรัพยากร ระบบเศรษฐกิจแบบผสมให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตลอดจนปัจจัยการผลิตต่างๆ ผู้เป็นเจ้าของย่อมมีสิทธิ์เต็มทีในการจัดการทรัพย์สินของตนเองตามต้องการในระบบเศรษฐกิจก็จะมีลักษณะดังกล่าวคือ เอกชนสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินตลอดจนปัจจัยการผลิตต่างๆ ได้

5.2 การมีเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจแบบผสมนั้นยอมให้เอกชนมีสิทธิเสรีภาพทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจได้ ภายในกรอบของกฎหมายเอกชนมีเสรีภาพในการเลือกทำกิจกรรมใด ๆ ก็ได้ ในระบบเศรษฐกิจของไทยก็เช่นเดียวกัน เอกชนได้รับอนุญาตให้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างกว้างขวางแทบทุกประเภทตามกฎหมายระบุ

5.3 การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีกำไรเป็นเครื่องจูงใจ ในระบบเศรษฐกิจแบบผสม เมื่อเอกชนมีสิทธิ์ในการครอบครองปัจจัยการผลิต และมีเสรีในการเลือกดำเนินธุรกิจตามใจชอบก็ย่อมจะหวังค่ากำไรจากธุรกิจของตนเป็นเครื่องจูงใจ ในระบบเศรษฐกิจไทยก็เช่นกัน เอกชนดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหวังผลกำไรเป็นแรงจูงใจ

5.4 กลไกราคาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เนื่องจากในระบบเศรษฐกิจแบบผสม เอกชนแต่ละคนต่างมีเสรีในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ กันไปโดยไม่ขึ้นแก่กัน ดังนั้นราคาจึงเป็นตัวสำคัญที่จะชี้ถึงแนวทางการดำเนินธุรกิจของเอกชนแต่ละคนในการตัดสินใจการผลิต เลือกวิธีผลิตตลอดจนการแจกจ่ายผลผลิตไปยังสมาชิกของสังคม ระบบเศรษฐกิจของไทยลักษณะดังกล่าวคือ ราคาเป็นเครื่องมือ และกลไกในการตัดสินใจของเอกชน ในการเลือกตัดสินใจที่จะผลิตสินค้าบริการชนิดต่างๆ ในจำนวนมาก และด้วยวิธีการต่างๆ กัน

5.5 บทบาทของรัฐในการควบคุม และอำนวยความสะดวกในการผลิตมีเพียงเล็กน้อย ในระบบเศรษฐกิจไทยรัฐบาลเข้ามามีบทบาทแต่เฉพาะในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อประชาชนเป็นส่วนรวม เช่น กิจการไฟฟ้า ประปา เป็นต้น

ธนศ ศรีวิชัยคำพันธ์ (2554 : 4 - 6) ได้อธิบายประเภทของระบบเศรษฐกิจ สามารถแบ่งได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) หมายถึง ประชาชนมีสิทธิในทรัพย์สินที่ตนหาได้มาให้เช่า หรือหาประโยชน์จากทรัพย์สิน และมีสิทธิในกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินให้ทายาท หรือบุคคลอื่นได้มีเสรีภาพในการเลือกผลิตสินค้าและบริการที่ตนเองถนัด ซึ่งสินค้าและบริการนั้น ไม่เป็นสินค้าที่ผิดกฎหมาย หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน มีกำไรเป็นแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนาคุณภาพสินค้าและลดต้นทุนการผลิต กลไกตลาดเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินนโยบายและเป็นเครื่องตัดสินปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

2. ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (Socialism) หมายถึง กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นของรัฐ หรือส่วนรวม ประชาชนหรือเอกชน จะมีสิทธิแค่ในทรัพย์สินส่วนตัวและกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยเท่านั้น ประชาชนไม่มีเสรีภาพในการเลือกผลิตสินค้าและบริการรัฐจะเข้าควบคุมกิจการทั้งหมดของประชาชน ซึ่งจะมีอิสระในการประกอบธุรกิจขนาดย่อมเท่านั้น

3. ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่รวมลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและสังคมนิยมไว้รวมกันคือ ทั้งรัฐและเอกชนจะมีสิทธิในทรัพย์สินร่วมกัน วางแผนเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจร่วมกันกลไกราคาเป็นสิ่งที่สำคัญในการกำหนดราคาสินค้าและบริการ โดยรัฐจะคอยคุ้มครองช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่เอกชน ด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

รัตนา สายคณิต (2552 :12-17; อ่างถึงใน สามารท ปีติพัฒน์ . 2554 : 8-12) ได้กล่าวว่า ระบบเศรษฐกิจเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อทำหน้าที่เฉพาะอย่างในระบบเศรษฐกิจ เพื่อกำหนดว่าควรผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และเมื่อผลิตแล้วจะจำหน่ายสินค้าและบริการให้แก่บุคคลใด จึงจะเกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพมากที่สุด สามารถจำแนกระบบเศรษฐกิจได้ 3 ระบบ ดังนี้

1. ระบบทุนนิยม (Capitalism) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน มีเสรีภาพในการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของตน และการตัดสินใจว่าจะใช้ปัจจัยการผลิตของตนที่มีอยู่ไปผลิตสินค้าและบริการชนิดใด เอกชนตัดสินใจโดยใช้กลไกทางการตลาดเป็นเครื่องชี้แนะหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ รัฐบาลจะไม่เข้าไปแทรกแซงการดำเนินกิจกรรมของเอกชน และไม่ประกอบการผลิตลงทุนแข่งขันกับเอกชน พร้อมทั้งดูแลส่งเสริมให้ตลาดสินค้าและปัจจัยการผลิตเป็นตลาดที่มีการแข่งขันกันอย่างเสรี

2. ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (Socialism) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่เอกชนไม่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน รัฐบาลเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและมีอำนาจในการจัดสรรและควบคุมการใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ รัฐบาลจะเป็นผู้วางแผนดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งด้านการผลิต การจำแนกแจกจ่ายสินค้าและบริการ จึงเรียกระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมนี้ชื่อหนึ่งว่า ระบบเศรษฐกิจแบบมีการวางแผนจากส่วนกลาง (Central Planning Economic System)

3. ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy) เป็นระบบที่นำเอาข้อดีของทั้งสองระบบข้างต้นมาใช้ร่วมกัน ได้แก่ การกระจายอำนาจในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ การมีประสิทธิภาพในการผลิต ลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และลดความผันผวนของราคาสินค้าและการจ้างงาน ประเทศไทยก็เป็นระบบเศรษฐกิจแบบผสมค่อนข้างไปทางทุนนิยม เพราะรัฐได้ลดบทบาทในกิจกรรมการผลิตลงมาก เช่น มีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเป็นของเอกชน ให้สัมปทานเอกชนลงทุนในโครงการสาธารณูปโภคบางอย่างได้ เป็นต้น

ภราดร ปริดาศักดิ์ (2556 : 19) ได้อธิบายไว้ว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Activities) คือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การบริโภค การกระจายสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ในเบื้องต้น อาจจำแนกระบบเศรษฐกิจต่างๆออกได้เป็น 3 แบบ ด้วยกันคือ

1. ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี (Free - Market Economy) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism)
2. ระบบเศรษฐกิจแบบบังคับ (Command Economy) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (Socialism)
3. ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed Economy)

สรุปได้ใจความว่า ประเภทของระบบเศรษฐกิจ มีอยู่หลายประเภท แบ่งตามรูปแบบที่อาศัยสถาบันทางเศรษฐกิจและบทบาทของรัฐเป็นหลักในการพิจารณาการแบ่งประเภท โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ แบบทุนนิยม แบบคอมมิวนิสต์ แบบสังคมนิยม และแบบผสม ซึ่งในแต่ละประเทศจะมีรูปแบบการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันตามบริบทของการบริหารงานของรัฐบาล ประเทศไทยนั้นได้มีการใช้ระบบเศรษฐกิจแบบผสม กล่าวคือ รัฐบาลและเอกชนได้มีส่วนร่วมในการลงทุนและการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในการเป็นเจ้าของในทรัพย์สินบางอย่าง ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารประเทศ

แนวทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ

ตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ในปีพุทธศักราช 2504 เป็นต้นมา การพัฒนาเศรษฐกิจก็เริ่มได้รับความสนใจมากขึ้นเป็นลำดับ การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจในแต่ละครั้งนั้นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการวางแผน จะประเมินผลแผนพัฒนาประเทศที่ผ่านมาแต่ละครั้งและได้ปรับเปลี่ยนแผนพัฒนาเศรษฐกิจในแต่ละฉบับโดยการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจในช่วงเวลานั้น อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยต่างๆ มากมายทั้งที่เป็นปัจจัยสนับสนุนและจุดรั้งการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยจึงทำให้การพัฒนา

เศรษฐกิจไม่เป็นไปตามเป้าหมาย หรือบางแผน ๆ ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้แต่กลับสร้างปัญหาอีกอย่างหนึ่งตามมาดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจึงได้ทำการประเมินผลและพยายามที่จะปรับปรุงแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศและของโลกอยู่ตลอดเวลา มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

ธนศ ศรีวิชัยคำพันธ์ (2554 : 56 - 57) ได้อธิบายว่า ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว หรือประเทศที่กำลังพัฒนา ประเทศที่ร่ำรวยหรือยากจน ต่างก็พยายามพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตน แต่ในกระบวนการพัฒนาจะมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันประเทศที่พัฒนาแล้วอาจจะมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อจะรักษาระดับความมั่งคั่งนั้นให้คงอยู่ต่อไป หรือรักษาความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพ ส่วนประเทศที่กำลังพัฒนาอาจจะมุ่งเน้นการเร่งรัดพัฒนาเพื่อให้ประชาชนหลุดพ้นจากภาวะความยากจน และขาดแคลน จุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของการพัฒนาเศรษฐกิจมีดังต่อไปนี้

1. เพื่อทำให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้น โดยใช้เงินโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ ส่งเสริมการออมการลงทุนและการผลิต ซึ่งจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติและรายได้ต่อบุคคลสูงขึ้น สภาพการดำรงชีวิต สวัสดิการ และฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนดีขึ้น
2. เพื่อทำให้อัตราการว่างงานอยู่ในระดับสูง ปัญหาการว่างงานจะสร้างปัญหาต่อเนื่องเป็นสาเหตุของปัญหาด้านสังคมและการเมือง การที่รัฐบาลส่งเสริมการลงทุนภายในประเทศจะมีผลทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีงานทำมีรายได้ดี ในขณะที่เดียวกัน รายได้หรือค่าตอบแทนแรงงานซึ่งก็คืออำนาจซื้อในมือผู้บริโภคจะรองรับสินค้าและบริการที่ระบบเศรษฐกิจผลิตขึ้น
3. เพื่อสร้างและรักษาเสถียรภาพด้านราคาสินค้าทั่วไป รัฐบาลจะต้องพยายามดำเนินมาตรการของนโยบายการเงิน การคลัง ควบคุมมิให้ระบบเศรษฐกิจประสบกับภาวะเงินเฟ้อ ทั้งนี้เพราะเงินเฟ้อที่รุนแรงจะก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจ
4. เพื่อให้ดุลการชำระเงินสมดุล ในระบบเศรษฐกิจเปิดภาคการค้าระหว่างประเทศเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศรัฐบาลจะต้องระมัดระวังมิให้ดุลการชำระเงินขาดดุล เพราะจะทำให้รัฐบาลสูญเสียเงินสำรองของประเทศไปในการชำระหนี้ระหว่างประเทศเงินทุนสำรองของประเทศถ้ามีจำนวนมากจะทำให้ประเทศได้รับความเชื่อถือจากประเทศคู่ค้าและเงินตราของประเทศมีความมั่นคง
5. เพื่อให้การกระจายรายได้อย่างเสมอภาคและยุติธรรม ถึงแม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจจะสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายทั้ง 4 ข้อดังกล่าวข้างต้นแต่ไม่สามารถทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมก็จะต้องถือว่าการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นไม่สมบูรณ์ เพราะไม่สามารถลดช่องว่าง

ในสังคมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่องว่างด้านรายได้ (Income Gap) รัฐบาลจะต้องใช้นโยบาย การคลังเป็นเครื่องมือป้องกันมิให้ประโยชน์จากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจตกอยู่กับคนกลุ่มน้อย เพราะคนส่วนใหญ่จะไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร มิฉะนั้นแล้วช่องว่างในสังคมจะกว้างขึ้น ผู้ที่ร่ำรวยจะยิ่งร่ำรวยมากขึ้น ส่วนผู้ที่ยากจนก็ยิ่งยากจนเหมือนเดิม ภาษีทางตรงที่ใช้อัตรา ก้าวหน้ามีส่วนช่วยในการกระจายรายได้ให้เสมอภาคและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

6. เพื่อกระจายความเจริญสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ การพัฒนาเศรษฐกิจนั้นมีแนวโน้มที่จะกระจุกตัวอยู่ในเมืองหลวงหรือตามเมืองใหญ่เพราะเป็นแหล่งเงินทุน การสื่อสารคมนาคมและ สาธารณูปโภคก่อนข้างจะสมบูรณ์แต่ประชากรของประเทศหรือพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในชนบท ดังนั้น รัฐบาลจะต้องมุ่งสร้างบรรยากาศของการลงทุน และสร้างสิ่งจูงใจให้มีการลงทุนในพื้นที่ชนบท ในภูมิภาคต่าง ๆ ส่งเสริมภาคต่าง ๆ ของประเทศมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจสอดคล้องกับสภาวะ แวดล้อมและมุ่งลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ระหว่างภาคต่าง ๆ ของประเทศ

อนัญญา โปราณานท์ และคณะ (2554 : 224) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนา เศรษฐกิจเพื่อให้ประเทศหลุดพ้นจากความยากจน มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ระดับรายได้ประชากรสูงขึ้น รัฐบาลของแต่ละประเทศพยายามที่จะให้เกิด การขยายตัวทางเศรษฐกิจด้วยมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีสินค้าและบริการเพื่อการบริโภค ที่เพียงพอต่อความต้องการ
2. เพื่อให้การจ้างงานสูงขึ้นหรือลดการว่างงานลง รัฐบาลจะต้องส่งเสริมการลงทุนและ การผลิตของประเทศและการเพิ่มคุณภาพของแรงงาน เพื่อกระตุ้นการจ้างงานและมีรายได้
3. เพื่อสร้างการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เมื่อระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวและพัฒนา จะทำให้มีการผลิตสูงขึ้น ความเหลื่อมล้ำหรือช่องว่างทางด้านรายได้และคุณภาพชีวิตประชากร ก็ลดลง ลดปัญหาความขัดแย้งทางชนชั้น การพัฒนาจะกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ และ ลดการกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่

กระทรวงอุตสาหกรรม (2555 : 1 - 2) ได้กล่าวว่า กระแสการเปลี่ยนแปลงภายใต้ โลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และมีความซับซ้อนมากขึ้น ก่อให้เกิดสภาวะการ แข่งขันที่รุนแรงจากระบบการค้าและการลงทุนอย่างเสรี โดยเฉพาะจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่งผลให้ประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย และกลุ่มประเทศในอาเซียน ต้องเผชิญกับ การเปลี่ยนแปลงที่มีความท้าทายและอุปสรรคต่าง ๆ ประกอบกับประเด็นด้านมาตรฐานและ ความปลอดภัยในระดับสากล เช่น การตระหนักถึงคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงระบบการควบคุมมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม ที่เป็นปัจจัยเร่งให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องให้

ความสนใจในการปรับปรุงศักยภาพและคุณภาพของผลผลิตและสินค้าของประเทศ นอกจากนี้ การแข่งขันทางการค้าในตลาดโลกที่มีความหลากหลาย รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมใหม่ที่มีพลวัต การเปลี่ยนแปลงค่อนข้างสูงและรวดเร็ว ยังเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแข่งขันทางด้าน อุตสาหกรรมในทุกระดับ ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันของ ประเทศ ได้แก่ ระบบโครงสร้างสนับสนุนอุตสาหกรรมที่มีประสิทธิภาพ และแรงงานอีกด้วย ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาภาพรวมของอุตสาหกรรมในประเทศไทย ทั้งโครงสร้าง ระบบสนับสนุน รวมถึงนโยบายต่าง ๆ ที่สามารถเอื้อต่อการพัฒนา อุตสาหกรรมของประเทศภายใต้บริบทของอุตสาหกรรมรูปแบบใหม่ ประเทศไทยจำเป็นต้อง เตรียมพร้อมและปรับนโยบายของอุตสาหกรรมของประเทศ เพื่อนำไปสู่แผนการดำเนินงาน ที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก โดยการพร้อมเปิดรับต่อผลกระทบทางด้านบวก รวมถึงการผ่อนปรนและบรรเทาผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ และระบบ การค้าเสรี สำหรับประเทศไทย นับว่ามีศักยภาพทางการผลิตทั้งในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการบริการ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และ การจ้างงานจำนวนมากให้แก่ประชาชนในประเทศ ดังนั้น ต้องมีการพัฒนาอุตสาหกรรมของ ประเทศให้มีปริมาณ คุณภาพเพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงพัฒนา ความสามารถทางการแข่งขันให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ เพื่อให้อุตสาหกรรมเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ การค้าทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศต่อไป

ลดาวัลย์ คำภา (2555 : 22) ได้อธิบายว่า การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะ ต่อไป นอกจากต้องเร่งรัดการปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยใช้ ปัญญา ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ เป็นพื้นฐานสำคัญ ในการขับเคลื่อน ภายใต้การสร้างปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวยและมีบรรยากาศ ในการแข่งขัน ที่เป็นธรรมพร้อมทั้งใช้โอกาสจากปัจจัยภายนอกให้เกิดประโยชน์กับประเทศได้อย่างเหมาะสม เพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศ เมื่อเกิดความผันผวนจากปัจจัยภายนอกประเทศ อีกทั้งยัง ต้องปรับเพิ่มบทบาทในด้านความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อรองรับการ เปลี่ยนแปลงและรักษาสถานะความมั่นคงด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเชื่อมโยงมิติ ของการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศกับมิติของความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาค และภูมิภาค อื่นๆ ควบคู่กับการให้ความสำคัญกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน พร้อมรับมือ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติต่าง ๆ ทั้งทางด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจไทยที่สำคัญในมิติที่มีความ เชื่อมโยงกับวิกฤติภัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ใจความว่า แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ คือกระบวนการพัฒนาที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อจะรักษาระดับความมั่งคั่งนั้นให้คงอยู่ต่อไป หรือเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพ มุ่งเน้นการเร่งรัดพัฒนาเพื่อให้ประชาชนหลุดพ้นจากภาวะความยากจนและขาดแคลน ซึ่งในประเทศไทยได้กำหนดทิศทางในการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการใช้จ่ายแข็งและโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขันในตลาดโลก และเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก เพื่อให้ประชาชนชาวไทยหลุดพ้นจากความยากจน มีรายได้อย่างเท่าเทียมกัน มุ่งสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจตรงกับคำในภาษาอังกฤษคือ Economic Development เป็นกระบวนการที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross National Product) ที่แท้จริงต่อหัวของประชาชนในประเทศเพิ่มขึ้นในระยะยาว ทั้งนี้การกระจายรายได้ของประชาชนในประเทศจะต้องไม่ด้อยหรือเลวลงไปกว่าเดิมนอกจากนี้การพัฒนาเศรษฐกิจยังเป็นกระบวนการของการพัฒนาความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงโดยมีจุดประสงค์มุ่งเน้นการเพิ่มมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในประเทศ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจและเชื่อว่าดอกผลที่เกิดจากการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม จะกระจายรายได้ให้แก่ภาคเกษตรกรรมในภายภาคหน้า โดยอาศัยนโยบายและมาตรการที่เหมาะสม ซึ่งกระแสแนวความคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจได้รับความสนใจอย่างจริงจังภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายใต้การกระตุ้นขององค์การสหประชาชาติ เพื่อรณรงค์ให้ประเทศต่าง ๆ มุ่งมั่นในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อจัดหรือลดความยากจน มุ่งเน้นให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือทำให้ปริมาณสินค้าหรือบริการเพิ่มมากขึ้นเป็นสำคัญ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา นักวิชาการทางด้านการพัฒนาจึงได้เรียกร้องให้องค์การสหประชาชาติทบทวนความหมายและสร้างแนวความคิดการพัฒนาเศรษฐกิจขึ้นมาใหม่ กล่าวคือ มุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงคุณภาพของชีวิตมนุษย์ (Quality of Life) ให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจน เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านั้นมีโอกาสและมีความสามารถในการช่วยตัวเอง ซึ่งได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

ความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตเป็นหน้าที่สำคัญของรัฐบาล แต่เราทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจซึ่งได้รับผลกระทบต่อความเป็นอยู่โดยตรง จึงจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐาน การพัฒนาเศรษฐกิจ จึงเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจโดยสม่ำเสมอและต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนานพอที่จะทำให้เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสภาพทาง

สังคมและยกระดับการดำรงชีพของประเทศให้สูงขึ้น เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่แท้จริงต่อบุคคลตลอดระยะเวลายาวนาน เพื่อให้มาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ดีขึ้นกว่าเดิม การกระจายรายได้เป็นไปอย่างเสมอภาค ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

อนัญญา โปราณานนท์ และคณะ (2554 : 215) ได้อธิบายความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจว่า เป็นกระบวนการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการทำให้รายได้ประชาชาติที่แท้จริงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระยะยาว เพื่อให้เกิดความกินดีอยู่ดีของประชาชนอย่างเสมอภาคทั่วหน้าพร้อม ๆ กับการปรับปรุงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ การปรับปรุงคุณภาพปัจจัยการผลิต การปรับปรุงเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว การศึกษา การเมือง การปกครอง ทักษะคน ความเชื่อของประชาชนในสังคม

ชเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ (2554 : 56) ได้อธิบายว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้สวัสดิการของประชาชนดีขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงในชีวิตหรือมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น จะครอบคลุมกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม การวัดการพัฒนาเศรษฐกิจจึงต้องวัดรายได้ที่แท้จริงต่อบุคคลและเครื่องวัดทางสังคมอื่น ๆ ประกอบกัน เช่น อัตราการเพิ่มของประชากร อัตราของคนไม่รู้หนังสือ การศึกษา ค่านิยม ระบบการเมือง เป็นต้น

สุริยะ เจียมประชาชนรากร (2554 : 238) ได้กล่าวถึง การพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นกระบวนการที่ทำให้รายได้ประชาชาติที่แท้จริง และรายได้ต่อบุคคลที่แท้จริงของคนในชาติเพิ่มขึ้นระยะยาว โดยกระบวนการดังกล่าวจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงการทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจไว้โดยรวมถึงสิ่งสำคัญ ๆ ดังนี้

1. การทำให้รายได้ต่อหัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว
2. การทำให้มีระดับการจ้างงานหรือการมีงานทำมากขึ้น
3. การทำให้ระดับราคาทั่วไปมีเสถียรภาพ
4. การทำให้ดุลชำระการเงินมีเสถียรภาพ
5. ลดความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้
6. กระจายความมั่นคง ร่ำรวย ของระบบเศรษฐกิจไม่เท่าเทียมกัน
7. มีการพัฒนาในแต่ละภาคให้เท่าเทียมกัน
8. การทำให้ระบบเศรษฐกิจขยายตัวอย่างมีประสิทธิภาพ

ประพันธ์ เสวตนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย (2554 : 248 - 249) อธิบายว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) หมายถึง ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลให้สวัสดิการของประชาชนดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจจึงเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ซึ่งจะมีผลทำให้รายได้ที่แท้จริงเฉลี่ยต่อบุคคลเพิ่มขึ้นในระยะยาว

สรุปได้ใจความว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีรายได้และรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลเพิ่มมากขึ้น ทำให้มาตรฐานการครองชีพของประชาชนในประเทศดีขึ้น ด้วย เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้มีการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มอาชีพและประชาชนอย่างทั่วถึง ก่อให้เกิดการขยายตัวและเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต โครงสร้างทางสังคม ทัศนคติ และรูปแบบการผลิตที่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างพอเหมาะกับความต้องการ ส่งผลให้ระดับคุณภาพของชีวิตประชาชนดีขึ้น โดยการวัดรายได้ที่แท้จริงต่อบุคคลและเครื่องวัดทางสังคมอื่น ๆ

ความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ

ประเทศต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพราะต้องการยกระดับมาตรฐานการครองชีพ (Standard of Living) และความเป็นอยู่ของประชาชน (Well-Being) ให้ดีขึ้น ความสำคัญการพัฒนาเศรษฐกิจคือ มีจุดหมายเพื่อเพิ่มระดับรายได้ประชาชาติให้สูงกว่า การเพิ่มขึ้นของประชากรในประเทศ สร้างและรักษาเสถียรภาพด้านราคาสินค้า เกิดดุลทางการค้าที่เหมาะสม มีการกระจายได้อย่างเสมอภาคและยุติธรรม ทั้งนี้การที่จะพัฒนาประเทศไปได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย ซึ่งได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจไว้ดังนี้

ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ (2554 : 57) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ เพื่อทำให้รายได้ของประชาชาติสูงขึ้น โดยการใช้นโยบายต่าง ๆ ส่งเสริมการออม การลงทุนและการผลิต ซึ่งจะมีผลทำให้รายได้ของสหประชาชาติและรายได้ต่อบุคคลสูงขึ้น สภาพการลงทุน ดำรงชีวิต สวัสดิการ และฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนดีขึ้น

ภราดร ปรีดาศักดิ์ (2556 : 67) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจทุกประเทศในโลกต้องการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้สูงขึ้น ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องการรักษามาตรฐานการครองชีพที่ดีละความมั่งคั่งของประเทศไว้ ให้เทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้ว สามารถสรุปถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ดังนี้

1. เพื่อให้รายได้ประชาชาติของประเทศเพิ่มขึ้น โดยใช้มาตรการและนโยบายต่าง ๆ ส่งเสริมการออม การลงทุน การผลิต ซึ่งแสดงถึงสภาพความเป็นอยู่ละฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศที่ดีขึ้น
2. เพื่อให้การจ้างงานอยู่ในระดับสูง การว่างงานจะเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและ

สังคมของประเทศ รัฐบาลต้องหาวิธีการส่งเสริมการลงทุนในประเทศเพื่อให้เกิดการจ้างงาน ประชาชนในประเทศมีงานทำ กระตุ้นการบริโภคและการลงทุนภายในประเทศสร้างและรักษา เสถียรภาพ ระดับราคาสินค้าในประเทศ หมายถึง การควบคุมภาวะเงินเฟ้อ

สุริยะ เจียมประชาชนรากร (2554 : 238 - 239) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนา เศรษฐกิจ เพื่อวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้

1. เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น ทั้งนี้เพราะ กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้รายได้ต่อบุคคลสูงขึ้น ตลอดจนกระจายความมั่งคั่งร่ำรวยไปสู่ คนส่วนใหญ่ประเทศ ทำให้มาตรฐานการครองชีพของประชาชนสูงขึ้นและลดความขัดแย้งใน สังคมลงได้
2. เพื่อแก้ปัญหาการแทรกแซงของลัทธิการเมือง เนื่องจากความยากจนของประชาชนใน ประเทศเป็นสาเหตุที่ทำให้ลัทธิฝ่ายตรงข้ามเข้าไปแทรกแซงและครอบงำประเทศได้ การพัฒนา เศรษฐกิจจึงเป็นมาตรการสำคัญในการป้องกันลัทธิฝ่ายตรงข้ามเข้าไปแทรกแซงได้
3. เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง
4. เพื่อช่วยเหลือเศรษฐกิจของโลก เมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้ประชาชนมีรายได้ สูงขึ้นแล้ว ความต้องการซื้อสินค้าจากต่างประเทศก็จะสูงขึ้น ทำให้ประเทศด้อยพัฒนาสามารถ ขายสินค้าได้มากขึ้น การค้าของโลกจะขยายตัว ช่วยให้เศรษฐกิจของโลกเจริญรุ่งเรือง

สามารถ ปิติพัฒน์ (2554 : 227 - 229) ได้อธิบายความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจว่า ประเทศด้อยพัฒนาเป็นประเทศที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องมีการปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจและ สังคมให้มีความเจริญทัดเทียมกับประเทศที่มีการพัฒนาระดับสูง การพัฒนาเศรษฐกิจจึง ความสำคัญดังนี้

1. ช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น เมื่อฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศดี ขึ้นแล้ว มาตรฐานการดำรงชีพของประชาชนก็จะสูงขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังช่วยลดความขัดแย้งระหว่าง กลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมอีกด้วย
2. ทำให้ประเทศสามารถช่วยเหลือตนเองได้ทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้ ประเทศชาติมีเงินทุนในการทำนุบำรุงประเทศ สร้างเสถียรภาพความมั่นคงทางการเมืองและ เศรษฐกิจ
3. ช่วยเหลือเศรษฐกิจของโลก เมื่อรายได้ของประชาชนสูงขึ้นย่อมมีความต้องการสินค้า อุปโภคและบริโภคมากขึ้น ทั้งในและต่างประเทศ ทำให้การค้าของโลกขยายตัว

สรุปได้ใจความความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ เพื่อยกระดับการมีรายได้และมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น การกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ท้องถิ่น ลดความเหลื่อมล้ำ และลดความขัดแย้งในประเทศ มีเงินทุนในการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งและมีเสถียรภาพทางการเมืองที่มั่นคง ลดการแทรกแซงทางการเมืองจากประเทศอื่น เพื่อให้ประชาชนในประเทศอยู่ดีกินดี เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างเข้มแข็ง อย่างไรก็ตามการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น จะต้องพัฒนาในลักษณะองค์รวม คือ ต้องพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน หลาย ๆ มิติ แต่ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงเฉพาะด้านที่สำคัญ ๆ คือด้านอุตสาหกรรม ด้านพาณิชย์ และด้านเกษตรกรรม ดังต่อไปนี้

การพัฒนาเศรษฐกิจในด้านอุตสาหกรรม

นับแต่อดีตที่ผ่านมาภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยมาโดยตลอดส่วนใหญ่มาจากการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกของผู้ประกอบการขนาดใหญ่ โดยสินค้าที่เป็นสินค้าหลักในการส่งออกนั้น กระจุกตัวอยู่เพียงไม่กี่รายการซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ต้องใช้เทคโนโลยีระดับกลางและสูง พึ่งพาการนำเข้าชิ้นส่วน เครื่องจักร เทคโนโลยี และทุนจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูง ประกอบกับกระแสการเปลี่ยนแปลงภายใต้โลกาภิวัตน์มีความรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง และอุปสรรคต่างๆ จึงมีความจำเป็นอย่างมากในการกำหนดทิศทางการพัฒนาระบบ สนับสนุน รวมถึงนโยบายต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม รวมไปถึงคุณภาพของประชากร ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการสร้างความเจริญเติบโต และการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่หลากหลายได้ในระดับหนึ่งในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา แต่ยังมีข้อจำกัดทางด้านการปรับปรุงสถานะอุตสาหกรรมที่มีระดับสูงขึ้น ในปัจจุบันอาจถือได้ว่าเป็นยุคเปลี่ยนผ่านหรือหัวเลี้ยวหัวต่อ ของการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย เพราะประเทศไทยกำลังสูญเสียความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมดั้งเดิม (Traditional Industries) ที่อาศัยแรงงานและทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ในขณะที่ยังมีข้อจำกัดมากในการเคลื่อนเข้าสู่อุตสาหกรรมที่ใช้ความรู้และเทคโนโลยีและทักษะฝีมือสูงขึ้น ในช่วง 30 - 40 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยประสบความสำเร็จจากการเน้นยุทธศาสตร์การทดแทนการนำเข้า (Import Substitution) สู่การขยายตัวในการส่งออก (Export Expansion) ได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ แต่จนถึงปัจจุบันอัตราการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มที่ลดลงและสินค้าไทยต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นในเศรษฐกิจโลก แต่การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมก็ยังถือได้ว่าเป็น

ส่วนสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของไทย (สมศักดิ์ เต็มบุญเลิศชัย 2558 : 112) ซึ่งได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

อนัญญา โปราณานนท์ และคณะ (2554 : 224) ได้กล่าวว่า ประเทศไทยมีความพยายามในการเร่งรัดการพัฒนาประเทศ โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน ซึ่งนโยบายนี้เป็นการพัฒนาในด้านการส่งเสริมการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมแทนภาคเกษตรหรือต้องการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ทำให้โครงการสร้างการผลิตเปลี่ยนจากภาคเกษตรกรรมเป็นภาคอุตสาหกรรม ต่อมามีการใช้กลยุทธ์การพัฒนาแบบไม่สมดุล กล่าวคือ การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร ทำให้เจริญเติบโตและมีความหวังว่าจะได้มาช่วยเหลือภาคเกษตรกรรม

วรสุดา สุขารมณ (2554 : 19) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านอุตสาหกรรมของไทย การพัฒนาอุตสาหกรรมที่ดีเหมาะสมนั้น จำเป็นต้องมีการวางแผนที่ดีไม่แตกต่างจากการพัฒนาในด้านอื่นๆ โดยมุ่งเน้นพัฒนาในสาขาที่เกี่ยวข้องและมีวัตถุประสงค์หลักในการเสริมสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้มีความมั่นคง

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2555 : 6) ได้กล่าวว่า การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจแก่ภาคอุตสาหกรรม เป็นวาระที่สำคัญของชาติ รวมทั้งยังเป็นยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญในการสร้างความเจริญและการเติบโตอย่างยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจของประเทศไทย รวมถึงเพื่อให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจต่าง ๆ มีความเข้มแข็ง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงภาวะการแข่งขันเศรษฐกิจโลกที่นับวันจะทวีความเข้มข้นมากขึ้นเรื่อย ๆ

กระทรวงอุตสาหกรรม (2559 : 7 - 8) ได้กล่าวถึงการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศ ตามโมเดลประเทศไทย 4.0 ว่าการพัฒนาประเทศให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง แล้วก้าวไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงนั้น จำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมอันเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต และเป็นอุตสาหกรรมที่มีการพัฒนาในด้านความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมต่าง ๆ กลุ่มอุตสาหกรรมของประเทศไทยในปัจจุบันสามารถจำแนกเป็นกลุ่มใหญ่ได้ 3 กลุ่ม ตามมูลค่าทางเศรษฐกิจและแนวโน้มในการเติบโตในอนาคต ได้แก่

1. กลุ่มที่ 1 อุตสาหกรรมต่อ ยอดอุตสาหกรรมเดิมที่มีศักยภาพ (First S-Curve) คือ อุตสาหกรรมที่ ประเทศไทยมีศักยภาพความเชี่ยวชาญในการผลิต และเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการสร้างมูลค่าทาง เศรษฐกิจ สร้างมูลค่าการค้าเป็นจำนวนมาก

2. กลุ่มที่ 2 อุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) คือ กลุ่มอุตสาหกรรมใหม่ที่มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเข้มข้น กลุ่มนี้มีความสามารถในการเติบโตต่อไปในอนาคตสูง ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้ผู้ประกอบการในกลุ่มนี้

3. กลุ่มที่ 3 อุตสาหกรรมที่ควรปฏิรูป เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีแบบเดิมในการผลิต มีความสามารถในการเติบโตจำกัด และบางอุตสาหกรรมสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจไม่มากนักเมื่อเทียบกับกลุ่มแรก ดังนั้นในอุตสาหกรรมกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีการปฏิรูปอุตสาหกรรมใหม่ เช่น การรวมกลุ่มเป็นคลัสเตอร์อุตสาหกรรมใหญ่ เพิ่มการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้อุตสาหกรรมในกลุ่มนี้สามารถพัฒนาต่อไปได้

สุภาณี หาญพัฒนานุสรณ์ (2560 : 258) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย ว่าเมื่อนโยบายการค้าของไทยเริ่มเปลี่ยนไปสู่ระบบการค้าเสรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 โครงการสร้างการผลิตสินค้าของประเทศไทยมีลักษณะเป็นการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้น และสินค้าอุตสาหกรรมทำให้เกิดการขยายตัวของในด้านการส่งออก อุตสาหกรรมหลักของประเทศไทยได้แก่ อุตสาหกรรมสิ่งทอและอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มีเจริญเติบโต และยังเป็นกลไกที่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านโครงสร้างการผลิตของประเทศไทยผ่านการดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศให้เข้ามาในประเทศไทย

สรุปได้ใจความว่า การพัฒนาเศรษฐกิจในด้านอุตสาหกรรมนั้น จะคำนึงถึงเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคต ทั้งในภาพรวม และในอุตสาหกรรมรายสาขาที่สำคัญ ยกกระดับศักยภาพผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม และสร้างงานให้แก่ประชาชน เพิ่มขีดความสามารถในการผลิตเพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคอุปโภคในตลาดโลก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในการเพิ่มความสามารถของแรงงานและศักยภาพทางการแข่งขันในระดับนานาชาติ เพื่อสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ ภายใต้นโยบายการค้าส่งเสริมและควบคุมดูแลระบบเศรษฐกิจของรัฐบาล

การพัฒนาเศรษฐกิจในด้านพาณิชย์

ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมมาสู่อุตสาหกรรมและบริการ ถึงแม้จะทำให้ประเทศไทยก้าวเป็นประเทศที่มีรายได้ระดับปานกลางและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่การขยายตัวของบริษัทข้ามชาติจากเขตศูนย์กลางทุนนิยมโลกสู่ตลาดใหม่ ๆ ต้องอาศัยโครงสร้างอำนาจรัฐในการปกป้องทรัพย์สินของตน รวมทั้งผลักดันนโยบายเศรษฐกิจที่พึงปรารถนา ควบคุมกฎกติกาที่ชัดเจนและคาดการณ์ได้ โดยมีภาคการเงินเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจประเทศ ช่วยในการจัดสรรทรัพยากร

จากผู้มีทุนเหลือและต้องการออม ไปสู่ผู้ที่ต้องการกู้เพื่อให้ได้ทุนมาเพื่อประกอบธุรกิจหรือบริโภคนภาคการเงินที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดต้นทุนและความไม่แน่นอนในการประเมินความเสี่ยงของการจัดสรรทรัพยากร ตลอดจนการติดตามบังคับให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปตามสัญญา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ซึ่งได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (2553 : 20 - 21) ได้กล่าวถึงการใช้นโยบายการเงินเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจด้านพาณิชย์ของรัฐบาลว่า เป็นเครื่องมือทางการคลังที่มีความสำคัญ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจให้เป็นไปในทางที่รัฐบาลต้องการ ดังเช่นการลงทุนขนาดใหญ่ในปัจจุบันพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เพื่อกระตุ้นให้ภาคเอกชนลงทุนตาม นอกจากนี้ยังต้องจัดหาและปรับปรุงเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในทางการค้า การอุตสาหกรรม ให้มีปริมาณมากขึ้นและประสิทธิภาพสูงขึ้นเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจ การบริหารรายรับรายจ่ายของรัฐบาลจะต้องคำนึงถึงผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เช่น รายได้ การจ้างงาน การใช้ทรัพยากรของประเทศ เสถียรภาพทางเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่จะส่งผลดีต่อความเป็นอยู่ของประชาชนมากที่สุด

อนัญญา โปราณานนท์ และคณะ (2554 : 188 - 189) ได้กล่าวถึง การพัฒนาเศรษฐกิจในด้านพาณิชย์ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเปิด ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจหลายประการ กล่าวคือ แต่ประเทศจะมีการแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) โดยเลือกผลิตสินค้าที่ตนเองถนัดหรือสินค้าที่ปัจจัยการผลิตเอื้ออำนวย (Factors Endowment) และเมื่อแต่ละประเทศให้ความสำคัญกับการผลิตสินค้าที่ตนเองถนัดอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน ย่อมจะมีความชำนาญพิเศษในการผลิตสินค้านั้นๆ ทำให้มีความสามารถในการผลิตเพิ่มขึ้น และการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติเพื่อใช้ในการผลิตเป็นไปอย่างคุ้มค่า เปิดโอกาสให้ประชาชนในประเทศมีทางเลือกในการบริโภคสินค้าที่หลากหลายขึ้น และส่งออกไปยังประเทศที่ขาดแคลน ทำให้เกิดรายได้ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ช่วยให้มีการแข่งขันการประกอบการเพิ่มขึ้นระหว่างผู้ผลิตภายในประเทศ และคู่แข่งในตลาดระหว่างประเทศ

ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ (2554 : 64 - 65) ได้อธิบายถึงการพัฒนาเศรษฐกิจการพาณิชย์ว่าประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบการค้าเสรี ระบบการเงินเป็นกลไกสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรระหว่างภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น จากผู้ที่ต้องการลงทุน การผลิตและการจ้างงานอันเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตและมีเสถียรภาพรัฐบาลได้มีมาตรการเร่งการขยายตัวของเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ โดยเน้นหนักไปที่เรื่องการพาณิชย์ระหว่าง

ประเทศ การส่งออกและนำเข้า มีนโยบายทางการตลาดที่หลากหลาย เพื่อจูงใจนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนในประเทศ

ลดาวัลย์ คำภา (2555 : 16) ได้อธิบายถึงการพัฒนาเศรษฐกิจการพาณิชย์ว่า กติกาใหม่ของโลกหลายด้าน อันสืบเนื่องมาจากวิกฤต เศรษฐกิจและการเงินของโลกที่ผ่านมา โดยเฉพาะความกังวลเกี่ยวกับการขาดดุลของรัฐบาลและระดับหนี้ที่เพิ่มสูงขึ้นทั่วโลกประกอบกับสถานการณ์หนี้สาธารณะยุโรปที่เลวร้ายลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปลาย พ.ศ. 2552 ได้ทำให้เกิดความตื่นตระหนกในตลาดการเงิน และแนวโน้มเศรษฐกิจในหลายภูมิภาคขยายตัวในอัตราที่อ่อนแรงลงตามไปด้วย ส่งผลให้ทุกประเทศต้องปรับตัวทั้งด้านการค้า การลงทุน การเงิน สิ่งแวดล้อม และสังคม ที่จะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองทางการเมือง รวมทั้งเป็นแรงกดดันให้ปรับกระบวนการผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขันที่สูงขึ้น รวมทั้งการปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจโลกแบบหลายศูนย์กลาง รวมทั้งภูมิภาคเอเชียทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ อาทิ ช่องกิง สาธารณรัฐเกาหลี สิงคโปร์ ไต้หวัน และกลุ่มประเทศอาเซียน ที่มีแนวโน้มเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมโลก ขณะที่นโยบายการเปิดประเทศของจีน รัสเซีย การขยายตัวของบราซิล อินเดีย และการเพิ่มขึ้นของชนชั้นกลางในภูมิภาคเอเชียจะเพิ่มกำลังซื้อในตลาดโลก

วาสนา หิรัญถาวร (2560 : 24) ได้กล่าวถึงการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านการพาณิชย์ เพื่อให้ประเทศไทย พ้นจากกับดักรายได้ปานกลางจะต้องมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มมูลค่า หรือเพิ่มศักยภาพในการผลิตสินค้าเพื่อเพิ่มผลผลิตของประเทศได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว ประเทศที่ประสบปัญหากับความยากจนหรือกับดักรายได้ปานกลางจะต้องขยายมุมมองต่อการพัฒนาให้ครอบคลุมปัจจัยที่จะสร้างหลักประกันให้การผลิตสามารถสร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืน และจะต้องคำนึงถึงศักยภาพที่มีอยู่เดิมของประเทศก่อนเป็นอันดับแรกเพื่อให้สามารถกำหนดวิธีการเพิ่มมูลค่าได้

อย่างเหมาะสม มิเช่นนั้นการจับเป้าหมายที่ไม่สอดคล้องกับนิเวศทางเศรษฐกิจ (Ecosystem) ย่อมเป็นการเพิ่มต้นทุนในการพัฒนา ทั้งยังสุ่มเสี่ยงที่จะนำไปสู่ความล้มเหลวเชิงนโยบายในที่สุด

สรุปได้ใจความว่า การพัฒนาเศรษฐกิจในด้านการพาณิชย์นั้น ส่วนใหญ่รัฐบาลจะเป็นผู้ส่งเสริมให้ออกชนดำเนินงานจนประสบความสำเร็จ โดยรัฐบาลจะมีนโยบายต่าง ๆ ออกมาสนับสนุนให้การค้า รวมทั้งออกมาตรการต่าง ๆ ทางกฎหมาย เพื่อช่วยสนับสนุนการพาณิชย์ให้ดำเนินกิจการได้ ส่งเสริมการผลิตและการจ้างงานอันเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญก้าวหน้าตามความถนัดและทรัพยากรที่สามารถผลิตได้ ให้สามารถปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจโลกที่มีการแข่งขันสูง และมุ่งหวังที่จะสร้างงานสร้างรายได้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในประเทศให้อยู่ดีกินดี และก้าวผ่านกับดักรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว

การพัฒนาเศรษฐกิจในด้านการเกษตรกรรม

การเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตอาหารและเกษตรกรรมแบบพอยังชีพที่มีมาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ของไทยมาสู่กระบวนการผลิตแบบทุนนิยม ได้ปรากฏชัดขึ้นตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2504 การผลิตในระบบเกษตรทุนนิยมมีลักษณะเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว โดยที่มีตลาดทุน เทคโนโลยี และความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจภายนอกเป็นลักษณะสำคัญ บวกกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติที่มุ่งเน้นภาคอุตสาหกรรมมากขึ้นในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดผลกระทบสำคัญต่อครัวเรือนเกษตรกรในชนบทหลายด้าน ที่เห็นได้ชัดคือ ครัวเรือนและแรงงานในภาคเกษตรลดลง ขณะที่การเกษตรไม่ได้เป็นแหล่งรายได้หลักของครัวเรือนส่วนใหญ่อีกต่อไป

การขยายตัวเข้าไปในชนบทของระบบการผลิตแบบทุนนิยม ทำให้เกิดผลกระทบต่อการผลิตและวิถีชุมชน อย่างแรกคือ การค้าหรือการตลาด ซึ่งมีตัวแทนที่เป็นรูปธรรมคือพ่อค้าที่เข้าไปนำผลผลิตที่ผ่านการค้าขาย ทำให้ตลาดและเงินตรามีความสำคัญในชีวิตชนบทมากขึ้น พร้อมกับลดทอดความสำคัญของความสัมพันธ์ทางสังคมแบบพึ่งพาอาศัยกันที่มีมาแต่เดิมลง นอกจากนี้ การมุ่งผลิตเพื่อตลาดที่เพิ่มขึ้นก็ทำให้มีการเข้าไปยึดปัจจัยการผลิต เกิดนายทุนเจ้าที่ดิน ทั้งโดยคนในชาชนและจากภายนอกชุมชน ขณะที่ครัวเรือนจำนวนหนึ่งเริ่มสูญเสียที่ดินทำกิน ชนชั้นในชนบทเริ่มชัดเจนขึ้น และอย่างที่สองคือ อำนาจรัฐ ที่เข้าไปควบคุมและจัดการชนบทมากขึ้น โดยเฉพาะการควบคุมปัจจัยการผลิต และการเก็บภาษี เพื่อวางรากฐานสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจด้านเกษตรกรรมซึ่งเป็นหัวใจหลักของประเทศ ซึ่งได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

ชลัท กลิ่นอุบล (2553 : 13) กล่าวว่า การพัฒนาประเทศตามแนวทางเศรษฐกิจกระแสหลักที่ผ่านมา ได้ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดไปสู่สังคมที่มีความสลับซับซ้อนในด้านหนึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทยในการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว แต่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมองเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลักได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยและสังคมไทยในภาคการเกษตรก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะชาวนาที่จัดได้ว่ามีจำนวนมากที่สุดในภาคเกษตร ประสบภาวะขาดทุน มีหนี้สิน ชาวนาส่วนหนึ่งต้องซื้อข้าวกินขาดความมั่นคงทางด้านอาหารทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ก่อให้เกิดวิกฤติปัญหาต่อคุณภาพชีวิตสังคม สุขภาพและคุณภาพของระบบนิเวศ จากปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แนวทางในการแก้ปัญหาตามที่กล่าวมาที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตหันกลับไปพึ่งพิงธรรมชาติ อาศัยการทำเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของระบบการเกษตรในปัจจุบัน เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2554 : 22) ได้อธิบายว่า แนวโน้มผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศภาคเกษตร คาดว่าจะขยายตัวเพิ่มขึ้น ในอัตราร้อยละ 4 - 5 เนื่องจากราคาสินค้าเกษตรโดยรวม ยังคงอยู่ในเกณฑ์ดี ถึงแม้บางสินค้าจะมีความผันผวนบ้าง แต่คาดว่าภาครัฐจะเข้ามา

ดำเนินการแทรกแซงเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ประกอบกับการขับเคลื่อนของภาครัฐภายใต้ แผนปฏิบัติการภาคเกษตร การเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพของภาคเกษตร โดยการเพิ่มความรู้ ยกระดับมาตรฐานการผลิตให้เป็นที่ยอมรับของตลาดโลก เสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร ตลอดจนปรับบทบาทของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้เป็นองค์กรที่ให้การสนับสนุน และบริการ ทั้งนี้เพื่อให้ภาคเกษตรมีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในขณะที่ปัจจัยเสี่ยง ของภาคเกษตรยังคงเป็นปัญหากับธรรมชาติ โรคระบาด และราคาน้ำมันที่ยังคงอยู่ในระดับสูง

ธนศ ศรีวิชัยคำพันธ์ (2554 : 225) ได้อธิบายว่า ความจำเป็นในการพัฒนาภาค เศรษฐกิจการเกษตร เนื่องมาจากภาคการผลิตทางการเกษตรของไทยเป็นภาคการผลิตที่มีบทบาท สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าปัจจุบันผลผลิตทาง การเกษตรจะมีสัดส่วนมูลค่าผลผลิตลดลงไปแต่ภาคการผลิตทางการเกษตรก็ยังคงเป็นภาคการผลิตที่ รองรับแรงงานของประเทศเป็นส่วนใหญ่และยังเป็นแหล่งอุปทานแรงงานสำหรับภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งตลาดของสินค้าอุตสาหกรรมอีกด้วย

สุนตรา เล็กอุทัย (2554 : 7) กล่าวว่า ได้กล่าวถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารใน ประเทศไทยว่า ตลาดโลกมีการแข่งขันที่รุนแรง มีกฎระเบียบ มาตรฐานความปลอดภัยใหม่ ๆ รัฐบาลจึงควรพัฒนาและสนับสนุนอุตสาหกรรมอาหารด้านข้อมูลกฎระเบียบ การตลาด ศึกษา และพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อแปรรูปเพิ่มมูลค่า มีประสิทธิภาพในการผลิตที่สูงขึ้น จะช่วยส่งเสริมและ กระจายรายได้เชื่อมโยงสู่กลุ่มภาคการเกษตร ลดปัญหาสินค้าเกษตรตกต่ำในบางฤดูกาล และปัญหาเก็บรักษาผลผลิต และเกิดการจ้างงานในภาคเกษตรกรรม สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างแท้จริง

ชาย โพธิ์ลีตา (2555 : 168 - 169) ได้กล่าวถึง ตลาดมีบทบาทสำคัญในกระบวนการผลิต และการบริโภค ทุกวันนี้ครัวเรือนเกษตรกรไม่ว่าจะรายเล็กหรือรายใหญ่ ต่างมุ่งผลิตเพื่อขายกัน เป็นหลัก ต่างกับสมัยที่การผลิตยังเป็นแบบเพื่อยังชีพ ซึ่งทุกครัวเรือนผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เป็นหลัก ถ้ามีส่วนเกินจึงเอาไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าหรือบริการอย่างอื่นที่ตัวเองไม่ได้ผลิต หรือเมื่อมีตลาด เกิดขึ้น ก็เอาส่วนเกินนั้นไปขายบ้าง แต่ในระบบทุนนิยมปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของการผลิตทาง การเกษตรเกือบจะตรงกันข้าม คือทุกครัวเรือนผลิตเพื่อขายเอาเงินเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะระบบตลาด เข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้นในครัวเรือน แสดงให้เห็นถึงลักษณะของวิถีทุนนิยม

สรุปได้ใจความว่า แนวโน้มเศรษฐกิจกลุ่มเกษตรกรกรม เกษตรกรส่วนใหญ่จะเน้นการ ผลิตเพื่อจำหน่ายในระบบตลาดเป็นหลัก มุ่งเน้นการเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก ซึ่งทางรัฐบาลได้ทำ เป็นวาระแห่งชาติ เพราะการเกษตรอินทรีย์ มีลักษณะเป็นองค์รวมที่ให้ความสำคัญเบื้องต้นใน การฟื้นฟูระบบนิเวศทางการเกษตรและทรัพยากรทางธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันก็มีได้ละเลย

มิติของด้านสังคม และเศรษฐกิจ เพราะความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมไม่อาจดำรงอยู่ได้ โดยแยกออกจากความยั่งยืนทางสังคม และในการพัฒนาประเทศ ให้มีความเจริญก้าวหน้าควรเน้นให้ใช้เทคโนโลยีในการเกษตรอย่างมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่อุตสาหกรรมของไทย

การพัฒนาการเกษตรเพื่อสุขภาพ

พัฒนาการด้านการเกษตรของประเทศไทย ในระยะเวลากว่า 40 ปี ที่ผ่านมา มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากเดิมที่เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตเพื่อบริโภคภายในครอบครัว ที่เหลือจึงนำไปขาย เพื่อนำเงินไปซื้อสินค้าอื่นที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ที่เรียกว่า เกษตรกรแบบยังชีพ ซึ่งเกษตรกรพึ่งพาตนเองได้มาก เพราะเน้นใช้ปัจจัยการผลิตจากภายใน และเมื่อมีนโยบายพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ทางด้านเศรษฐกิจ นโยบายด้านการเกษตร ก็เปลี่ยนแปลงไปเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก เน้นการผลิตอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวให้ได้จำนวนมาก มีการเปลี่ยนแปลงพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่ให้ผลผลิตสูง แต่ต้องใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และสารเคมีเข้ามาใช้อย่างมากมาย การเปลี่ยนแปลงนโยบาย และการทำการเกษตรที่เปลี่ยนไปนี้ ต่อมาพบว่า ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงที่ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินรุงรัง จึงไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ด้านสิ่งแวดล้อมเมื่อพื้นที่ป่าลดลงเกิดฝนแล้ว – น้ำท่วม โรค และแมลงระบาด ปัญหาต่างๆ เหล่านี้คงต้องมาแก้ไขที่รากฐาน คือ การทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้จุดเริ่มต้นของการที่จะให้เกษตรกรพึ่งตนเองได้นั้น ก็คือการพยายามให้เกษตรกรลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกชุมชน ทั้งในรูปของสารเคมี ปุ๋ยต่างๆ โดยหันมาผลิตโดยไม่ใช้สารเคมี และปุ๋ยวิทยาศาสตร์เข้าช่วย เปลี่ยนมาใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนแทน เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด ไม่เพียงแต่จะลดพิษภัยจากสารพิษจากสารเคมีที่ตกค้างและปนเปื้อนในผลผลิตที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภคเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการช่วยฟื้นฟูปื้นที่ การเกษตร และพื้นที่การเพาะปลูกซึ่งกำลังอยู่ในภาวะที่เสื่อมโทรมมากได้เช่นกัน ตลอดจนยังเป็นการลดต้นทุนในการผลิตให้กับเกษตรกรเอง การปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยได้ เพราะที่ผ่านมานั้น เกษตรกรที่ปลูกผักเองก็มีการใช้ยาฆ่าแมลง และปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะให้ได้ผลผลิตที่ตรงกับความต้องการของตลาด แต่ในปัจจุบันสังคม ได้เปลี่ยนไป ผู้คนเริ่มที่จะสนใจสุขภาพของตนเองมากขึ้น ทุกคนต้องการที่จะปลอดภัยจากสารพิษตกค้างในอาหาร ดังนั้น การปลูกผักปลอดสารพิษจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยคลี่คลายปัญหา ทั้งต่อตัวเกษตรกร ต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งได้มีผู้วิจัยและหน่วยงานราชการได้อธิบายถึงการพัฒนาด้านการเกษตรเพื่อสุขภาพไว้ดังนี้

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2555 : 28) ได้กล่าวถึงการเพิ่มผลผลิตให้แก่เกษตรกรด้วยหลักเกษตรอินทรีย์ คือการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการเพิ่มผลผลิต เนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีทำให้ดินเสีย

ความอุดมสมบูรณ์ไปอย่างรวดเร็ว คุณชน้ำและอาหารพืชได้น้อยลง ทำให้การปลูกพืชได้ผลไม่ดีเท่าที่ควร การเพิ่มอินทรีย์ในดินด้วยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่มีหลากหลายชนิด ได้แก่ การใช้ปุ๋ยพืชสด การใช้ปุ๋ยคอก และการใช้ปุ๋ยหมัก ซึ่งจะช่วยให้ดินร่วนซุย มีความอุดมสมบูรณ์ เพิ่มธาตุไนโตรเจนที่เป็นอาหารหลักของพืช สร้างกรดที่ช่วยละลายธาตุอาหารให้แก่ดิน ลดอัตราการสูญเสียอันเกิดจากการชะล้าง เพิ่มผลผลิตของพืชให้สูงขึ้นและมีความปลอดภัยจากปุ๋ยธรรมชาติ

ชาย โพธิ์สิตา (2555 : 175) กล่าวว่า ปัจจุบันนี้ การผลิตอาหารและอุตสาหกรรมอาหารเป็นที่ดึงดูดความสนใจของภาครัฐกิจมากขึ้น เพราะอาหารเป็นสินค้าที่มีอนาคต อันเนื่องมาจากสถานการณ์อาหารของโลกเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ประเทศมหาอำนาจของโลกจึงให้ความสำคัญอาหารในฐานะที่เป็นทั้งความมั่นคงของสังคมและเป็นแหล่งรายได้ ทุกวันนี้อาหารจึงไม่ใช่เป็นเพียงอาหาร แต่เป็นสินค้าที่สร้างผลกำไรและเป็นเครื่องมือต่อรองในเวทีการเมืองระหว่างประเทศอย่างหนึ่ง

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 จังหวัดสงขลา (2558 : 26) ได้กล่าวถึงการปลูกพืชปลอดสารพิษว่า ต้องเริ่มจากการปลูกพืชในดินที่มีความเหมาะสมจะทำให้พืชเติบโตได้ดี ดังนั้นก่อนทำการปลูก จึงต้องศึกษาข้อจำกัดของสภาพพื้นที่ที่ปลูกพืช ลดปัญหาการปลูกพืชไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ลดรายจ่ายที่ต้องแก้ไขปัญหามาตามา ซึ่งดินดี คือ ในดินทั้งหมด 100 ส่วน ควรมีสัดส่วนของสัดส่วนต่าง ๆ คือส่วนที่เป็นเนื้อดิน 45 ส่วน อินทรีย์วัตถุ 5 ส่วน น้ำ 25 ส่วน และอากาศอีก 25 ส่วน ดินไม่แน่น มีความร่วนซุย มีน้ำดินลึก วิเคราะห์ทางเคมีจะพบปริมาณอินทรีย์วัตถุไม่น้อยกว่าร้อยละ 1.5 มีระดับความเป็นกรดค่า (pH) 6 - 7 พบสิ่งมีชีวิตในดิน เช่น ไส้เดือน เป็นต้น โดยเกษตรกรสามารถลดต้นทุนในการผลิตด้านการจัดการดินและเตรียมดิน มีดังนี้

1. ตรวจวิเคราะห์ดินปีละครั้ง เพื่อติดตามสภาพ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
2. บำรุงดินเป็นประจำ โดยใส่ปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปลูกพืชบำรุงดิน หรือไถกลบตอซัง จะช่วยให้ดินดีขึ้นในระยะยาว ปลูกพืชบำรุงดิน
3. แก้ไขดินที่เป็นกรดเกินไปคือดินที่วัดค่าความเป็น กรดค่า (pH) ได้น้อยกว่า 5.5 พืช จะไม่สามารถนำธาตุอาหารไปใช้ได้เต็มที่ เนื่องจากจะถูก ยึดติดไว้กับเม็ดดิน ควรปรับสภาพดินกรดให้มีค่า ความเป็นกรดค่า 5.5 - 7.0 ด้วยการใส่ปูนขาว หรือโดโลไมท์
4. เตรียมดินให้ถูกวิธี โดยไถตากดินจนแน่ใจว่า ได้กำจัดวัชพืชได้หมด ไถดินให้ละเอียด หรือ เตรียมหลุมปลูกให้เหมาะสมกับชนิดพืช
5. รักษาความชื้นของดิน เช่น ใช้ฟางคลุม หรือ ให้มีหญ้าปกคลุมในหน้าแล้ง
6. ป้องกันการชะล้างในที่ลาดชันควรมีการทำขั้นบันไดเพื่อลดการชะล้าง และปลูกแฝก

สารี ชินสถิต (2559 : 9) ได้กล่าวถึงแหล่งน้ำที่ใช้ในระบบการผลิตพืชอินทรีย์ การทำความสะอาดผลผลิตและอุปกรณ์ที่ใช้หรือเกี่ยวข้องในการผลิต จะต้องเป็นน้ำสะอาด ไม่มีสารพิษเจือปน แหล่งน้ำอาจจะมาจากน้ำใต้ดิน สระ แม่น้ำ ลำคลอง หรือน้ำชลประทานก็ได้ แต่จะต้องไม่มีความเสี่ยงในการปนเปื้อนสารพิษ โลหะหนัก หรือเชื้อจุลินทรีย์ ที่ทำให้เกิดโทษ จากการประเมินสภาพแวดล้อมและประวัติของพื้นที่บริเวณโดยรอบแหล่งน้ำ เช่น ลำน้ำไหลผ่านแปลงของเกษตรกรรายอื่น ๆ ที่มีการใช้สารเคมีจำนวนมาก หรือแหล่งน้ำที่มีชุมชนหนาแน่น หรือแหล่งน้ำที่อยู่ติดกับคอกเลี้ยงสัตว์ อาจจะทำให้น้ำที่จะนำมาใช้ในการผลิตพืชอินทรีย์มีความเสี่ยงในการปนเปื้อนสารเคมีหรือจุลินทรีย์ที่เป็นโทษหรือโลหะหนักได้ ดังนั้นควรทำการสุ่มเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวิเคราะห์คุณสมบัติของน้ำก่อนทำการปรับเปลี่ยนมาผลิตพืชอินทรีย์

สุภัทร คำมุงคุณ (2562 : 1 - 2) ได้กล่าวถึงการพัฒนาเกษตรเพื่อสุขภาพในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ได้ให้ความสำคัญกับมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้กับประชาชนในภาคการเกษตรสามารถต่อยอดโครงการสร้างธุรกิจเกษตรด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นเกษตรคุณภาพสูงและขับเคลื่อนการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่า สร้างความตระหนักแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภคในเรื่องความสำคัญของมาตรฐานระบบการจัดการความปลอดภัยอาหาร ภูมิใจและวางกรอบให้ทำการผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับมาตรฐาน รวมถึงให้ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อมุ่งสู่การเลิกใช้สารเคมี รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ทั้งด้านการผลิต ระบบการตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐาน ระบบตรวจสอบย้อนกลับ และสนับสนุนกลไกทางการตลาด เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต

สรุปได้ใจความว่า การพัฒนาการเกษตรเพื่อสุขภาพนั้น คือการเกษตรแบบอินทรีย์ โดยเริ่มจากการเตรียมพื้นที่ การตรวจสอบคุณภาพของดินให้เหมาะสมกับการปลูกพืช การเตรียมน้ำที่ใช้ในกระบวนการผลิตและแปรรูป ต้องมีความสะอาดปลอดภัย หลีกเลี่ยงการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีสังเคราะห์ เน้นให้ความสำคัญในการปรับความอุดมสมบูรณ์ของดินเพื่อให้ดินพืชเจริญเติบโตได้ดีด้วยปุ๋ยอินทรีย์ชนิดต่าง ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตสินค้าการเกษตรให้มีความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งหวังเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเป็นอาหารปลอดภัยแก่ผู้บริโภค และพัฒนาผลผลิตการเกษตรด้วยนวัตกรรมสมัยใหม่ สร้างความมั่นคงด้านอาหารปลอดภัยและพัฒนาประสิทธิภาพผลผลิตเพื่อการแข่งขันให้แก่ประเทศไทย

แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

“ทฤษฎีใหม่” เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ชี้ให้เห็นถึงการจัดการทรัพยากรสำหรับทำมาหากิน คือที่ดินและแหล่งน้ำ ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบของการทำเกษตรกรรมรูปแบบหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานให้กับประชาชนคนไทยนำไปใช้ นำไปปฏิบัติเพื่อการดำรงชีพ ทฤษฎีใหม่มีพื้นฐานแนวคิดทางด้านการเกษตรแบบผสมผสาน โดยมุ่งเน้นระบบเศรษฐกิจแบบการผลิตเพื่อยังชีพ เพื่อให้เกษตรกรมีผลผลิตพอมีพอกินตลอดปี หลังจากนั้นผลผลิตที่เหลืออาจนำมาแปรรูปหรือนำมาจำหน่าย เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้กับเกษตรกรได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งทฤษฎีใหม่นี้เป็นการบูรณาการศาสตร์แขนงต่าง ๆ เข้าด้วยกัน อาทิ การเกษตร การอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี การบริหารจัดการ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งเป็นการพัฒนาแนวใหม่สำหรับประชาชนและชุมชนทั่วประเทศ ในอันที่จะก้าวไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี พอมีพอกิน สามารถพึ่งตนเองได้ ขณะเดียวกันก็จะนำพาสังคมและประเทศชาติไปสู่การพัฒนาที่มีความยั่งยืนได้ในที่สุด มีผู้วิจัยและนักวิชาการ ได้ศึกษาแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ไว้ดังนี้

แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่

เศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีใหม่เป็นอย่างดี เพราะทฤษฎีใหม่เน้นที่ระบบการผลิตแบบพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตนเองได้ในระดับประหยัดก่อน และจึงค่อย ๆ พัฒนาไปสู่ขั้นก้าวหน้าและเข้มแข็งขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่ระดับบุคคลพึ่งตนเองได้ ชุมชนมีการรวมพลังส่งผลให้ประเทศชาติมั่นคง ซึ่งได้มีการดำเนินการอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการ ได้อธิบายหลักการและแนวคิดของการเกษตรทฤษฎีใหม่ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2555 : 6) ได้อธิบายว่า แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ คือการบริหารจัดการทรัพยากรโดยเฉพาะดินและน้ำที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียง โดยเน้นการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด เหตุที่เรียก “ทฤษฎีใหม่” มีดังนี้

1. มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินขนาดเล็กออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจนเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร
2. มีการคำนวณโดยนักวิชาการ เกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะเก็บกักให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้อย่างเหมาะสมตลอดปี
3. มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบ 3 ขั้นตอน คือ ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง และทฤษฎีใหม่ขั้นสาม

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2559 : 15) ได้กล่าวว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางหนึ่งซึ่งเป็นความหวังที่จะทำให้เกษตรกรไทย มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและจะทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติโดยรวมมีความแข็งแกร่งและมั่นคงตลอดไป เนื่องจากเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการพัฒนาการประกอบอาชีพของเกษตรกรที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เมื่อเกษตรกรมีอาหารไว้บริโภคมีงานทำ มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ และครอบครัวอยู่อย่างอบอุ่นและมีความสุข ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีสภาพเช่นนี้แล้ว ก็จะทำให้ประเทศชาติมั่นคงทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2559 : 13 - 14) ได้อธิบายว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เกิดจากการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อเกษตรกรรม เกษตรกรต้องแบกรับความเสี่ยงกับความเสียหายอันเนื่องมาจากความแปรปรวนของอากาศและความแห้งแล้งทำให้มีน้ำใช้ไม่เพียงพอ โดยมีหลักการแนวทางสำคัญดังนี้

1. เป็นวิธีการปฏิบัติของเกษตรกรที่มีที่ดินแปลงเล็ก เป็นเกษตรกรรายย่อย แบ่งพื้นที่ทำการเกษตรใหม่ตามกำลังของครอบครัว เน้นเกษตรกรที่ทำนาและทำไร่เป็นหลักอยู่เดิม
2. เกษตรกรมีความพอเพียง โดยเลี้ยงตัวเองได้ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ต้องมีความสามัคคีในท้องถิ่น เน้นให้มีอาหารเพียงพอแก่การบริโภคทั้งปี สิ่งแวดล้อมดี สุขภาพและอนามัยดี มีรายได้เพียงพอซื้อเครื่องนุ่งห่ม สิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตที่พอเพียง และมีที่อยู่อาศัย เกษตรกรควรมีความพอใจในชีวิตและมีความสามัคคีในชุมชน
3. มีการผลิตข้าวบริโภคตลอดปี คนไทยรับประทานข้าวเป็นหลักประจำวัน เฉลี่ย 200 กิโลกรัมต่อปี ถ้าหากสามารถบริหารจัดการน้ำและควบคุมน้ำให้ดี อาจได้ผลผลิตเพิ่มมากกว่านี้ ซึ่งจะเป็นส่วนสามารถจำหน่ายเป็นรายได้ของครอบครัว
4. มีแหล่งน้ำที่เพียงพอต่อการเพาะปลูก และสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง พื้นที่เพาะปลูกต้องมีน้ำประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่
5. แปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ ประกอบด้วย สระน้ำ นาข้าว ไร่พืชสวน และที่อยู่อาศัย ทั้งนี้การจัดสรรพื้นที่เพาะปลูกและแหล่งน้ำใช้จะต้องคำนึงถึงลักษณะภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมด้วย

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2562 : 17) อธิบายว่า เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นระบบการเกษตรที่มีกิจกรรมการผลิตหลายชนิด ในพื้นที่ขนาดเล็ก ประมาณ 10 - 15 ไร่ โดยการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ พื้นที่กักเก็บน้ำ ประมาณร้อยละ 30 พื้นที่ปลูกข้าว ประมาณร้อยละ 30 พื้นที่ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น ประมาณร้อยละ 30 และพื้นที่สิ่งปลูกสร้าง ประมาณร้อยละ 10 เช่น ที่อยู่อาศัย โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ยุ้งฉาง เป็นต้น โดยสามารถปรับสัดส่วน

พื้นที่ และเพิ่มเติม กิจกรรมการผลิตได้ตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ของ เกษตรทฤษฎีใหม่ต้องการให้ เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความมั่นคง ด้านอาหารและการบริหารจัดการที่ดิน และน้ำอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับการทำเกษตรในที่ดิน ขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ใจความได้ว่า หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ คือแนวทางในการจัดสรรพื้นที่ใช้สอย ที่เกษตรกรมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และแนวทางในการแบ่งพื้นที่การเพาะปลูกอย่างเป็น ขั้นตอน เพื่อให้ได้ผลเป็นจริง และทำให้เกษตรกรมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสามารถพึ่งพาตนเอง ได้ในการจัดการเกษตรตามแนว “ทฤษฎีใหม่” ให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ประเด็นสำคัญ คือ การพึ่งตนเอง ประหยัด และมัธยัสถ์ โดยการจัดการแบ่งพื้นที่ให้สัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งเป็น การบริหารจัดการทรัพยากร ที่ดิน น้ำ แรงงาน และรักษาสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น อันจะนำไปสู่ การผลิตที่เกิดรายได้ และสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ความหมายของเกษตรทฤษฎีใหม่

แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการนำแนวทางหรือหลักการบริหารจัดการที่ดิน และน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่ซึ่ง ประชาชนได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงพระราชทานพระราชดำรินี้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่ ประสบความยากลำบากให้สามารถผ่านช่วงวิกฤต โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้ โดยไม่ต้อง เดือดร้อนและยากลำบากนัก ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้อธิบายความหมายของการเกษตรทฤษฎี ใหม่ดังนี้

สุนทร กุลวัฒน์วรพงศ์ (2554 : 69) ได้สรุปความหมายของทฤษฎีใหม่ (New Theory Farming) หมายถึง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ทรงพระราชทานเนื่องในวโรกาสต่าง ๆ ใจความว่า ทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกษตรกรมีที่ดินถือครองประมาณ 10 - 15 ไร่ สามารถมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรอย่างพอเพียงตลอดปี และใช้น้ำกับที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้มีกินตามอัตภาพ คือ ไม่ได้รวยมาก แต่พอกิน ไม่อดอยาก มีความพอเพียงและพึ่งพาตนเอง

สุเมธ งามกนก (2554 : 7) ได้อธิบายว่า ทฤษฎีใหม่ หมายถึง หลักการในการทำ การเกษตรที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานให้แก่ปวงชนเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการทำการเกษตรให้แก่เกษตรกรในการจัดสรร ที่ดิน แหล่งน้ำ ตามทฤษฎี 30 : 30 : 30 : 10 เพื่อให้เกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมี ความเข้มแข็งแรงพอ ก่อนที่จะไปผลิตเพื่อการค้าหรือเชิงพาณิชย์

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2555 : 15) อธิบายว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึงการพัฒนาการประกอบอาชีพของเกษตรกรที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เมื่อเกษตรกรมีอาหารไว้บริโภคมีงานทำ มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ และครอบครัวอยู่อย่างอบอุ่นและมีความสุข ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีสภาพเช่นนี้แล้ว ก็จะทำให้ประเทศชาติมั่นคงทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เกษตรกรไทยมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และจะทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติ โดยรวมมีความแข็งแกร่งและมั่นคงตลอดไป

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2560 : 1) ได้สรุปว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึงระบบเกษตรที่เน้นการจัดสรรทรัพยากรน้ำในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด จัดสรรพื้นที่เพื่อเพาะปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ที่มีเหลือจึงขาย มีการสร้างผลผลิตอาหารที่เพียงพอและสร้างการผลิตที่หลากหลายสำหรับเป็นแหล่งรายได้มั่นคงของครัวเรือน สร้างความมั่นคงด้านอาหาร เกิดการพึ่งพาตนเอง และลดการพึ่งพาจากภายนอก

สรุปได้ใจความว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง แนวทาง และหลักการในการประพฤติปฏิบัติตน ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาทางการเกษตร ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ได้อย่างไม่เดือดร้อน พออยู่ พอกิน ให้สามารถผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้ เป็นแนวทางเพื่อการพึ่งพาอาศัยกันในระดับชุมชนและในเครือข่ายชุมชน ร่วมกันผลิตเพื่อบริโภคจนเพียงพอจึงนำมาขายเป็นรายได้เพิ่ม สร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชน รวมทั้งภาคธุรกิจ ภาคเอกชน เป็นหลักการและแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองความพอเพียงและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยเน้นความร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน

ความสำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ได้ทรงสร้างแนวคิดในการแก้ปัญหาการประกอบอาชีพใหม่แก่เกษตรกร โดยแบ่งพื้นที่เพื่อสร้างประโยชน์ใช้สอยสูงสุด มีแหล่งน้ำไว้ใช้ตลอดปี เน้นการจัดการระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องความเป็นอยู่ของเกษตรกร ซึ่งจะก่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ได้มีนักวิชาการได้อธิบายถึงความสำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่ไว้ดังนี้

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรลพบุรี (2554 : 55) กล่าวถึงหลักการและความสำคัญของทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ว่าเป็นแนวทาง หนึ่งในการพัฒนาทางการเกษตรสำหรับเกษตรกรที่ยากจน มีที่ดินทำกินน้อย และขาดแคลนน้ำ โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ

1. เป็นระบบการผลิตเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้
2. ข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกครัวเรือนต้องบริโภค ครอบครัวหนึ่งทำนาประมาณ 5 ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกิน ตลอดปี
3. ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ใช้ในฤดู แล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วงได้อย่างพอเพียง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ขุดสระน้ำ

4. จัดแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ สระน้ำ นาข้าว พืชไร่พืชสวน และที่อยู่อาศัย โดยมีอัตราส่วน 30 - 30 - 30 - 10 เป็นเกณฑ์ปรับใช้ จักรพรรดิ วิชาอักษรวิทย์ (2555 : 29) ได้อธิบายความสำคัญของทฤษฎีใหม่ไว้ดังนี้

1. มีการบริหารจัดการแบ่งที่ดินแปลงเล็กออกเป็นสัดส่วน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน
2. มีการคำนวณโดยใช้หลักวิชาการเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้อย่างเหมาะสมตลอดปี
3. มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบสำหรับเกษตรกรรายย่อย

อุ้นเรือน เล็กน้อย (2560 : 21) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทฤษฎีใหม่ว่า เป็นตัวอย่างเชิงรูปธรรมที่สำคัญของการน้อมนำหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติจริง สาระสำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่มุ่งเน้นที่การจัดการที่ดินและน้ำเป็นสำคัญ มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินออกเป็นสัดส่วน การเก็บกักน้ำที่พอเพียงต่อการทำเกษตรตลอดปีโดยคำนวณตามหลักวิชา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร นับเป็นวิธีการทำเกษตรที่ยั่งยืน ที่รับมือกับความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากภัยธรรมชาติและทุนนิยมเสรี

กองบัญชาการกองทัพไทย (2560 : 20) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทฤษฎีใหม่ว่า เป็นระบบการผลิตแบบพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำนองเดียวกับการ “ลงแขก” แบบดั้งเดิม เพื่อลดค่าใช้จ่าย ยึดหลักการพึ่งตนเองได้อย่างมีอิสรภาพ มีการจัดสรรที่ดินเป็นสัดส่วนและสำรองน้ำไว้เพียงพอที่จะทำการเพาะปลูกได้ตลอดปี โดยสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ของดิน

สรุปได้ใจความว่า เกษตรทฤษฎีใหม่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชาติที่ยั่งยืน เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการบริหารจัดการที่ดินและน้ำให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นการพัฒนาตามบริบทของสังคมไทยที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีวิถีการดำเนินชีวิตทางด้านเกษตรกรรม ทฤษฎีใหม่นี้จะต้องปรับประยุกต์ให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ กับทั้งยัง

ต้องได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรต่าง ๆ ด้วยจึงจะประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้เกษตรกรลดการพึ่งพาจากภายนอก สร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ

หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ เป็นเครื่องมือการปฏิบัติตามแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมเข้าใจได้ง่าย โดยเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะการบริหารจัดการที่ดินและน้ำ โดยมีการจำแนกแบ่งการใช้พื้นที่เพื่อกำหนดกิจกรรมด้านการเกษตรที่หลากหลาย มีวัตถุประสงค์ให้เกษตรกรมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอ เพื่อเป้าหมายคือการพออยู่พอกินในครัวเรือน พึ่งตนเองได้ ก่อนพัฒนาไปสู่การรวมพลัง สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และขยายไปสู่การสร้างเครือข่าย ความช่วยเหลือจากภายนอก เพื่อพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิต ได้มีนักวิชาการได้อธิบายถึงหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่ไว้ดังนี้

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรลพบุรี (2554 : 56) สรุปว่า หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการจัดแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนี้ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงคำนวณและคำนึงจากอัตราการใช้เนื้อที่ของแปลง ไร่ 15 ไร่ หากเกษตรกรมีพื้นที่มากหรือน้อยกว่านี้ ก็สามารถใช้อัตราส่วน 30-30-30-10 ได้ดังนี้

1. พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ใช้ขุดสระเก็บกักน้ำ พื้นที่ 2.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16 มีขนาดกว้าง 55 เมตร ยาว 71 เมตร ลึก 4.8 เมตร จุน้ำได้ประมาณ 18,000 ลูกบาศก์เมตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกักเก็บน้ำไว้ให้แก่แปลงนาข้าวในระยะที่ฝนทิ้งช่วงและใช้ในการปลูกพืชก่อนและหลังนา นอกจากนี้ยังเลี้ยงปลาในสระน้ำเพื่อเป็นอาหาร ส่วนบริเวณขอบสระน้ำปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันดินพังทลาย
2. พื้นที่ส่วนที่สอง พื้นที่ 5.5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 35.5 ใช้ปลูกข้าวหอมมะลิ 105 เฉพาะข้าวนาปีเท่านั้น เนื่องจากข้าวเป็นอาหารหลักที่ทุกครัวเรือนต้องบริโภค โดยประมาณว่าครอบครัวหนึ่งทำนา 5 ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดปีไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง ทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ หลังเก็บเกี่ยวข้าว ทำการปลูกพืชไร่หรือพืชผักเพื่อใช้ที่ดินและน้ำที่เก็บกักไว้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
3. พื้นที่ส่วนที่สาม พื้นที่ 3.8 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.5 ใช้ปลูกไม้ใช้สอย ไม้ผล และผักหวานป่า สำหรับใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือจากการบริโภคเก็บไปจำหน่าย
4. พื้นที่ส่วนที่สี่ พื้นที่ 3.7 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24 เป็นที่อยู่อาศัย ถนน โรงเรือนเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็ดเทศ บ่อเลี้ยงปลา พืชสมุนไพร และพืชผักสวนครัว เพื่อใช้บริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้เสริม

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2555 : 6) ได้สรุปขั้นตอนของทฤษฎีใหม่ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นที่ 1 เป็นการผลิตแบบพึ่งตนเองด้วยวิธีง่าย ๆ ค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังพอมือพอกินไม่อดอยาก เป็นการสร้างความพอเพียงในระดับครอบครัว
2. ขั้นที่ 2 เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมแรงในเรื่องของการผลิต การตลาด การเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคม และศาสนา
3. ขั้นที่ 3 ร่วมมือกับแหล่งเงินและพลังงาน ตั้งและบริการโรงสี ตั้งและบริการร้านสหกรณ์ ช่วยกันลงทุน ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ซึ่งมีใช้ทำอาชีพเกษตรเพียงอย่างเดียว โดยขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 เป็นการสร้างความพอเพียงในระดับชุมชน

กองบัญชาการกองทัพไทย (2560 : 18 - 21) อธิบายว่า เป็นวิธีการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุดการ เกษตรทฤษฎีใหม่แบ่งเป็น 3 ขั้น ดังนี้

1. ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น เป็นการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 ได้แก่ พื้นที่ร้อยละ 30 สำหรับขุดสระกักเก็บน้ำพื้นที่ร้อยละ 30 สำหรับปลูกข้าว พื้นที่ร้อยละ 30 สำหรับการปลูกไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร และพื้นที่ที่เหลืออีกร้อยละ 10 ใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพของการผลิต เป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเอง

2. ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการ และได้ปฏิบัติในที่ดินของตนเองจนเกิดผล ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปแบบกลุ่ม หรือสหกรณ์ร่วมแรงร่วมใจกันในการผลิต เกษตรกรจะต้องร่วมมือกันในการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมดินหาพืชพันธุ์ ปุ๋ยชีวภาพ การหาน้ำและอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูกได้ ในด้านการตลาด เมื่อมีการผลิตจะต้องเตรียมการต่าง ๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหาผู้รวบรวมข้าว เตรียมหาโรงสีหรือเครื่องสีข้าว การรวมกลุ่มกันขายผลผลิตเพื่อให้ได้ราคาดี ลดค่าใช้จ่าย ในด้านความเป็นอยู่เกษตรกรมี ความเป็นอยู่ที่ดี โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เสื้อผ้าที่เพียงพอ ในด้านสวัสดิการ แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและการบริหารที่จำเป็น เช่น มีสถานอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ในด้านการศึกษา ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้เยาวชนของชุมชน และในด้านสังคมและศาสนาเป็นที่รวมในการพัฒนาจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

3. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม คือ การติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาแหล่งทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคารหรือบริษัทห้างร้านเอกชนมาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ฝ่ายเกษตรกร ธนาคารและบริษัทจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน คือ เกษตรกรสามารถซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาถูก เพราะรวมตัวกันซื้อเป็นจำนวนมาก ขายข้าวได้ราคาสูง และธนาคารกับบริษัทสามารถซื้อข้าวบริโภคได้ในราคาถูก

มูลนิธิชัยพัฒนา (2550 : ออนไลน์ ; อ้างถึงใน อุ่นเรือน เล็กน้อย, 2560 : 21) กล่าวว่า ทฤษฎีใหม่แบ่งการดำเนินงานใน 3 ระดับขั้นตอน คือ

1. ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น เน้นการจัดแบ่งพื้นที่เป็น 4 ส่วน ในอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 โดยพื้นที่ร้อยละ 30 แรก ใช้สำหรับการขุดสระน้ำเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้เลี้ยงสัตว์และพืช พื้นที่ร้อยละ 30 ถัดมา ปลูกข้าวในฤดูฝนเพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันในครอบครัวให้เพียงพอตลอดปี พื้นที่ร้อยละ 30 ถัดมา ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก และอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นอาหารหากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่ายสร้างรายได้ และพื้นที่ส่วนสุดท้ายร้อยละ 10 ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทางและโรงเรียนอื่น ๆ

2. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง เน้นการรวมพลังกันในรูปแบบกลุ่ม สหกรณ์ เพื่อสร้างการร่วมแรงร่วมใจกันทั้งทางด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเป็นอยู่ ด้านสวัสดิการ ด้านการศึกษา ด้านสังคมและศาสนา เน้นการพัฒนาสังคมและจิตใจโดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว โดยกิจกรรมทั้งหมดควรได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐ เอกชนและสมาชิกในชุมชน

3. ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม เน้นการติดต่อประสานงาน จัดหาทุน แหล่งเงิน เพื่อมาช่วยลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ธนาคาร บริษัทเอกชน

สรุปใจความได้ว่า หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับที่ประหยัดก่อน ทั้งนี้ ชุมชนต้องมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันการจัดแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 เมื่อสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้ว จึงเป็นการรวมพลังกันในรูปแบบกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นทฤษฎีขั้นที่สอง จากนั้นกลุ่มจึงติดต่อประสานงานกับแหล่งเงินทุนจากเอกชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชุมชนอย่างเข้มแข็ง เป็นทฤษฎีขั้นที่สาม จึงนับว่า หลักการทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรไทย

ประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่

ประโยชน์ของเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ เกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้มีเกษตรกรนำไปทดลองปฏิบัติจริง และได้ผลเป็นที่ประจักษ์ เกิดคุณประโยชน์ให้แก่ตนเองและชุมชนส่วนรวมอย่างมากมาย สามารถช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจให้เกษตรกรได้พอมีพอกินไม่ลำบาก ประโยชน์ของการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร (2555 : 13) กล่าวว่า จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ นั้น พอสรุปถึงประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ดังนี้

1. ให้ประชาชนพอยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพในระดับที่ประหยัดไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ในสระมาปลูกพืชผักเลี้ยงปลา หรือทำอะไรอื่นๆ แม้แต่ข้าวก็ยังปลูกได้ ไม่ต้องเบียดเบียนชลประทานระบบใหญ่ ๆ เพราะมีของตนเอง
3. ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาลโดยตลอดปี ทฤษฎีใหม่นี้ก็สามารถสร้างรายได้ให้ร่ำรวยขึ้นได้
4. ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัวและช่วยตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป อันเป็นการประหยัดงบประมาณด้วย

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2559 : 15 - 19) ได้สรุปกล่าวถึงประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่ ดังนี้

1. เกษตรทฤษฎีใหม่สามารถลดและแก้ปัญหาภัยแล้งได้ โดยการขุดสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำในช่วงที่มีฝนตกสำหรับเก็บไว้ใช้ในการเกษตรในเวลาที่ยากแล้ง
2. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้การใช้พื้นที่การเกษตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจากหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีการจัดสรรพื้นที่ปลูกพืชอย่างเหมาะสม
3. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้เกษตรกรมีอาหารไว้บริโภคอย่างเพียงพอ ด้วยการแบ่งพื้นที่ออกเป็นสวน ๆ และผลิตอาหารไว้บริโภคตลอดทั้งปี
4. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น การจัดสรรพื้นที่สำหรับปลูกพืชหลายชนิดอย่างเหมาะสมและหมุนเวียนปลูกพืชได้ตลอดทั้งปี เป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างคุ้มค่า ดังนั้นสิ่งที่ตามมาคือ เกษตรกรมีรายได้จากผลผลิตการเกษตรหลายชนิดและมีรายได้หมุนเวียนตลอดทั้งปี

5. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้เกษตรกรมีงานทำตลอดทั้งปี เมื่อเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่แล้ว ทำให้มีงานทำตลอดทั้งปี ไม่ต้องไปหางานทำในต่างถิ่น เป็นการแก้ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานของประชากรในระดับชุมชนและระดับประเทศได้

6. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้ปัญหาสังคมลดลง เมื่อเกษตรกรมีงานทำอยู่กับบ้านตนเอง ก็จะมีเวลาอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน เกิดปัญหาเด็กขาดความอบอุ่น หรือคนชราไร้คนเหลียวแล ปัญหาเหล่านี้ก็จะลดน้อยลง

7. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศมั่นคงยิ่งขึ้น เนื่องจากเกษตรกรซึ่งเป็นกระดูกสันหลังของชาติมีความมั่นคง มีงานทำ มีอาหารบริโภค มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ จึงทำให้ฐานของประเทศมีความมั่นคงก็จะทำให้ประเทศชาติมั่นคง ระบบเศรษฐกิจของประเทศส่วนรวมก็จะมั่นคงตามมาด้วย

9. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อนำทฤษฎีนี้ไปปฏิบัติอย่างจริงจังรวมทั้งยึดหลักการพัฒนาประเทศตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเคร่งครัด ก็จะเป็นที่มั่นใจได้ว่า ประชากรจะมีแต่ความสมบูรณ์พูนสุข ไม่มีปัญหาการว่างงาน และขาดแคลนอาหารบริโภค ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมก็จะลดน้อยลง ประเทศชาติก็จะมั่นคงแข็งแรง และมีความยั่งยืนเนื่องจากอาชีพหลักของประเทศมีความเข้มแข็งนั่นเอง

จักปรุพท์ วิชาอัครวิทย์ (2555 : 33 - 35) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่สรุปได้ดังนี้

1. เกษตรทฤษฎีใหม่สามารถลดและแก้ปัญหาภัยแล้งได้
2. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้การใช้พื้นที่การเกษตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้เกษตรกรมีอาหารไว้บริโภคอย่างเพียงพอ
4. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น
5. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้เกษตรกรมีงานทำตลอดปี
6. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้ปัญหาสังคมลดลง
7. เกษตรทฤษฎีใหม่สามารถลดการสูญเสียเงินตราต่างประเทศได้
8. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศมั่นคงยิ่งขึ้น
9. เกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อำพล เสนาณรงค์ (2558 : 93 - 97) ได้สรุปประโยชน์จากการดำเนินชีวิตด้วยหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ ดังนี้

1. เกษตรกรได้ใช้ความสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ไม่รอรับความช่วยเหลือจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว

2. ใช้วัสดุในการผลิตด้วยความพอประมาณ ทำตามกำลังกาย กำลังทุน ไม่จำเป็นต้องกู้เงินมาลงทุนซื้อปัจจัยการผลิต เมื่อกิจการพื้นฐานมั่นคงจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญต่อไป

3. มีอาหารบริโภคตลอดปี หากเหลือก็นำไปจำหน่าย หรือแลกเปลี่ยนเพื่อนบ้าน หรือนำเงินไปซื้อปัจจัยอื่นที่จำเป็นอย่างอื่นที่ผลิตเองไม่ได้

4. มีน้ำสำรองเพื่อปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เพื่อประทั้งผลผลิตและอาหาร

5. สามารถพัฒนาตนเองจนเกิดความเชี่ยวชาญในการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับฤดูกาล ความต้องการของตลาด และอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

6. มีความเอื้ออารีต่อเพื่อนบ้าน

7. มีความสามัคคีกับบุคคลในครอบครัวและคนในชุมชน

8. สร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการผลิตและปัจจัยที่จำเป็นแก่การครองชีพ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2560 : 23 - 28) สรุปว่า เมื่อเกษตรกรดำเนินการทฤษฎีใหม่ทั้ง 3 ขั้นตอนแล้ว เกษตรกรก็จะอยู่ในสภาพพอมีพอกิน สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เดือดร้อนในเรื่องสภาพความเป็นอยู่ เมื่อร่วมกันผลิตก็จะเป็นชุมชนเกษตรกร ที่ร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการบริหารจัดการพื้นที่ทำการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประสานงาน มีอำนาจต่อรองในการจำหน่ายผลผลิตทางเกษตรและสามารถซื้อวัตถุดิบการผลิตได้ในราคาถูกลงในรูปแบบของกลุ่ม ส่งผลให้เกษตรกรมั่งคั่ง มั่นคง

สรุปได้ใจความว่า ประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น มีคุณกับเกษตรกร เกษตรทฤษฎีใหม่ถือเป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เห็นชัดที่สุด เนื่องจากเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีที่เกษตรกรทั่วไปสามารถนำไปปฏิบัติได้ และทำให้เห็นผลจริงได้ ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ในด้านการเกษตร และเกิดความสมดุลกันระหว่างสภาพแวดล้อมกับชุมชนที่อยู่อาศัย เน้นการทำเกษตรที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับธรรมชาติ ผสานกับการใช้หลักวิชาการมาช่วยในการเพิ่มผลผลิต โดยไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดความสมดุลมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเทศไทยและสังคมไทยที่ผ่านมาจนปัจจุบัน นับว่ามีความโชคดีอย่างมหาศาลที่มีพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นปราชญ์ที่มีอัจฉริยภาพ ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะทางด้านการเกษตร เศรษฐกิจ และสังคม พระองค์ทรงเล็งเห็นระบบทุนนิยมที่จะเข้าทำลายสังคม โลก และสังคมไทย สุดท้ายในเร็ววัน กอปรด้วยพระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนพสกนิกรในที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในชนบทตลอด

มา การเสด็จของพระองค์นอกจากเพื่อเป็นมิ่งขวัญแก่เหล่าอาณาประชาราษฎร์แล้ว พระองค์ยังได้ทรงศึกษาปัญหาต่าง ๆ จนทรงเข้าพระทัยอย่างถ่องแท้ แล้วหาวิธีแก้ไขได้อย่างเหมาะสม ตามข้อเท็จจริงและสภาพสังคมอย่างดียิ่ง

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ถูกพุดถึงอย่างชัดเจนในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ จึงมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ประชัน คະเนวัน (2553 : 130) ได้อธิบายว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงปรัชญาซึ่งแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน

กัญญ์ลักษณ์ สิทธิจันทร์ (2554 : 23 - 24) ได้ให้ความหมายโดยสรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช-บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับกลุ่ม องค์กร ระดับหมู่บ้าน ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวหน้าต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เหมาะที่จะนำมาใช้ในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน ที่ช่วยให้ใช้จ่ายไม่เกินตัว รู้จักนำทรัพยากรที่มีจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คณะอนุกรรมการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรชนบท (2558 : 7) ได้อธิบายว่า ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ มีเหตุผล รวมถึงความถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกๆระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์

สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ มีปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกเป็นอย่างดี

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2559 : 20) อธิบายว่า ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการ ดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

พรชัย เจดามาน (2561 : ออนไลน์) ได้สรุปความหมายของหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยนัย คือวิถีชีวิตที่พอเพียง และสมดุลระหว่างคนกับคน และคนกับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางกายภาพ และจิตภาพ โดยมีผู้กพัน ในส่วนของบุคคล พอเพียงทางเศรษฐกิจ คือพอกินพอใจ อย่างมั่นคง และพอเพียงทางจิตพิสัยทั้งอุดมการณ์ โลกทัศน์ ค่านิยมและต่อสังคมมิติ ในส่วนของสังคม คือ พื้นฐานทางสังคมที่พอเพียงสมดุลเข้มแข็ง ของชุมชน ทั้งทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การบูรณาการ และวัฒนธรรม

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2561 : 20) ได้อธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ
3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
4. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน นำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาเชื่อมโยง เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

5. เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

สรุปได้ใจความว่า จากการศึกษาความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ฯ ได้ทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย ซึ่งมีหลักสำคัญคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง สามารถดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่แบบประมาณตน ด้วยหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นทางสายกลางในการพัฒนาและบริหารด้วยความรู้ ความรอบคอบ และสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ

ความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางสายกลาง กล่าวคือ เป็นเศรษฐกิจแบบพอประมาณ ไม่ใช่อดอยากขาดแคลน ใช้จ่ายอย่างมีเหตุมี ต้องรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลและแบ่งปันกัน ส่วนในระดับของการพัฒนาประเทศ ควรพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและมีคุณธรรม ซึ่งจะให้เกิดการพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืน หากทำได้เช่นนี้ก็จะสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเองและประเทศชาติ ช่วยให้อุดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้ เนื่องจากใช้หลักของความพอประมาณทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการการผลิตที่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันผลกระทบทั้งจากภายในและภายนอก ซึ่งจะต้องดำเนินการผลิตด้วยความมีเหตุมีผล อาศัยความรู้ และมีคุณธรรม มีนักวิชาการกล่าวถึงความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

สุเมธ งามกนก (2554 : 9) สรุปถึงความสำคัญของแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสอดคล้องกันกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวคือ ความสำคัญที่จะส่งเสริมการดำเนินชีวิตของครอบครัวและชุมชนที่พอมี พอกิน พอใช้ เป็นพื้นฐาน โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันผู้ที่มีฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองได้แล้วนั้น ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชนและสังคมได้บนพื้นฐานของการแบ่งปันความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งท้ายที่สุดแล้วก็จะนำไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และเกิดการพัฒนาที่สมดุล

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2559 : 66) ได้สรุปความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายหลัก เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้มีการนำหลัก เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็น

กรอบความคิด เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของ วิถีชีวิตของคนไทยในทุกภาคส่วน การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการส่งเสริมพลัง ให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง รักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากรในมิติต่าง ๆ ตลอดจนสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทัน และนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560 : 4) ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาของสังคมไทยอย่างยั่งยืน และได้สรุปความสำคัญไว้ดังนี้

1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นหลักการที่ว่า คนเป็นที่พึ่งแห่งตน ด้วยการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนอย่างพอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือย และใช้อย่างคุ้มค่า หรือหากมีการปลูกพืชผลก็ให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือจากการบริโภคจึงนำมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า

2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความถนัดทั้งในและนอกภาคการเกษตร เช่น ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การค้าขาย และการท่องเที่ยวเชิงนิเทศ เพื่อเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ และช่วยให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง

3. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของคนในชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน และสังคมโดยรวม ตลอดจนการธำรงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยให้คงอยู่สืบไป

อุ้นเรื่อน เล็กน้อย (2560 : 17 - 18) ได้สรุปความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า ล้วนมีความสอดคล้องไปกับทางเลือกของการพัฒนาในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น เศรษฐศาสตร์สีเขียว เศรษฐกิจแบบสมานฉันท์ เศรษฐศาสตร์คุณธรรม พุทธเศรษฐศาสตร์ ที่ล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การสร้างระบบเศรษฐกิจที่เอื้ออารีทั้งต่อบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืนในระดับบุคคล สังคมและประเทศชาติ ซึ่งชี้ได้อย่างชัดเจนว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนทัศน์ใหม่เพื่อต่อรองและท้าทายกับระบบทุนนิยม และนำสู่การสร้างโลกใบใหม่ด้วยพลังของความพอดี ลดการสร้างความเสี่ยงใหม่ด้วยพลังการมีภูมิคุ้มกัน และเจือใจแห่งคุณธรรมและความรอบรู้

สรุปได้ใจความว่า ความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำเนินชีวิต ให้อยู่ในความประมาทมีหลักการ ความรอบคอบ มีเหตุมีผล มีคุณธรรม จริยธรรมในการคิด ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของครอบครัวและชุมชนที่พอมี พอกิน พอใช้ เป็นพื้นฐาน ไม่เบียดเบียน ผู้อื่น และทำให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนและก้าวทันต่อโลกยุค โลกาภิวัตน์ รู้จักเอื้ออาทรแก่คนในชุมชน มีจิตสำนึกที่รักชุมชน รู้จักวางแผนการพัฒนาภายใต้ ความเสี่ยงด้วยการยึดหลักความพอดี ความสมดุล สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับชุมชนและสังคม ได้บนพื้นฐานของการแบ่งปันความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางสายกลางก่อให้เกิดความสมดุลและให้ประชาชนได้ เติบโตพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างระมัดระวังและรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่หลั่งไหลเข้ามาจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี โดยให้เกิดความ ประหยัด คุ่มค่า ซึ่งสามารถใช้ดำเนินงานได้ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับหมู่บ้าน ตลอดจนไปถึงระดับประเทศ ด้วยการดำเนินไปในทางสายกลาง อีกทั้งยังเป็นการจัดการ องค์ความรู้ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด หลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้มีผู้วิจัยและนักวิชาการได้ศึกษาและอธิบายไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560 : 9) อธิบายว่า การนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เกิดความสมดุล และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็วและกว้างขวาง มีหลักการที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคมสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่ เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลัก วิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่ เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วน และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ
3. ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการ เปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้ อย่างทันท่วงที

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2559 : 39) ได้กล่าวถึง หลักการพึ่งตนเองหรือเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับประชาชน 5 ประการ ดังนี้

1. ด้านจิตใจ ทำตนเองให้เป็นที่ยอมรับของตัวเอง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์สุจริต เป็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. ด้านสังคม ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง เป็นอิสระ
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างชาญฉลาดพร้อมทั้งการเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดหลักการของความยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด
4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดีต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน เลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ สังคมไทย และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของตนเอง
5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่จะลดรายจ่ายในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่พอกินพอใช้ สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560 : 6 - 8) ได้สรุปหลักคิดและแนวทางการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตโดยเน้นการปฏิบัติตนบนทางสายกลาง เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ และรอดพ้นจากวิกฤติต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยคุณลักษณะที่สำคัญของความพอเพียงมี 3 ประการคือ

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสม กับฐานะตนเอง ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย จะพบว่าความพอประมาณนั้น นับเป็นแนวปฏิบัติที่มีมาช้านานแล้ว สังเกตได้จากการดำเนินชีวิตของคนไทย “พออยู่ พอกิน” “พึ่งตนเอง” “ประหยัด เรียบง่าย และได้ประโยชน์สูงสุด” โดยมุ่งเน้นให้มีการ ใช้ทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่หรือที่ชุมชนท้องถิ่นของตนมีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ก่อนที่จะแสวงหาแหล่งทุน วัตถุดิบ หรือสิ่งของจากภายนอก มีการวางแผนการใช้ ให้เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้อย่างรู้คุณค่า ดูแลรักษาสิ่งที่มีและพัฒนาต่อยอดให้ดียิ่งขึ้น
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงและการดำเนินการอย่างพอเพียงนั้นต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักคุณธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ถ้วนถี่ “รู้จักอ่อน รู้จักแข็ง โอกาสอุปสรรค” และคาดการณ์ผลที่จะ

เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ “รู้เขา รู้เรา รู้จักเลือกนำสิ่งที่ดี และเหมาะสมมาประยุกต์ใช้” ทั้งนี้ความ
มีเหตุผลในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายที่สะท้อน ถึงความเข้าใจผลที่อาจเกิดขึ้นจาก
การกระทำ ณ สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยความมีเหตุผลจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการสั่งสม
ความรู้ และประสบการณ์มาอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบและรู้วิธีประมวล บัญญัติ
ที่ซับซ้อนมาประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจ เพื่อให้ความคิดและการกระทำอยู่ในกรอบ ที่ถูกต้องตาม
หลักเหตุผล ดังนั้น ความมีเหตุผลในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการตัดสินใจและ
การปฏิบัติบนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต มีการเตรียมตัว
ให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจาก
ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อให้สามารถบริหาร ความเสี่ยง ปรับตัว และรับมือได้อย่าง
ทันทั่วถึงโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้ง
ในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งนี้การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีอาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเกิดจาก
ความไม่ประมาท ซึ่งต้องดำเนิน ไปพร้อม ๆ กับความมีเหตุผลและความพอประมาณ หลีกเลียง
ความต้องการ ที่เกินพอดีของแต่ละบุคคล เป็นการสร้างวินัยในตัวเองให้เกิดขึ้นในระดับบุคคล
เพื่อปกป้องตัวเองจากกระแสบริโภคนิยม หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกระแสโลกาภิวัตน์
ต่าง ๆ เป็นกลไกการรองรับผลกระทบจากสถานการณ์ต่าง ๆ โดยดำเนินการ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน
เริ่มจากการ “แก้ไขปัญหาคู่จุดเล็ก” หรือคิด Macro ทำ Micro

ความรู้คือ ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ซึ่งจะช่วย พัฒนาทักษะการ
ประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ โดยจำเป็นต้องมีความรอบคอบในการนำ
ความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เพื่อการวางแผน และความระมัดระวังในการ
นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ทุกขั้นตอน โดยนำหลักวิชาและความรู้เทคโนโลยีที่
เหมาะสมมาใช้ทั้งในขั้นการวางแผน และปฏิบัติอย่างรอบรู้รอบคอบ ระมัดระวัง กล่าวคือ
นำวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาศึกษาอย่างรอบด้าน และมีความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมา
พิจารณาให้เชื่อมโยง กันเพื่อประกอบการวางแผน ตลอดจนมีความระมัดระวังในขั้นของการปฏิบัติ

คุณธรรม คือ ความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญา ในการ
ดำเนินชีวิต ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของบุคคล สังคม และประเทศชาติ
ดังสามารถนำเสนอในภาพประกอบ 2.1

ภาพประกอบ 2.1 สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560 : 6)

เดชา ปุณฺณบาล (2560 : 16) ได้กล่าวว่าหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง คือหลัก 5 ประการ ได้แก่ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน มีความรู้ และคุณธรรม สำหรับคนไทยแล้ว คำว่า “พอประมาณ” คือ การไม่ละโมภจนเกินไปซึ่งเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่วนคำว่า “มีเหตุผล” หมายถึง การใช้เหตุผลที่ถูกต้องและหนักแน่น ก่อนที่จะตัดสินใจทำการใด ๆ โดยไม่ทำลงไปด้วยอารมณ์ ทำที่สุด “การมีภูมิคุ้มกัน” คือการมีความรอบคอบ ระมัดระวัง มีความสามารถในการปรับตัวและมีการบริหารจัดการความเสี่ยง แต่ทั้งนี้ประชาชนจะต้องเป็น “คนดี” และมี “ความรู้” เป็นพื้นฐาน เพื่อที่จะสามารถประมวลใช้ความพอประมาณ มีเหตุผล และสามารถสร้างภูมิคุ้มกัน ได้

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2561 : 20 - 22) ได้อธิบายถึงหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยมีเงื่อนไข ของการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ดังนี้

4. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

5. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

สรุปได้ใจความว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลางโดยใช้ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีการสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี เป็นแนวทางในการพัฒนาให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับต่าง ๆ โดยสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของตนเองให้ดี สามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ มิได้มุ่งหวังที่จะสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจให้เจริญรวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เมื่อมีฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองได้ก็ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงตามลำดับ สร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติอย่างเข้มแข็ง

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำรัส

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงพระราชทานแนวทางในการพัฒนาภาคการเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การเกษตรทฤษฎีใหม่” เพื่อการพัฒนาที่สมดุล และวิถีปฏิบัติของครอบครัวและชุมชนในภาคการเกษตรกรรมอย่างเป็นขั้นตอน เป็นแนวทางการพัฒนาการเกษตรอย่างเป็นขั้นตอนนั้น เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติ ที่เป็นรูปธรรม เฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ให้ความเข้มแข็งมั่นคง พร้อมทั้งจะก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีนักวิชาการได้ศึกษาและอธิบายไว้ดังนี้

คณะอนุกรรมการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนา ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาคการเกษตรและชนบท (2558 : 8) ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ที่สามารถ

นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการแผนงาน / โครงการ ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาในที่สุด ดังนี้

1. การเข้าใจ เป็นการสร้างให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาข้อมูลทุกมิติของ ชุมชนคั่นหารากของปัญหาและรวบรวมองค์ความรู้ของ โครงการพระราชดำ ริทั่วประเทศ และองค์ความรู้ต่างๆ มาใช้ในการทำความเข้าใจสภาพปัญหาาร่วมกัน
2. การเข้าถึง เป็นเรื่องของการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วม โดยมุ่งสื่อสารสร้างความเข้าใจ และความมั่นใจให้ชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน รวมทั้งให้ชุมชนมีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนาให้มากที่สุด
3. การพัฒนา เป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน สร้างทีมพี่เลี้ยง การออกแบบหลักสูตร การพัฒนา การศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติของชุมชน รวมทั้งการให้ทีมผู้ประสานงาน ให้คำแนะนำในชุมชนติดตามสนับสนุนและติดตามผล

จากหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” สามารถนำมาประยุกต์กับหลักการทรงงาน

23 ข้อ ดังภาพประกอบ 2.2

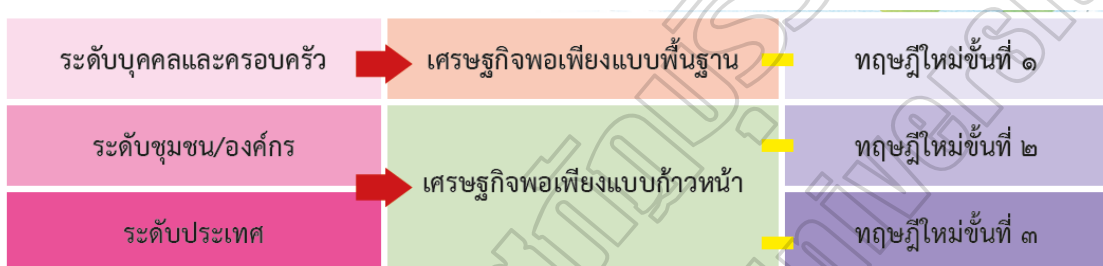

ภาพประกอบ 2.2 การประยุกต์หลักการทรงงาน

ที่มา : คณะอนุกรรมการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนา ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน

ภาคการเกษตรและชนบท (2558 : 8)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2559 : 29 - 30) ได้อธิบายการพัฒนาเกษตรทฤษฎีใหม่ว่า เป็นเครื่องมือการปฏิบัติตามแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมที่เข้าใจง่ายที่สุด เป็นการบริหารจัดการที่ดินและน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อเป้าหมายในการพึ่งพาตนเอง ให้มีความพออยู่พอกินในครัวเรือน และพัฒนาไปสู่ชุมชน พร้อมกับการขยายเครือข่ายไปในระดับเศรษฐกิจของประเทศ การพัฒนาเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 3 ชั้น ดังภาพประกอบ 2.3

ภาพประกอบ 2.3 การพัฒนาเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2559 : 29)

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560 : 16) ได้อธิบายถึงความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเกษตรทฤษฎีใหม่ว่า มิได้หมายความว่าเพียงแต่บุคคลพึ่งพาตนเองได้ (Self-Sufficiency) แต่สามารถใช้ได้ทั้งกับ บุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีลำดับขั้นการดำเนินการดังนี้

1. ระดับที่ 1 เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน คือ เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว ยึดถือหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” สมาชิกในครอบครัวพอมี พอกิน สามารถสนองความต้องการพื้นฐานหรือปัจจัยสี่ของครอบครัว พึ่งตนเองได้

2. ระดับที่ 2 เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ ยกกระดับความพอเพียงด้วยการรวมกลุ่ม มีการร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมรักษาผลประโยชน์ เรียนรู้แลกเปลี่ยนและแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อมุ่งไปสู่ความเข้มแข็งภายในกลุ่มชาวบ้านและชุมชน

3. ระดับที่ 3 เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวไกล คือการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือระหว่างชุมชน กลุ่มองค์กร ภาคเอกชน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560 : 19) ได้กล่าวถึง การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเกษตรกร แนวทาง “เกษตรทฤษฎีใหม่” เพื่อการ พึ่งตัวเองอย่างยั่งยืน ตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นแนวทางการจัดการพื้นที่เกษตรกรรมในระดับครอบครัวที่สอดคล้อง สมดุลกับระบบนิเวศ เพื่อให้พออยู่ พอกิน สมควรแก่ศักยภาพในระดับที่ประหยัด และเลี้ยงตนเอง / ครอบครัวได้

ขั้นตอนที่ 2 การรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ร่วมมือกันในการผลิต จัดการตลาดและพัฒนา สวัสดิการของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เป็นการสร้างความสามัคคีภายในท้องถิ่นและเตรียมความพร้อมก่อนก้าวสู่โลกภายนอก

ขั้นตอนที่ 3 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อจัดหาทุน วิชาการความรู้ เทคโนโลยีจากธุรกิจเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน เอกชน ตลอดจนหน่วยงาน ภาครัฐ มูลนิธิต่างๆ มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2561 : 21 - 22) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงกับเกษตร ทฤษฎีใหม่ มีความแตกต่างกันคือ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักปรัชญาที่มีพื้นฐานมาจากการ วิเคราะห์หาหนทางแก้ไขปัญหาใด ๆ ก็ได้ ไม่จำกัดเพียงเรื่องทำการเกษตรเท่านั้น เพียงแต่แนวคิด เรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น เป็นงานประยุกต์ หรือ Application ที่นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงที่ประกอบไปด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข มาประยุกต์ในการทำเกษตรเพื่อเลี้ยงชีวิตอย่าง พอเพียงและสมดุล

สรุปได้ใจความว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นเป็น แนวทางพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช - บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการการประกอบอาชีพของ เกษตรกร ทรงชี้แนะแนวทางในการเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงจากปัจจัย ภายนอกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยให้ยึดมั่นในวิถีพอมีพอกินและ พึ่งพาตนเองได้ เกิดกระบวนการ มีส่วนร่วมจากประชาชนแบบระเบิดจากข้างใน เกิดฐานข้อมูลชุมชน เกิดกลไกการเรียนรู้และ การสร้างความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกันระหว่างประชาชนกับภาครัฐ มีระบบการบูรณาการด้านงบประมาณ ชุมชนมีการพัฒนาระดับความเข้มแข็งและมีระบบสนับสนุน ให้เกิดการ ต่อยอดขยายผล มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติใช้ความรู้และข้อมูลในพื้นที่เพื่อแก้ไข ปัญหาให้เกิดความ เข้มแข็งและยั่งยืน

แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง มุ่งเน้นให้การผลิตที่เพียงพอ กับความต้องการของคนในครัวเรือนก่อนเป็นอันดับแรก ในแนวทางนี้คนในชุมชนจะเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาดแทนที่ตลาดจะเป็นตัวกำหนด โดยตัวชี้วัดเป็นแนวทางสำคัญ ได้มีนักวิชาการอธิบายตัวชี้วัดความสำเร็จในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้

กรมการพัฒนาชุมชน (2554 : 5) ได้อธิบายว่า การกำหนดแนวทางในการดำเนินการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกรมการพัฒนาชุมชนได้ดำเนินการพัฒนาเพิ่มศักยภาพของผู้นำชุมชน กลุ่ม องค์กรเครือข่ายภายในชุมชน ให้สามารถบริหารจัดการชุมชนด้วยกระบวนการตามแผนพัฒนาชุมชน ภายใต้หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยที่ทำให้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่

1. แกนนำ ผู้นำ กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้านมีความเข้มแข็งส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน
2. การส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานภาคีต่าง ๆ
3. ความร่วมมือของครัวเรือนพัฒนาและราษฎรในหมู่บ้าน และในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ได้แก่

3.1 การนำไปเป็นแนวทางในการเสริมสร้างพัฒนาขยายผลการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจากระดับล่างสู่ระดับบนจึงเกิดความเข้มแข็ง การพัฒนาครัวเรือนต้นแบบ กลุ่มต้นแบบศูนย์เรียนรู้

3.2 ใช้เป็นวิธีการทำงานบูรณาการพี่น้อง พัฒนาการมีภารกิจสำคัญต้องพัฒนาขีดความสามารถสร้างผู้นำรุ่นใหม่ และรักษามาตรฐานผู้นำเดิม ให้มีทักษะและประสิทธิภาพในการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ผสมผสานภูมิปัญญาเดิมและเสริมความรู้ทักษะใหม่ ชุมชนสามารถบริหารจัดการชุมชนได้รู้ปัญหา กำหนดแผนงานได้ด้วยตนเอง

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน (2556 : 2) ได้อธิบายว่าตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง คนในชุมชนจะต้องนำแนวทางในการปฏิบัติ โดยมีตัวกำหนดเป็นเกณฑ์ชี้วัด ที่ใช้ประเมินหมู่บ้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยึดถือหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิตได้ส่งเสริมให้ประชาชน นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต โดยเริ่มจากหมู่บ้านตามเกณฑ์ชี้วัด 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด เป็นพื้นฐานของชุมชน ต่อมาทางกรมการพัฒนา

ชุมชน ได้จัดทำโครงการหมู่บ้านต้นแบบประกอบด้วยเกณฑ์ตัวชี้วัด 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัดเพื่อใช้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาหมู่บ้าน และการจัดกระบวนการในการพัฒนาหมู่บ้านตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ หมู่บ้านระดับ “พออยู่ พอกิน” ระดับ “อยู่ดีกินดี” และระดับ “มีงมี ศรีสุข” ซึ่งในการพัฒนาดังกล่าวถือว่าประสบความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมาย โดยมีการประเมินผลการพัฒนาอย่างเป็นแบบแผนมีหลักเกณฑ์ โดยกำหนดให้มีตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข หรือความสุขมวลรวมของคนในหมู่บ้าน หรือชุมชน เพื่อพิสูจน์ความสุขที่แท้จริงเชิงคุณภาพของคนไทย ตั้งแต่ในระดับบุคคล ครอบครัว หมู่บ้านหรือชุมชน

สาขาศาสตร์ โพรชาญจิติร์ (2559 : 40 - 41) ได้อธิบายว่า กุศลลักษณะสำคัญทางทฤษฎีที่ถือเป็นหลักการพัฒนาชุมชนสากลที่มีอยู่ในแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมีอยู่ 9 ประการ ได้แก่

1. หลากหลาย (Multiple) เป็นแนวคิดที่พ้นจากเพดานความคิดแบบตะวันตกซึ่งเคยมีอิทธิพลต่อทฤษฎีและวิธีปฏิบัติทางการพัฒนามาเป็นเวลานาน คือลักษณะความคิดแบบ เอกนิยม (Unitary, Singularity, Uniformity) และทวินิยม (Duality, Binary, Either-or, Polarity) แต่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพหุนิยม (Plurality, Multiplicity, Multiple) ยอมรับและให้ความสำคัญกับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีอยู่

2. ร่วมกัน (Co-Existing) ยอมรับและส่งเสริมการดำรงอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่งที่แตกต่างกัน เน้นปรัชญาของการพึ่งพิงสัมพันธ์ (Interdependence) มีจริยธรรมของความสามัคคีมีเมตตาต่อกัน เป็นการร่วมมือกันอย่างสันติของสิ่งที่ขัดแย้งแตกต่างกัน สามารถแบ่งปันกันได้ร่วมกันพึ่งพิงกันอย่างมีดุลยภาพ ไม่ครอบงำกัน เพิ่มพละคุณภาพให้กันและกัน การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้ร่วมกันโดยไม่ต้องหักล้างกัน ก็สามารถเคลื่อนไปได้โดยที่แต่ละภาคส่วนไม่ต้องสลายตัวลงไปทั้งหมดแต่สามารถคงรูปดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างเกื้อกูลและพึ่งพิงสัมพันธ์

3. คิดและทำ (Think & Do) เป็นแนวคิดที่ปฏิบัติได้ทำให้เห็นจริงได้ เป็นทฤษฎีที่ผนึกประสานเป็นเนื้อเดียวกับการปฏิบัติ ไม่ใช่ทฤษฎีลอย ๆ มีการแนะนำให้ปฏิบัติเป็นขั้นตอนจากขั้นพื้นฐานไปสู่ขั้นก้าวหน้า ซึ่งแบ่งเป็นขั้นที่หนึ่ง ขั้นที่สอง และขั้นที่สาม

4. เรียบง่าย (Simple) มีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนเข้าใจง่าย คน โดยทั่วไปทุกระดับสามารถเข้าใจ เข้าถึงและนำไปปฏิบัติพัฒนาให้เห็นผลจริงได้

5. บูรณาการประสานทุกส่วน (Integrating) เป็นทฤษฎีที่นำเอาประสบการณ์ของประเทศไทย ลักษณะสภาพแวดล้อม ลมฟ้าอากาศ การเปลี่ยนแปลงทางฤดูกาล วิถีชีวิต ฐานะทางเศรษฐกิจ สถานการณ์เฉพาะหน้าและอนาคต รวมทั้งจุดเด่นของชีวิตความเป็นอยู่และระบบการผลิตของไทยมารวมกันขึ้นเป็นทฤษฎีการพัฒนา โดยเน้นให้เห็นความสำคัญของ “น้ำ” ที่เป็นปฐมปัจจัยของวัฏจักรแห่งการก่อเกิด จำเริญเติบโตเสื่อมสลายของสรรพชีวิต

6. ควรแก่ทุกสถานการณ์ (Timely) เป็นแนวความคิดการพัฒนาที่สมสมัย ได้จังหวะเหมาะในการกระตุ้นเตือนให้ผู้มีบทบาทในการจัดทำและดำเนินการตามนโยบายและแผนพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนทั่วโลก ให้มีสติและความระมัดระวังในการกำหนดแนวนโยบายและแผนการพัฒนา ไม่ให้ก่อปัญหาซ้ำรอยเดิมเช่นในอดีตที่ผ่านมา

7. องค์กรรวมรอบด้าน (Holism) เป็นแนวความคิดทฤษฎีที่แฝงไว้ด้วยปรัชญาในการดำรงชีพและดำรงชาติ มิใช่เพียงทฤษฎีทางเศรษฐกิจด้านหนึ่งด้านใดโดยเฉพาะ แต่เป็นทฤษฎีแบบองค์รวมประกอบด้วยหลายมิติ ส่งเสริมจริยธรรมแห่งความพอ (Ethic of Enough) ความพอเพียง (Subsistence) แตกต่างไปจากปรัชญาและจริยธรรมของการพัฒนากระแสหลักที่มุ่งเน้นการเติบโตแบบไร้ขีดจำกัดและปราศจากคุณธรรม

8. บันดาลใจ (Inspiringly) เป็นแนวความคิดที่มีจริยธรรมแห่งความเพียร (Perseverance) มีพละทานภาพในการกระตุ้นหนุนเสริมให้ผู้ยากไร้มีพลัง เข้าใจความเป็นจริงแท้ ไม่มีปมด้อยหรือข้อแก้ตัวถดถอยในโชคชะตามีความสุขตามอัธยาศัย เข้าใจหลักสัจ โดยไม่ถูกมองหรือถูกทับถมว่าเป็นผู้ด้อยพัฒนา เป็นผู้มีปัญหา หรือเป็นอุปสรรคของการพัฒนาดังเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต

9. ไม้ใฝ่อุดมการณ์ (Universal) เป็นแนวความคิดที่มีความเป็นสากล ปลอดภัยจากเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองแบบแบ่งค่ายแยกขั้ว สามารถนำไปใช้ได้โดยปราศจากข้อข้องใจทางการเมือง เป็นผลดีกับประเทศที่มีปัญหาคล้ายกับประเทศไทย ทั้งในเอเชีย แอฟริกา ละตินอเมริกา และแม้ในโลกตะวันตก คุณลักษณะข้อนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก เนื่องจากทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และทางสังคม โดยทั่วไปมักแยกออกจากกัน ในกรณีที่มีการอ้างว่าทฤษฎีบางทฤษฎีมีความเป็นวิทยาศาสตร์และมีความเป็นสากลแต่ทฤษฎีนั้นก็ยังมีมิติทางอุดมการณ์และมีตรรกะอยู่ที่ต้องทำลายล้างกันด้วยความรุนแรง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า เพื่อคนจำนวนมากกว่าตามที่ทฤษฎีนั้น ๆ ได้อธิบาย วิเคราะห์และทำนายไว้แต่แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมีรากฐานอยู่บนเมตตาธรรมและจริยธรรมของการมีความพอดี ความพอเพียง อิงอยู่กับหลักธรรมของธรรมชาติ คือ เป็นระบบคิดที่เลียนแบบธรรมชาติที่สามารถสร้างดุลยภาพระหว่างสรรพสิ่งที่มีความแตกต่างหลากหลายได้ จึงมีความเป็นสากลที่มีอยู่คู่โลกมานานแล้ว อีกทั้งยังเป็นจริยธรรมแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่ไม่เบียดเบียนเอาชนะกันแบบทำลาย แต่เป็นการปรับตัวเข้าหากันอย่างอ่อนน้อมถ่อมตนอีกด้วย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560 : 17) ได้อธิบายว่า ชุมชนพอเพียง ประกอบด้วย บุคคลและครอบครัว ที่ดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล รู้จักแบ่งปันพึ่งพาตนเอง มีความรู้และคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต และ ต่างมีความปรารถนาจะสร้างความร่วมมือเพื่อประโยชน์ส่วนรวม อาทิ การรวมกลุ่มทำกิจกรรมสอดคล้องเหมาะสม กับ

สถานภาพ ภูมิสังคมของแต่ละชุมชน ใช้ทรัพยากร ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนอย่างเกื้อกูล ผ่านการ ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสถานภาพ ในสิ่งที่จะสร้าง ประโยชน์สุขและร่วมสร้างความ เข้มแข็งให้กับชุมชน นำไปสู่การพัฒนาแก้ไขปัญหาของ ชุมชน อย่างมีเหตุผลโดยอาศัยสติ ปัญญา ความสามารถ ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และบนพื้นฐานของความ ซื่อสัตย์ สุจริตขยันหมั่นเพียร และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามัคคี ช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่าง สมาชิกชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนที่สมดุล มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง กระทั่งสามารถขยายไปสู่เครือข่ายระหว่าง ชุมชนต่าง ๆ ในวงกว้างต่อไป

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560 : 4) ได้อธิบายว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงเป็นทั้งวิธีการประกอบอาชีพและวิถีการดำรงชีวิต ที่นำไปสู่ชีวิตที่มีความทุกข์น้อยลง หรือ อีกนัยหนึ่ง คือ ชีวิตที่มีความสุขเพิ่มขึ้น โดยมีจุดเน้นอยู่ที่การมีภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อให้ไม่ได้รับ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ที่ไม่อาจคาดเดาล่วงหน้าได้หรือหากได้รับผลกระทบก็สามารถฟื้น ตัวได้ในเวลารวดเร็ว พอสมควร การจะมีภูมิคุ้มกันที่ดีได้นั้นต้องมาจากการพึ่งตนเองเป็นส่วนใหญ่ หมายถึง ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เองหรือหาได้ง่ายในท้องถิ่นให้มากที่สุด ถ้าสามารถพึ่งตนเอง ได้มาก เท่าไหร่ ภูมิคุ้มกันก็จะมีสูงมากขึ้น ไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะมีความรุนแรง มากเพียงใดก็ สามารถจัดการได้แต่การจะพึ่งตนเองได้นั้นจำเป็นต้องเป็น ผู้ที่มีความพอประมาณ คือ ทำทุกอย่าง เท่าที่จะสามารถทำได้เอง ไม่ทำเกินกำลัง ความสามารถหรือ โลกมาก แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องไม่ ยึดขาด หรือเฉื่อยเฉื่อย ดังนั้น ความพอประมาณจึงเป็นวิถีที่สำคัญที่จะหนุนช่วยความสามารถ ในการพึ่งตนเอง ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นและสัมฤทธิ์ผลได้จริง และเมื่อมีความพอประมาณแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นต้องไปเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น สามารถดำเนินการทุกอย่าง ได้อย่างซื่อสัตย์สุจริต มี ความเพียร มีความอดทน ตลอดจนมีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น นั่นก็คือ ความมีเหตุมีผลตาม ความหมาย ของเศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549 : 117 - 118 ; อ้างถึงใน กรมการพัฒนาชุมชน. 2562 : 10) ได้แบ่ง ระดับของบุคคลในสังคมในเรื่องการ ประยุกต์แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ปฏิบัติ แบ่งได้ 2 ระดับ ดังนี้

1. ระดับบุคคลและครอบครัว เริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้วิชาการและ ทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งเสริมสร้าง คุณธรรม จนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการร่วมกันของคนในสังคมและอยู่ร่วมกับ ระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล เพื่อจะได้ละเว้นต่อการประพฤติดิฉิมชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้ เกื้อกูล แบ่งปัน มีสติยังคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจหรือกระทำการใด ๆ จนกระทั่งเกิด เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล

พอเหมาะ พอประมาณกับสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคลในแต่ละสถานการณ์ แล้ว เพียรฝึกปฏิบัติเช่นนี้ จนสามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

2. ระดับชุมชน ประกอบด้วย บุคคล ครอบครัว ที่มีความพอเพียงแล้ว ที่ใฝ่หา ความก้าวหน้าบนพื้นฐานของความพอเพียง คือ มีความรู้ และคุณธรรม เป็นกรอบในการดำเนินชีวิต จนสามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับ สถานภาพ ภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับบุคคลหลาย สถานภาพ ในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคนส่วนรวมและความก้าวหน้าของชุมชน อย่างมี เหตุผล โดยอาศัยสติ ปัญญา ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์ สุจริต อดกลั้นต่อการกระทบกระทั่ง ขยันหมั่นเพียร และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ แบ่งปัน กันระหว่างสมาชิกในชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชน ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของ ชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จนกระทั่ง สามารถพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชน

สรุปได้ใจความว่า แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนให้ประสบ ผลสำเร็จให้ได้นั้น จะต้องมีการดำเนินงานตามแบบแผนของตัวชี้วัดใน 6 ด้าน ที่กล่าวมาใน ข้างต้นแล้วนั้น มีการใช้แนวทางการดำเนินชีวิตที่สมดุล มุ่งเน้นการพึ่งพิงกันตามธรรมชาติ หาก ชุมชนได้มีการวางรากฐานในการพัฒนาที่ดีและมีความต่อเนื่อง ก็จะสามารถเสริมสร้างความเข้ม เ็งใจให้แก่หมู่บ้าน ชุมชนที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต องค์กรประกอบที่สำคัญที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ นั้น คือ การตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน การเน้นให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนในการแก้ไข ปัญหาาร่วมกัน

การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการจัดกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดระบบบริหารจัดการชุมชน ซึ่งหมายถึง กระบวนการในการทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่มุ่งสู่ เป้าหมายของชุมชนที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาดและ คุ่มค่า การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ จากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคล กลุ่มคน ทรัพยากรรวมทั้งการออกแบบและรักษาบรรยากาศแวดล้อมในชุมชนให้ทุก คนในชุมชนร่วมกันทำงานได้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ภายในชุมชน คือ การมีกลุ่มคน หรือองค์กรของชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบเคลื่อนไหว ผลักดันกิจกรรม การพัฒนาทั้งปวง โดยจัดให้มีและใช้ระบบข้อมูลใช้ข้อมูลเป็นฐานในการจัดประชุมคิดวิเคราะห์

จัดทำแผนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน ดำเนินการกิจกรรมตามแผนพัฒนา และบูรณาการเงินทุนทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชนเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ ซึ่งระบบการทำงานเช่นนี้ของชุมชนจะทำให้มีกิจกรรมเกิดขึ้นและมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงยกระดับเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ซึ่งได้มีนักวิชาการได้อธิบายขั้นตอนการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

ภุชิตา วงศ์ธรรมวัฒน์ (2552 : 5) อธิบายว่า ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างนั้น ประกอบไปด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างความตระหนักคุณค่าวิถีพอเพียง สร้างพลังชุมชนขับเคลื่อนสู่ความพอเพียง และสร้างความยั่งยืน ในวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง
2. วัตถุประสงค์ คือ ประชาชนในชุมชนเห็นคุณค่าของเศรษฐกิจพอเพียงและนำมาใช้ชีวิตในการพัฒนาชุมชน ชุมชนที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหมู่บ้านพัฒนาสู่ความพอเพียงอย่างยั่งยืน
3. ตัวชี้วัด คือ จำนวนครัวเรือนที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และยึดถือหลักปรัชญาเป็นรากฐานของชีวิต
4. ใช้พัฒนากร ผู้นำชุมชนร่วมกับกลุ่มสตรีและชุมชน เป็นแกนหลักในการพัฒนาสร้างความตระหนักในหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ต่อยอดขยายผลและเป็นสารสนเทศให้หมู่บ้านอื่น ๆ สามารถนำไปเป็นแบบอย่างได้
5. กิจกรรมหลัก คือ การพัฒนาครัวเรือนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมจัดกิจกรรมหมู่บ้าน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2554 : 11) ได้กล่าวว่า รายละเอียดของตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ใน 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการลดรายจ่าย
 - 1.1 ครัวเรือนทำสวนครัว
 - 1.2 ครัวเรือนปลอดคอบายมุข
2. ด้านการเพิ่มรายได้
 - 2.1 ครัวเรือนมีอาชีพเสริม
 - 2.2 ครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
3. ด้านการประหยัด
 - 3.1 ครัวเรือนมีการออมทรัพย์
 - 3.2 ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์

4. ด้านการดำรงชีวิต

- 4.1 ชุมชนมีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4.2 คริวเรือนมีการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

5. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 5.1 ชุมชนใช้วัสดุกันอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ
- 5.2 ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านน่าอยู่

6. ด้านความเอื้ออาทร

- 6.1 ชุมชนมีการช่วยเหลือดูแลคนจน คนด้อยโอกาส หรือคนที่ประสบปัญหา
- 6.2 ชุมชนรู้จักสามัคคี

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560 : 52 - 55) ได้กำหนดแนวทางการประเมินตนเองของคริวเรือนและชุมชน ในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของกระทรวงมหาดไทย ดังนี้

1. แบบประเมินตนเองของคริวเรือนในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต มี 3 กิจกรรม ดังนี้

1.1 ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

- 1.1.1 การทำบัญชีรับจ่ายอย่างสม่ำเสมอ
- 1.1.2 การวางแผนการใช้จ่ายและจัดสรรค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสม
- 1.1.3 การออมเงินไว้ใช้ยามฉุกเฉิน
- 1.1.4 มีกิจกรรมลดรายจ่ายได้บ้าง เพิ่มรายได้

1.2 ด้านการดำรงชีวิต ประกอบด้วย

- 1.2.1 มีความสุข พอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่
- 1.2.2 มีความรัก ความอบอุ่น มีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว
- 1.2.3 มีสุขภาพและใจดี
- 1.2.4 มีการประกอบสัมมาชีพ ดำรงชีวิตด้วยความขยันหมั่นเพียร ประหยัด

ซื่อสัตย์ และสุจริต

- 1.2.5 สมาชิกในคริวเรือนไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุขอื่น ๆ
- 1.2.6 มีการวางแผนการดำเนินชีวิต พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

คริวเรือน

- 1.2.7 มีการใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ
- 1.2.8 เป็นแบบอย่างที่ดีของครอบครัว และบุคคลทั่วไป

1.3 ด้านการบริหารจัดการทรัพยากร ประกอบด้วย

- 1.3.1 มีการผลิตอาหารที่ปลอดภัยไว้บริโภค
- 1.3.2 มีการนำทรัพยากรที่เหลือใช้มาสร้างความคุ้มค่า
- 1.3.3 มีการเรียนรู้และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

2. แบบประเมินตนเองของชุมชนในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต มี 3 กิจกรรม ดังนี้

2.1 ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

- 2.1.1 สนับสนุนครัวเรือนให้มีการออม
- 2.1.2 ครัวเรือนมีการประกอบอาชีพ โดยคำนึงถึงทรัพยากรในชุมชน
- 2.1.3 มีการสร้างงานในชุมชนเพื่อลดการอพยพแรงงาน
- 2.1.4 มีชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ มีพลังในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ด้วยตนเอง และมีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

- 2.2.1 มีการรวมกลุ่มและองค์กรที่เข้มแข็งในชุมชน
- 2.2.2 มีเวที กิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น องค์กรความรู้ในชุมชน
- 2.2.3 มีแกนนำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิจัยชุมชนที่เข้มแข็ง
- 2.2.4 มีเครือข่ายการพัฒนาที่ร่วมมือช่วยเหลือ แบ่งปันกัน
- 2.2.5 มีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน
- 2.2.6 มีความสามัคคีและความร่วมมือของคนในชุมชน

2.3 ด้านสนับสนุนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

- 2.3.1 มีฐานข้อมูลชุมชนที่จัดเก็บเป็นระบบ ทั้งทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2.3.2 มีศูนย์เรียนรู้ และมีวิทยากรที่พร้อมถ่ายทอดองค์ความรู้
- 2.3.3 คนในชุมชนมีความเอื้ออาทร แบ่งปันกัน มีจิตสาธารณะ สามัคคี ร่วมกันพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- 2.3.4 มีการอนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น
- 2.3.5 มีการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านและชุมชนอย่างยั่งยืน

2.3.6 สมาชิกในชุมชนเข้าถึงบริการสุขภาพที่ดียามเจ็บป่วย

2.3.7 ชุมชนปลอดภัยจากภัยพิบัติ

2.3.8 มีการค้นหาและใช้ภูมิปัญญาในการสร้างคุณค่า

2.3.9 มีการรวบรวมและจัดทำเอกสารเพื่อการเผยแพร่ความรู้

2.4 ด้านการบริหารจัดการทรัพยากร ประกอบด้วย

2.4.1 มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2562 : 21 - 22) อธิบายว่า การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง คือ การจัดการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน ประชาชนให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่ดีมีสุข ด้วยการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร - มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นการพัฒนาชนบทโดยนำแนวทางการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาใช้ เพื่อเป็นต้นแบบหรือแนวทางให้กับหน่วยงานชุมชน ประชาชน นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินงานในพื้นที่ ด้วยการประสานพลังระหว่างภาคีการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานราชการ ราษฎร์ชาวบ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน เอกชน สถาบันการศึกษาและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเกิดด้วยแนวคิดการบูรณาการในด้านต่างๆ นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ เพื่อช่วยเหลือตนเอง และพึ่งตนเองได้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การพัฒนาหมู่บ้านจะดำเนินในหมู่บ้านตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย ใช้ฐานข้อมูลกรมการปกครอง พ.ศ. 2549 จำนวน 74,435 หมู่บ้าน ตามสภาพภูมิสังคมของแต่ละหมู่บ้านโดยการประสานพลังการพัฒนาจากภายในชุมชน (Outside-in) โดยกระบวนการแผนชุมชนและพลังการส่งเสริม สนับสนุน ของหน่วยงานจากภายนอก ในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตของชุมชน
2. ส่งเสริมหมู่บ้านหรือชุมชน ให้มีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักการการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาเพื่อตนเอง ตามแนวคิดประชาชนเป็นศูนย์กลางด้วยการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง โดยมีเป้าหมายการพัฒนา ตามเกณฑ์ประเมิน 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด โดยมีพัฒนากร อาสาสมัคร ผู้นำชุมชน ร่วมเป็นชุดปฏิบัติการขับเคลื่อนร่วมกับภาคีการพัฒนา ทำให้มีหมู่บ้านที่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัด

3. ส่งเสริมหมู่บ้านหรือชุมชนเพื่อยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ ในหมู่บ้านที่มีการดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านเกณฑ์ 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัดแล้ว ให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มความสามารถของครอบครัวที่ดำเนินการให้สามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ กำหนดเป็นจุดเรียนรู้ในหมู่บ้าน และทำให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยการมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมให้การเรียนรู้ร่วมกันของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน และให้การเรียนรู้แก่ผู้สนใจจากภายนอกชุมชน ซึ่งได้ดำเนินการส่งเสริมให้หมู่บ้านเป็นแหล่งเรียนรู้ได้

4. การดำเนินการส่งเสริมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คำนึงถึงอัตลักษณ์และภูมิสังคมของแต่ละชุมชน เพื่อการใช้วิธีการในการส่งเสริมที่แตกต่างกัน ระหว่างในหมู่บ้านหรือชุมชนต่างๆ กับหมู่บ้านหรือชุมชน ในพื้นที่ห่างไกลและกันดาร ที่ใช้ในแนวทางการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) เป็นหมู่บ้านมีลักษณะเป็นพื้นที่สูงเป็นที่อยู่ของชาวเขา ชนกลุ่มน้อย พื้นที่พัฒนาเพื่อความมั่นคงตามแนวชายแดน พื้นที่ที่เส้นทางการคมนาคมยากลำบากห่างไกล เสี่ยงภัยมีโรคภัยไข้เจ็บชุกชุม มีความเป็นอยู่ยากลำบาก ดังนั้น เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาจึงต้องพิจารณาและศึกษาสภาพชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมให้ “เข้าใจ” เพื่อเลือกวิธีการ “เข้าถึง” เพื่อการ “พัฒนา” ที่สัมฤทธิ์ผล

สรุปได้ใจความว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ท้องถิ่นและพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงสู่ระดับจังหวัดและภายนอก เพื่อสร้างความสมดุลในประโยชน์ของการพัฒนาทุกภาคส่วนเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม เป็นการพัฒนา "เศรษฐกิจประชาชน" และ "สังคมชนบท" ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มและความร่วมมือของประชาชนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลของการพัฒนาและมีความยั่งยืนของการใช้ทุน ทรัพยากรเศรษฐกิจ ทุนสังคม วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญา ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างบูรณาการการเกื้อกูลกัน สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ในแต่ละชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีอัตลักษณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายของทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปอย่างยั่งยืน โดยยึดมั่นหลักเศรษฐกิจให้เป็นภูมิคุ้มกันส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นได้รับจากภายนอก และจากกระแสโลกาภิวัตน์

กระบวนการที่จะนำไปสู่การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตามที่มีผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จากตัวชี้วัดการดำเนินชีวิตของประชาชนใน 6 ด้าน ของกรมการพัฒนาชุมชน (2554 : 11) ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความเอื้ออาทร นั้น ได้มีแนวคิดทั้งจากนักวิชาการและหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านนี้ได้ให้คำอธิบายขยายความแต่ละด้านนั้นไว้หลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงแนวคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าวไว้ที่มีความสอดคล้องในลักษณะเดียวกันในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านการลดรายจ่าย ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ขยายความไว้ดังนี้

กรมการพัฒนาชุมชน (2554 : 59 - 60) กล่าวว่า การลดรายจ่าย คือ การให้ประชาชนรู้จักปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ไว้บริโภค ทำสิ่งของใช้เอง เหลือก็ขายทำให้เกิดรายได้ บริโภคในสิ่งที่จำเป็น ลดละเลิกอบายมุข เช่น บุหรี่ สุรา ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และนำเงินที่เหลือจากการอดสิ่งที่ไม่จำเป็นในการบริโภคหรือจากการงดอบายมุขมาเป็นเงินออม การผลิตในสิ่งที่ต้องบริโภคใช้สอยในครัวเรือน หรือในชุมชน หรือการบริโภคในสิ่งที่ชุมชนผลิตได้เองไม่ต้องซื้อหามาจากภายนอก ลดพฤติกรรมตามกระแส โดยยึดหลัก รู้กิน รู้อยู่ รู้ใช้ เป็นกรอบในการดำเนินชีวิต

กรมการพัฒนาชุมชน (2558 : 41) ได้อธิบายว่า ด้านการลดรายจ่ายของครัวเรือนตามตัวชี้วัดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใจการดำเนินชีวิตของชุมชน ประกอบด้วย

1. ครัวเรือนทำสวนครัว หมายถึง ครัวเรือนใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้าน หรือใช้กระถางในการปลูกผักไว้กินเองในครอบครัว รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์สำหรับบริโภคในครัวเรือน
2. ครัวเรือนปลอดอบายมุข หมายถึง สมาชิกทุกคนในครัวเรือน ไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่เล่นการพนัน และประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560 : 15) ได้กล่าวถึงการลดรายจ่ายตามแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ดังนี้

1. รู้กิน ประกอบด้วย

- 1.1 กินแต่พอเพียง ไม่ซื้ออาหารหรือทำอาหารมากเกินความจำเป็นจนเหลือทิ้ง
- 1.2 กินอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพตามวัย
- 1.3 ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ละเลิกอบายมุข ไม่ดื่มของมึนเมา ไม่มั่วสุมยาเสพติด ไม่เที่ยวกลางคืน
- 1.4 การผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน เช่น ปลูกผักสวนครัว หรือเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคตามความเหมาะสม

2. รู้อยู่ ประกอบด้วย

2.1 ใช้ของใช้ในบ้าน เช่น สบู่ แชมพู น้ำยาล้างจาน ฯลฯ อย่างประหยัด คู้มค่า หรืออาจทำไว้ใช้ในบ้าน

2.2 มีการคัดแยกขยะ และการผลิตปุ๋ยชีวภาพ / น้ำหมักไว้ใช้เอง

2.3 ใช้เสื้อผ้าให้คู้มค่า คู้มราคา มีการซ่อมแซมให้สามารถใช้ได้ซ้ำ ๆ

3. รู้ใช้ คือ ประกอบสัมมาชีพด้วยความสุจริต มีความขยันขันแข็ง ประหยัด อุดม มีการจดบัญชีครัวเรือน ตัดทอนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

สรุปได้ใจความว่า การลดรายจ่ายในครัวเรือน หมายถึง การปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ เพื่อบริโภคในครัวเรือน การผลิตปุ๋ยชีวภาพในครัวเรือนทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อลดต้นทุนการผลิต การผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ใช้เองในครัวเรือน เช่น น้ำยาล้างจาน มีการซ่อมแซมและปรับปรุงสิ่งของเครื่องใช้ด้วยตนเอง มีการลด ละ เลิกอบายมุขและการพนัน รวมถึงการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ทราบรายจ่ายในครัวเรือน

2. ด้านการเพิ่มรายได้ มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ขยายความไว้ดังนี้

เสวียน ประทุมทอง (2553 : 35) ได้กล่าวถึงการเพิ่มรายได้ คือการประกอบอาชีพตามทรัพยากรและการบริหารจัดการทุนที่มีอยู่ โดยอาศัยความรู้ ความสามารถเพื่อให้เกิดความพอเพียงในลักษณะ พออยู่ พอกิน ก่อให้เกิดความสุขสบายในครอบครัว หากเหลือจากการดำรงชีพสามารถนำไปแลกเปลี่ยน ขาย เพื่อเป็นรายได้และเก็บออมเป็นทุนสำรองต่อไป

กรมการพัฒนาชุมชน (2554 : 6) กล่าวว่า การเพิ่มรายได้ คือการเสริมสร้างสิ่งที ชาวบ้านขาดแคลนและต้องการ คือ ความรู้ในด้านเกษตรกรรม และการใช้เทคโนโลยีใหม่ที่ เหมาะสมในการเพิ่มปริมาณและมูลค่าผลผลิต บนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้ เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ และควรพัฒนาเทคโนโลยีจาก ภูมิปัญญาของของเราเอง นำไปสู่การสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและชุมชน

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560 : 49) ได้กล่าวถึงการเพิ่มรายได้ ตาม แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ดังนี้

1. ระดับครัวเรือน ได้แก่ การปลูกพืชผักสวนครัวอายุสั้นเพื่อจำหน่าย ทำให้ ครัวเรือนมีรายได้ทุกวัน การเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา เป็ด เพื่อเป็นรายได้รายเดือนในครอบครัว มี การปลูกพืชไร่ หรือพืชเศรษฐกิจเป็นรายได้เสริมเมื่อหมดฤดูเกษตรกรรมโดยการใช้เทคโนโลยีที่ เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรม ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนในการผลิต

2. ระดับชุมชน ได้แก่ การรวมกลุ่มอาชีพเพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม เช่น การแปรรูปผลผลิตเกษตรกรรม การทอผ้า การรวมตัวเพื่อจำหน่ายและต่อรองการขายผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งจะสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตของเกษตรกรมากยิ่งขึ้น

กรมการพัฒนาชุมชน (2562 : 15) ได้อธิบายถึงด้านการเพิ่มรายได้ของครัวเรือน ตามตัวชี้วัดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใจการดำเนินชีวิตของชุมชน ประกอบด้วย

1. ครัวเรือนมีอาชีพเสริม คือ ครัวเรือนมีอาชีพอื่นนอกจากอาชีพหลักที่ทำประจำทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น
2. ครัวเรือนมีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือในการประกอบอาชีพ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด เช่น การใช้พันธุ์พืชที่ดีมีคุณภาพ ใช้รถทำการเกษตรที่มีความทันสมัย ซึ่งจะช่วยลดเวลาและต้นทุนในการผลิตมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

สรุปได้ใจความว่า การเพิ่มรายได้ คือ มีการปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ผักบุ้ง ผักกาด ผักชี เพื่อจำหน่าย มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร เพื่อจำหน่าย การทำเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกพืชหมุนเวียนไว้จำหน่ายตลอดปี การปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายเพิ่มรายได้ มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร มีการใช้พันธุ์พืชที่ดีมีคุณภาพเพื่อให้ผลผลิตที่ดี มีการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการจำหน่ายสินค้า

3. ด้านการประหยัด ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ขยายความไว้ดังนี้ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2552 : 1) ให้ความหมายคำว่า ประหยัด หมายถึง ระวังการใช้จ่ายหรือระวังการใช้จ่ายสิ่งต่าง ๆ ไม่ให้หมดเปลืองไปโดยไม่สมควร เช่น ประหยัดเงิน ประหยัดน้ำ ประหยัดน้ำมัน ประหยัดพลังงาน ประหยัดเวลา ประหยัดแรง การระวังการใช้จ่ายไม่ให้เกินฐานะ เกินรายได้ของตน อาจใช้ว่า ประหยัด เท่านั้นก็ได้ เช่น ถ้าเราอยู่อย่างประหยัดเงินเดือนน้อยก็พออยู่กันได้ไม่ขัดสน การประหยัดทำให้ชีวิตเป็นสุขเพราะไม่ต้องพะวงกับการเป็นหนี้ คำว่า ประหยัด ถ้าไม่ระบุว่าจะประหยัดอะไร ก็มีความหมายว่า ประหยัดเงิน ประหยัดค่าใช้จ่าย

เสวียน ประทุมทอง (2553 : 32) กล่าวถึงกิจกรรมด้านการประหยัด คือ การออม หมายถึง การสร้างวินัยในเรื่องของการใช้จ่ายภายในครัวเรือนเป็นการพัฒนาและสร้างครัวเรือนให้มีศักยภาพในประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ทุน และเพื่อประโยชน์ของครัวเรือนในอนาคต อันเป็นกระบวนการที่เชื่อมต่อไปสู่การสร้างระบบภูมิคุ้มกันของครัวเรือนเมื่อประสบปัญหาหรือวิกฤตประกอบไปด้วย ออมเงิน ออมต้นไม้ ออมทรัพยากร ออมสัตว์ ออมความรู้ ออมกัลยามิตร

กรมการพัฒนาชุมชน (2554 : 15) ได้อธิบายความหมายของตัวชี้วัดด้านการประหยัด ใ้ว่าดังนี้

1. คริวเรือนมีการออมทรัพย์ หมายถึง คริวเรือนมีการฝากเงินไว้กับธนาคาร / สถาบันการเงิน / กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต / หรือกลุ่มอื่น ๆ ที่มีการรับฝากเงินกับสมาชิก
2. ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ หมายถึง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์สตรี กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560 : 16) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความประหยัด ได้แก่

1. ไม่เปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าทิ้งไว้ ปิดดวงไฟที่ไม่จำเป็น ใช้นานพาหนะเท่าที่จำเป็น ลดการซื้อสินค้าที่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น
2. วางแผนการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ประกอบสัมมาชีพด้วยความสุจริต ประหยัด มีการออมเงินเพื่อเก็บไว้ใช้เมื่อยามลำบากขัดสน

สรุปได้ใจความว่า การประหยัด หมายถึง ลดการซื้อสินค้าบริการที่จำเป็น เช่น ค่าอินเทอร์เน็ต มีการส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือน รู้จักเก็บออม มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินด้วยความรอบคอบ ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะสะสม มีการวางแผนแบ่งเงินเพื่อออมผ่านธนาคาร หรือกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ และดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายไม่ใช้จ่ายเกินความจำเป็น

4. ด้านการดำรงชีวิต ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ขยายความไว้ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2559 : 25-26) ได้กล่าวถึงการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสที่ว่า “ความเป็นอยู่ที่ไม่ต้องฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง”
2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า “ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นสำคัญ”
3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้อย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสเรื่องนี้ว่า “ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น

หมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลหามาได้ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น”

4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องชวนขวาย ใฝ่หาความรู้ให้เกิดมียายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญพระราชดำรัสตอนหนึ่ง ที่ให้ความชัดเจนว่า “การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้ เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า มีความสุขพอมิ พอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็ คือ ให้มีเกียรติว่าขึ้นได้ด้วยตนเอง”

5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้ เพราะยังมีบุคคลจำนวนมากมิใช่น้อยที่ดำเนินการ โดยปราศจากความละเอียดอ่อน แผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทว่า “พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวทำลายผู้อื่น พยายามลด ละ พยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวเองอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้น ในห้องงามสมบูรณ์ขึ้น”

กรมการพัฒนาชุมชน (2554 : 59) กล่าวถึงการดำรงชีวิตที่ขับเคลื่อนจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต (Way of Life) และการสร้างสัมมาชีพชุมชน ที่ส่งเสริมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคคลลดการพึ่งพา ละความฟุ้งเฟ้อ เลิกอบายมุข และรวมกลุ่มกันสร้างอาชีพตอบสนองการผลิตในระบบเศรษฐกิจของชุมชน โดยค้นหา เรียนรู้ ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมท้องถิ่นในการสร้างมูลค่า พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการใช้เทคโนโลยี หรือวิทยาการใหม่ ๆ พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนาในระดับกลุ่มหรือระดับหมู่บ้านเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสานงานและทำกิจกรรมต่าง ๆ จนเกิดเป็นศูนย์เรียนรู้ ให้คนในและนอกหมู่บ้านได้ค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้องค์ความรู้ และใช้ความรู้ในการดำรงชีวิต

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560 : 15) ได้กล่าวถึงการดำรงชีวิตตามแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจะต้องมีลักษณะการดำเนินชีวิตดังนี้

1. ชวนขวาย ใฝ่หาความรู้ และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ
2. ปฏิบัติตนตามวิถีประชาธิปไตย ไม่ซื้อสิทธิ์ขายเสียง มีความซื่อสัตย์สุจริต
3. ศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และดำเนินชีวิตตาม

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

4. เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ให้แก่ตน
5. มีส่วนร่วมในการการพัฒนาชุมชน

สรุปได้ใจความว่า ด้านการดำรงชีวิต หมายถึง หมายถึง มีการปลูกฝังความซื่อสัตย์ สุจริตให้แก่สมาชิกในครอบครัว มีการเข้ารับการอบรม ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะและความรู้ มีการศึกษาหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยจากสื่อต่าง ๆ มีการวางแผนการดำเนินชีวิตไว้ล่วงหน้า การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินชีวิตที่ดีร่วมกับคนในชุมชน การเคารพสิทธิ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาให้กับผู้ที่สนใจ

5. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ขยายความไว้ดังนี้

พนมพร เฝ้าเจริญ และคณะ (2553 : 10) ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การปฏิบัติตนที่แสดงถึงความห่วงใยในเรื่องของธรรมชาติของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่คู่โลกไปอย่างยั่งยืน โดยส่วนใหญ่จะมีกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. เสนอแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. ปฏิบัติตนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. ชักชวนผู้อื่นเข้าร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและต่อต้านการทำลาย

ทำลาย

เสวีชน ประทุมทอง (2553 : 32) กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือการรู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด บำรุงรักษา อนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร คลอง หนองบึง ปลูกต้นไม้เพื่อรักษาสมดุลธรรมชาติ เพิ่มความร่มรื่นเขียวจี รักษาความสะอาดของบ้านเรือน ดูแลชุมชนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และที่สำคัญใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นตอนต่อไป

กรมการพัฒนาชุมชน (2554 : 14) ได้อธิบายถึง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในชุมชนไว้ดังนี้

1. ชุมชนใช้วัตถุดิบอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ หมายถึง ชุมชนมีการใช้วัสดุหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและประหยัดในการประกอบอาชีพ โดยมีการวางแผนการจัดหาทรัพยากรทดแทน ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ทดแทน การดูแลรักษาแหล่งน้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2. ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านน่าอยู่ หมายถึง ชุมชนส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้บริเวณที่สาธารณะ ถนนในหมู่บ้าน บริเวณบ้าน หรือที่ว่างในหมู่บ้าน ฯลฯ และมีการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่าด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า และร่วมดูแลป่าชุมชน การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่สาธารณะ มีการใช้น้ำอย่างประหยัด และร่วมอนุรักษ์แหล่งน้ำสาธารณะในชุมชน ลดการใช้ถุงพลาสติก หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดมลพิษ มีการเข้าร่วมเวทีประชาคมหรือการประชุมจัดทำแผนพัฒนาชุมชน มีการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

6. ด้านความเอื้ออาทร ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ขยายความไว้ดังนี้

เสวียน ประทุมทอง (2553 : 14) ได้กล่าวถึงความเอื้ออาทร โดยใช้คำว่าความเอื้ออาทรว่า เป็นความพอดีทางด้านจิตใจ ต้องมีจิตสำนึกที่ดีมีความเข้มแข็ง ประณีประนอม มีจิตใจเอื้ออาทร สามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง สร้างสรรค์ตนเองและชาติ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

กรมการพัฒนาชุมชน (2554 : 16) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่แสดงออกถึงความเอื้ออาทรในชุมชน ได้แก่ ชุมชนมีสวัสดิการสำหรับคนจน คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา เช่น การจัดให้มีกองทุนประกอบอาชีพ กองทุนสงเคราะห์ต่าง ๆ การจัดสรรเงินกำไรจากกองทุนชุมชนเพื่อเป็นสวัสดิการ การจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีใช้เกี่ยวกับการเงิน ตลอดจนชุมชนมีการจัดทำแผนชุมชนและนำแผนไปสู่การปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหามุมชนร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560 : 21) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจ เพื่อประกอบอาชีพต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในมิติอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของไทยให้คงอยู่ตลอดไป

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560 : 17) ได้กล่าวถึงการดำเนินชีวิตด้วยความเอื้ออาทร ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

1. รู้รักสามัคคี มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูล บริจาคทรัพย์เพื่อสาธารณะประโยชน์

2. มีการวางแผนการดำเนินชีวิต พุศุคยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในครัวเรือน
3. ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ ส่งเสริมให้คนในครอบครัว

ปฏิบัติธรรม

สรุปได้ว่าด้านความเอื้ออาทร หมายถึง มีการบริจาคทรัพย์หรือแรงงาน สาธารณประโยชน์ การเข้าร่วมกิจกรรมกองทุนเพื่อการอาชีพและสร้างงานให้แก่ชุมชน การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ หรือผู้ยากไร้ มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส มีส่วนร่วมในกิจกรรมจัดทำแผนที่น่าไปแก้ไขปัญหาในชุมชน และการนำคำสอนทางพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการปลูกฝังให้ชุมชนมีความเอื้ออาทรให้กันและกัน

บริบทของตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านดำน จังหวัดบุรีรัมย์

ประวัติของตำบลโนนขวาง (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขวาง, 2561 : 3 - 10)

ชื่อ “โนนขวาง” ตั้งตามลักษณะภูมิประเทศ ที่เป็นที่ดอน (โนน) และภาษาท้องถิ่น (ภาษาส่วย) เรียกต้นไม้ในท้องถิ่นชนิดหนึ่งซึ่งอยู่ในพื้นที่ “ต้นขวาง” (ชาวบ้านภาษา ส่วยเรียก “กัลขวาง”) เป็นต้นไม้มีลักษณะเนื้อหรือแก่นมีสีขาว ชาวบ้านนิยม นำมาทำเป็นด้ามจอบหรือด้ามเสียม และวัสดุทางด้านเกษตร บ้านโนนขวาง เรียกว่า “เขราะขวาง (เป็นภาษาส่วยและเขมร คือบ้านโนนขวาง)” ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุด ชาวบ้านจึงเรียกว่า ตำบลโนนขวาง จากลักษณะของพื้นที่นั่นเอง

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของตำบลโนนขวาง มีลักษณะเป็นที่ดอน เนินสูง สลับกับที่ราบลุ่ม ที่ดอนลาดเอียง ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทรายและป่าไม้เบญจพรรณ เหมาะสำหรับการเกษตร ปลูกข้าว ไร่ อ้อย สวนยางพารา เลี้ยงสัตว์ และอุตสาหกรรมในครัวเรือน มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นสำคัญได้แก่ ห้วยลึก ห้วยยาง ลำห้วยส่งน้ำบ้านดงกระทิง ลำห้วยส่งน้ำบ้านโนนขวาง ลำห้วย ส่งน้ำบ้านดงเย็น ซึ่งแหล่งน้ำเหล่านี้ยังใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ ส่วนใหญ่จะตื้นเขินในฤดูแล้ง การเก็บกักน้ำในฤดูฝนไม่สามารถเก็บน้ำใช้ในฤดูแล้งได้ เนื่องจากสถานที่แหล่งการเก็บกักน้ำไม่มั่นคงถาวรเท่าที่ควร แต่ก็มีหนองน้ำ สระน้ำ ประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน สำหรับการอุปโภค บริโภคอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ยังมีป่าไม้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติ 1 แห่ง ที่ยังมีความสมบูรณ์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ แหล่งอาหาร ยาสมุนไพร ตามธรรมชาติของชุมชน และประชาชนโดยทั่วไป ลักษณะอากาศมีลักษณะร้อนชื้น อากาศเปลี่ยนแปลงไปตามฤดู ซึ่งมี 3 ฤดู ได้แก่

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนและแห้งแรง แต่บางครั้งอาจมีอากาศเย็น บ้างครั้งเกิดพายุฝนฟ้าคะนองและลมกระโชกแรงหรืออาจมีลูกเห็บตกก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนทุกปี

2. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ฝนตกมากในช่วงเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม แต่อาจเกิด “ช่วงฝนทิ้ง” ซึ่งอาจนานประมาณ 1-2 สัปดาห์หรือบางปีอาจเกิดขึ้นรุนแรงและมีฝนน้อยนานนับเดือน

3. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ในช่วงกลางเดือนตุลาคมนานราว 1-2 สัปดาห์ เป็นช่วงเปลี่ยนฤดูจากฤดูฝนเป็นฤดูหนาว อากาศแปรปรวนไม่แน่นอน อาจเริ่มมีอากาศเย็นหรืออาจยังมีฝนฟ้าคะนอง อากาศหนาวอุณหภูมิต่ำสุด ประมาณ 15 องศา

เขตการปกครอง

ตำบลโนนขวาง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ้านด่าน ระยะทาง 12 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดบุรีรัมย์ ไปทางทิศเหนือ ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 219 บุรีรัมย์ - สตึก ระยะทาง 27 กิโลเมตร จากตัวจังหวัดบุรีรัมย์ถึงสามแยกปากทางบ้านปอหู ระยะทาง 22 กิโลเมตร และ ถนนสายปอหู-หนองขวาง ไปทางทิศตะวันตก ถึงที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลโนนขวาง ระยะทาง 5 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 29 ตร.กม. หรือประมาณ 18,125 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดกับตำบลใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับตำบลหัวฝาย	อำเภอแคนดง	จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดกับตำบลคอนมนต์	อำเภอสตึก	จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศใต้	ติดกับตำบลบ้านด่าน	อำเภอบ้านด่าน	จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันตก	ติดกับตำบลตูมใหญ่	อำเภอคูเมือง	จังหวัดบุรีรัมย์

การปกครองตำบลโนนขวาง แบ่งการปกครองเป็น 9 หมู่บ้าน ดังนี้

ตาราง 2.1 ข้อมูลจำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนในตำบลโนนขวาง

ที่	หมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวนประชากร		รวม (คน)	จำนวนครัวเรือน
			ชาย (คน)	หญิง (คน)		
1	ดงกะทิง	1	334	356	690	182
2	ปอหุ	2	201	205	406	129
3	หนองเต้	3	325	324	649	179
4	ดงเย็น	4	376	363	739	181
5	ลำโรง	5	112	138	250	70
6	หนองสระ	6	130	142	272	102
7	โนนขวาง	7	268	274	542	110
8	หนองนา	8	250	78	159	50
9	ปอแดง	9		244	494	132
รวม			2,077	2,124	4,201	1,135

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านดำน (2562 : 25)

ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

ประชาชนในตำบลโนนขวางส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดจำนวน 8 แห่ง และที่พัทสงฆ์ 2 แห่ง ประชาชนยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต ดังจะเห็นได้จากการจัดประเพณีตลอดปีดังนี้

ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ประมาณเดือน มกราคม

ประเพณีบุญตะแหวด ประมาณเดือน เมษายน

ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ประมาณเดือน พฤษภาคม

ประเพณีวันสงกรานต์ ประมาณเดือน เมษายน

ประเพณีลอยกระทง ประมาณเดือน พฤศจิกายน

ประเพณีวันเข้าพรรษา ออกพรรษา ประมาณเดือน กรกฎาคม ตุลาคม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาล้าน

ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโนนขวางได้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ วิธีการทำเครื่องจักสานใช้สำหรับในครัวเรือน การทอผ้าไหม ทอผ้าด้าย วิธีการทอเสื่อจากต้นกก และวิธีการจับปลาธรรมชาติ มีภาษาล้าน พุทธภาษอีสาน ร้อยละ 50 พุทธภาษาส่วย ร้อยละ 50

ระบบเศรษฐกิจ

1. ด้านเกษตรกรรม

ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 49.38 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ อ้อย ข้าว มันสำปะหลัง ปศุสัตว์ เป็นต้น โดยแบ่งอาชีพเป็นสัดส่วนได้ดังนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขวาง, 2561 : 9)

- 1.1 อาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 49.36 ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- 1.2 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 0.02 ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- 1.3 รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 1.62 ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- 1.4 อาชีพรับจ้าง พนักงานบริษัท ร้อยละ 21.69 ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- 1.5 อาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 1.05 ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- 1.6 อาชีพอื่น (นอกเหนือที่กล่าวแล้ว) ร้อยละ 2.03 ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- 1.7 ไม่มีอาชีพ ร้อยละ 2.27 ของจำนวนประชากรทั้งหมด
- 1.8 กำลังศึกษา ร้อยละ 22.13 ของจำนวนประชากรทั้งหมด

2. ด้านอุตสาหกรรม การพาณิชย์ และกลุ่มอาชีพ

- 2.1 โรงสีขนาดเล็ก จำนวน 21 แห่ง
- 2.2 ร้านเย็บผ้า จำนวน 2 แห่ง
- 2.3 บ้านให้เช่า จำนวน 1 แห่ง
- 2.4 บั๊มน้ำมันหยอดเหรียญ จำนวน 1 แห่ง
- 2.5 ร้านค้า จำนวน 46 แห่ง
- 2.6 ตู้เติมเงินหยอดเหรียญ จำนวน 1 แห่ง
- 2.7 ฟาร์มเลี้ยงสุกร จำนวน 1 แห่ง
- 2.8 ร้านขายเสื้อผ้า จำนวน 1 แห่ง
- 2.9 ร้านเสริมสวย จำนวน 1 แห่ง
- 2.10 ร้านอินเทอร์เน็ต จำนวน 1 แห่ง
- 2.11 โรงงานไม้แปรรูป จำนวน 1 แห่ง
- 2.12 ร้านซ่อมรถ จำนวน 4 แห่ง

กลุ่มอาชีพและผลิตภัณฑ์ในชุมชน

คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพเสริมในครัวเรือน พัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตให้แก่ผลิตภัณฑ์ ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ประกอบด้วยกลุ่มอาชีพดังนี้ (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านด่าน. 2562 : 43)

1. กลุ่มสัมมาชีพชุมชนบ้านดงกะทิง หมู่ 1 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ น้ำยาล้างจานและยาหม่องสมุนไพร
2. กลุ่มทอพรหมเช็ดเท้าบ้านดงกะทิง หมู่ 1 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ พรหมเช็ดเท้าจากเศษผ้าและเบาะรองนั่ง
3. กลุ่มกล้วยฉาบบ้านดงกะทิง หมู่ 1 ผลิตภัณฑ์คือขนมที่ได้จากการแปรรูปกล้วย เช่น กล้วยฉาบหลากรสชาติ กล้วยเบรคแตก เป็นต้น
4. กลุ่มทอผ้าบ้านดงกะทิง หมู่ 1 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ ผ้าไหมและผ้าด้าย
5. กลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปจากชองกาแฟ บ้านปอหุ หมู่ 2 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ ตะกร้า - กระเป๋าจากชองกาแฟ และตะกร้าที่สานจากเส้นพลาสติก
6. กลุ่มสัมมาชีพชุมชนเลี้ยงไก่พื้นบ้าน บ้านปอหุ หมู่ 2 โดยคนในชุมชนได้ร่วมกันเลี้ยงไก่พื้นบ้านเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริม
7. กลุ่มสัมมาชีพชุมชนทอผ้าบ้านหนองเต้ หมู่ 3 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ ผ้าไหม ผ้าคลุมไหล่ไหม ผ้าพันคอไหม โดยใช้สรีระรรมชาติในการย้อมเส้นไหม
8. กลุ่มสัมมาชีพชุมชนทอผ้าบ้านดงเย็น หมู่ 4 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ ผ้าไหมและผ้าด้ายพัฒนาเป็นรูปแบบต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้หลากหลาย
9. กลุ่มสัมมาชีพชุมชนทอผ้าบ้านสำโรง หมู่ 5 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ ผ้าด้ายที่มีลวดลายสวยงาม
10. กลุ่มสัมมาชีพชุมชนทอผ้าบ้านหนองสระ หมู่ 6 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ ผ้าด้าย
11. กลุ่มสัมมาชีพชุมชนทอผ้าบ้านโนนขวาง หมู่ 3 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ ผ้าด้ายที่มีลวดลายหลากหลายรูปแบบ
12. กลุ่มสัมมาชีพชุมชนทอผ้าบ้านหนองนา หมู่ 8 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ ผ้าด้ายดินแดง
13. กลุ่มทอผ้าลายประยุกต์บ้านปอแดง หมู่ 9 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ ผ้าทอที่มีลวดลายแปลกตา เป็นการประยุกต์ระหว่างลวดลายโบราณและลวดลายสมัยใหม่
14. กลุ่มไม้กวาดเงินล้านบ้านปอแดง หมู่ 9 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ ไม้กวาดทางมะพร้าว

ทรัพยากรธรรมชาติ

ตำบลโนนขวางมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 18,125 ไร่ มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย คนในตำบลโนนขวางส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างหลากหลาย สามารถแบ่งพื้นที่ได้ดังนี้

1. พื้นที่ทำการเกษตร ตำบลโนนขวาง มีพื้นที่สำหรับการทำเกษตรจำนวน 9,086 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ ทำนาปลูกข้าวจำนวน 3,295 ไร่ พื้นที่ทำสวน จำนวน 883 ไร่ ซึ่งพืชสวนที่ปลูกกันมากเป็นอันดับหนึ่งได้แก่ ขางพารา และพื้นที่ทำไร่ จำนวน 4,678 ไร่ โดยชาวตำบลโนนขวางปลูกพืชไร่ คือ อ้อย มากเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับโรงงานน้ำตาล ทำให้ต้นทุนการขนส่งไม่สูง ชาวบ้านจึงนิยมปลูกกันมากที่สุด

ตาราง 2.2 ข้อมูลพื้นที่ทำการเกษตรในตำบลโนนขวาง

หมู่	หมู่บ้าน	ทำนา		ทำสวน		ทำไร่		รวม (ไร่)
		คร้วเรือน	ไร่	คร้วเรือน	ไร่	คร้วเรือน	ไร่	
1	ดงกะทิง	182	595	4	21	74	415	1,031
2	ปอหุ	65	205	12	101	118	597	903
3	หนองเต้	179	474	21	173	140	570	1,447
4	ดงเย็น	122	490	10	95	85	780	1,365
5	ลำโรง	55	203	21	147	45	162	512
6	หนองสระ	71	315	23	110	71	420	845
7	โนนขวาง	86	401	4	83	149	749	1,233
8	หนองนา	38	152	9	114	22	253	519
9	ปอแดง	92	460	4	39	30	732	1,231
พื้นที่รวม		893	3,295	108	883	734	4,678	9,086

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านด่าน (2562 : 36)

2. แหล่งน้ำ

น้ำที่ใช้ในการอุปโภค - บริโภค เป็นน้ำที่ได้จากน้ำฝน และน้ำดิบจากแม่น้ำมูล (อยู่นอกเขต) ซึ่งจะต้องนำมาผ่านกระบวนการของระบบประปา สำหรับน้ำใต้ดินมีปริมาณน้อย ไม่สามารถนำขึ้นมาใช้ให้พอเพียงได้ ไม่สามารถใช้ดื่มและอุปโภคได้ โดยแหล่งน้ำในตำบล โนนขวาง มีหลายประเภท ดังนี้

2.1 บ่อน้ำตื้นส่วนตัว	จำนวน 32 บ่อ
2.2 บ่อน้ำตื้นสาธารณะ	จำนวน 11 บ่อ
2.3 บ่อน้ำบาดาลส่วนตัว	จำนวน 26 บ่อ
2.4 บ่อน้ำบาดาลสาธารณะ	จำนวน 13 บ่อ
2.5 แหล่งน้ำสาธารณะ (ลำห้วย และหนอง)	จำนวน 18 แห่ง

3. ป่าไม้ ในเขตพื้นที่ตำบลโนนขวางไม่มีป่าสงวนแห่งชาติ แต่จะมีพื้นที่ป่าชุมชนและปลูกไม้ยืนต้น ที่ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ไว้ดังนี้

3.1 พื้นที่ป่าชุมชน 3 หมู่บ้าน	จำนวน 553 ไร่
3.2 พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น 2 หมู่บ้าน	จำนวน 22 ไร่

4. คุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนขวาง ส่วนมากเป็นพื้นที่สำหรับเพาะปลูก ที่อยู่อาศัย ร้านค้า สถานประกอบการ ตามลำดับ และมีพื้นที่เพียงเล็กน้อยที่เป็นพื้นที่สาธารณะ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ได้แก่ ดิน น้ำ ต้นไม้ อากาศที่ไม่มียมลพิษ ปัญหาคือ เนื่องจากพื้นที่บางส่วนเป็นดินเค็ม น้ำใต้ดินก็เค็ม หรือไม่ก็เป็นน้ำกร่อย ไม่สามารถที่จะนำน้ำจากใต้ดินมาใช้ในการอุปโภค - บริโภคได้ ต้องอาศัยน้ำดิบจากแหล่งอื่นและน้ำฝนน้ำในการเกษตรก็ต้องรอฤดูฝน มีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรไม่เพียงพอ ปัญหา คือ ปริมาณน้ำฝนน้อย ไม่สามารถใช้ในการเกษตรได้ตลอดปี เพราะพื้นที่ส่วนมากเป็นของประชาชน เอกชน ปัญหาด้านขยะมากขึ้น การแก้ไขปัญหา องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขวางได้จัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาให้กับประชาชนและเป็นไปตามความต้องการของประชาชน เช่น โครงการบริหารจัดการขยะ โครงการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่าง ๆ ในพื้นที่ของตนเองและที่สาธารณะรวมทั้งปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของเมืองให้ร่มรื่นสวยงาม ให้เป็นเมืองน่าอยู่ เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านความเอื้ออาทร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้อง และได้นำมาประกอบการวิจัย ดังนี้

กัญญ์ลักษณ์ สิทธิจันทร์ (2554 : 123 - 137) ได้ศึกษาเรื่องความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านดอนมัน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 6 ด้าน ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการเรียนรู้ ชุมชนมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการนำภูมิปัญญาเหล่านั้นมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน 2) ด้านการเอื้ออาทร มีการช่วยเหลือคนจน คนด้อยโอกาสและคนยากจนในชุมชน 3) ด้านการลดรายจ่าย คราวเรือนมีการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์บริโภคเอง ถ้าเหลือจากการบริโภคก็นำไปจำหน่ายหรือแจกจ่ายเพื่อนบ้าน 4) ด้านการเพิ่มรายได้ นอกจากอาชีพหลักแล้ว คราวเรือนยังประกอบอาชีพเสริมซึ่งทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นและครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม 5) ด้านการประหยัด คราวเรือนส่วนใหญ่มีการออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านรู้จักออมเงิน 6) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีการใช้วัสดุขี้เถ้าในการประกอบอาชีพที่ไม่เป็นอันตรายต่อคน สัตว์และสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพ การทำน้ำคั้นไม้ อีกทั้งยังสามารถลดต้นทุนในการผลิต และผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปว่า ควรศึกษาบทบาทผู้นำของชุมชนและการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านดอนมัน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ต่อไป

หัตติ ขวัญไตรรงค์ (2555 : 83 - 84) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำกับความสำเร็จในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านคลองเจ็ดริ้วเก่า ตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า ความสำเร็จในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านคลองเจ็ดริ้วเก่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยพบว่า ด้านการประหยัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกด้าน รองลงมาตามลำดับคือ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเรียนรู้ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ด้านการเพิ่มรายได้ และด้านการเอื้ออาทรต่อกันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับความความสำเร็จในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในทางบวกในระดับปานกลาง โดยการสร้างแรงบันดาลใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความความสำเร็จในการขับเคลื่อน

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า ผู้นำชุมชน ควรมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานที่สอดคล้องกับพื้นที่และวิถีชีวิต ประจำวัน และควรศึกษาเรื่องนี้ในเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับวิถีชีวิตในมิติอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ปราณี บัววังโป่ง (2556 : 70 - 78) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวทาง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” จังหวัดอุดรธานี มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจาก ค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการเอื้ออาทร อยู่ในระดับมาก ด้านการประหยัด อยู่ในระดับ มาก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ด้านการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ด้านการลดค่าใช้จ่าย อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการเพิ่มรายได้ อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยสรุปผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น สามารถ สร้างขึ้นด้วยการสร้างกระบวนการเข้าร่วมกิจกรรมจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ซึ่งจะ นำไปสู่การสร้างพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเมื่อประชาชนมี พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ จนกลายเป็นวัฒนธรรมชุมชน แล้ว จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในที่สุด ข้อเสนอแนะในวิจัยคือควรทำการ วิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงใกล้เคียง เปรียบเทียบกับจังหวัดอุดรธานี

โชคชัย เอี่ยมภูมิ (2556 : 111 - 115) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติในชีวิตประจำวันตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ผล การศึกษาพบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ ประชาชนตำบลโพหัก ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้าน การเรียนรู้ และด้านการประหยัด อยู่ในระดับมาก ด้านการเอื้ออาทรต่อกัน ด้านการลดรายจ่าย และ ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการเพิ่มรายได้ อยู่ ในระดับน้อย เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงของประชาชนตำบลโพหัก จำแนกตามปัจจัยบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่ สูงกว่ามีพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าผู้ที่มีศึกษาน้อยกว่า เนื่องจากบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงสามารถแสวงหาข้อมูลเพื่อนำมาคิดพิจารณาตัดสินใจ ทางการกระทำได้มากกว่าผู้ที่มีศึกษาน้อย ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ควรมีการศึกษารูปแบบการ ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งต่อไป

ศิริลักษณ์ อินทวิชัย (2556 : 123 - 134) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับพออยู่พอกิน กรณีศึกษา บ้านหนองปลิง หมู่ที่ 9 ตำบลโคกกะเทียม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับพออยู่พอกิน บ้านหนองปลิง หมู่ที่ 9 มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การใช้เวทีประชาคมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านการทำบัญชีรายรับรายจ่ายร้อยละ 70 ของครัวเรือน มีการส่งเสริมการออมทรัพย์ และจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน 2) ปัญหาของบ้านหนองปลิง คือ ก) ด้านการลดรายจ่าย ชาวบ้านไม่นิยมทำงานที่ยาก เสียเวลา และยังไม่นิยมการดื่มสุราและอบายมุข ข) ด้านการเพิ่มรายได้ ขาดเงินทุน ความรู้ ทักษะ ในการทำอาชีพเสริมขาดตลาดรองรับ ค) ด้านการประหยัด ชาวบ้านส่วนมากไม่มีเงินเหลือออม ง) ด้านการเรียนรู้เยาวชนไม่สนใจจะเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้และการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันยังไม่ดีพอ จ) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้และความเข้าใจในการใช้วัตถุดิบอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพน้อย ฉ) ด้านความเอื้ออาทร ชาวบ้านยังขาดความสมัครใจในการช่วยเหลือคนจน คนด้อยโอกาส ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ควรเพิ่มการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างมากยิ่งขึ้น และอาจมีการศึกษาโดยใช้วิธีการเปรียบเทียบกับหมู่บ้านที่ไม่เข้าร่วมโครงการขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

ศุภนุช ตรีเนตร (2557 : 94 - 101) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ : กรณีศึกษาหมู่บ้านวังแสงใต้ ตำบลวังแสง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มี 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการเรียนรู้ มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการนำภูมิปัญญามาใช้ในชีวิตประจำวัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน 2) ด้านความเอื้ออาทร มีการช่วยเหลือคนยากจน คนพิการ ในชุมชน โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อช่วยคนพิการ คนยากจน คนด้อยโอกาสในชุมชน รวมถึงคนในชุมชนบ้านวังแสงได้มีความรู้รักสามัคคีกัน เช่น การจัดประชาคมเพื่อการจัดทำแผนชุมชน การประชุมเพื่อวางแผนติดตามและแก้ไขร่วมกัน 3) ด้านการลดรายจ่าย ครัวเรือนมีการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ หรือค้าหาเหลือจากการบริโภคจะนำไปจำหน่าย คนในชุมชนมีการลด ละ เลิกอบายมุข 4) ด้านการเพิ่มรายได้ นอกจากอาชีพหลักคือ อาชีพทำนาแล้ว คนในชุมชนยังประกอบอาชีพเสริม คือ การปลูกผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและครัวเรือนได้ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น การใช้เครื่องทุ่นแรงในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ซึ่งผลที่ได้ทำให้สามารถ ทุ่มเวลาในการผลิต ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน 5) ด้านการประหยัด ครัวเรือนในชุมชนได้มีการออมเงิน กับกลุ่ม

ออมทรัพย์ของชุมชน ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ประชาชนในชุมชนรู้จักการออมเงิน เช่น กองทุนหมู่บ้าน และฝากธนาคาร ซึ่งมีการจัดเก็บเงินออมไว้ทุกเดือนรวมถึงการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายภายในครัวเรือน 6) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีการใช้วัสดุขุดดินในการประกอบอาชีพที่เป็นมิตรต่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำน้ำส้มควันไม้ ทั้งยังช่วยลดต้นทุนในการผลิต รวมถึงชุมชนมีการปลูกต้นไม้ให้ความร่มรื่น ตามที่สาธารณะ โดยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบให้ประสบความสำเร็จ ผู้นำ กรรมการชุมชน และกลุ่มองค์กรในชุมชนจะต้องมีจิตอาสา เสียสละ อดทน เข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ ของชุมชน สามารถกระตุ้นคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ มีการจัดระบบความสัมพันธ์ การดูแลช่วยเหลือและร่วมมือกันภายในชุมชนอย่างเข้มแข็ง

วิธรา เดียวศิริทรัพย์ (2557 : 160 - 170) ได้ศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองตาเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านการลดรายจ่ายและด้านการเอื้ออาทร ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมาก ด้านเฉลี่ยที่มีค่าสูงสุด คือ ด้านการลดรายจ่าย รองลงมาคือด้านการเอื้ออาทร ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการประหยัด โดยมีแนวทางในการพัฒนาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในแต่ละด้าน คือ

- 1) ด้านการลดรายจ่าย มีการปลูกพืช เพื่อใช้บริโภคเองภายในครัวเรือน ต้องการให้มีผู้ประสานงานในการขอรับเมล็ดพันธุ์พืชจากทางราชการแล้วนำมาแจกจ่าย
- 2) ด้านการเพิ่มรายได้ มีการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพการประกอบอาชีพ รวมทั้งอาชีพเสริม ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่จากทางราชการ มาแนะนำวิธีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน
- 3) ด้านการประหยัด มีการส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนรู้จักการเก็บออม ต้องการให้สมาชิกทุกคนในชุมชนเป็นสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการผลิตของชุมชนเอง มีกองทุนการเงินของชุมชนสามารถให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน กู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ
- 4) ด้านการดำรงชีวิต ร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ต้องการให้มีการจัดระบบการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน มีการสืบค้นและบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ไม่ให้สูญหาย
- 5) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการนำระบบบำบัดน้ำเสียมาใช้ ต้องการให้หัวหน้าหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน จัดกิจกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง การปล่อยปลาและการห้ามจับปลาในฤดูกาลวางไข่โดยเด็ดขาด เพื่อให้มีแหล่งอาหารตามธรรมชาติ
- 6) ด้านการเอื้ออาทร มีการจัดกองทุนสวัสดิการ ต้องการให้ความช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อผู้ด้อยโอกาสภายในหมู่บ้าน โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาในยามจำเป็นอย่างเป็นทางการเป็นประจำเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

สุภาวดี หันสันเทียะ (2559 : 86 - 99) ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประหยัด รongลงมา คือ ด้านการลดรายจ่าย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลจากการสัมภาษณ์มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิต ในแต่ละด้านมีดังต่อไปนี้ ด้านการลดรายจ่าย ควรมีการปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อใช้บริโภคเองภายในครัวเรือน ด้านการเพิ่มรายได้ ควรมีการใช้ที่ดินในการทำเกษตรเต็มพื้นที่เพื่อเพิ่มผลผลิต รวมไปถึงการจัดอบรมหาอาชีพเสริมให้แก่คนที่ว่างงานในชุมชน ด้านการประหยัด ให้มีการส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนรู้จักการเก็บออมเงิน และทุกครัวเรือนควรเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อการออมของชุมชน ด้านการดำรงชีวิต ให้มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่และสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด จัดกิจกรรมปลูกป่าทดแทนเป็นประจำ ด้านความเอื้ออาทร ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการของชุมชน เพื่อช่วยเหลือแก่ผู้ที่ประสบปัญหา

สรุปจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ผลการปฏิบัติตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้านการประหยัดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก กล่าวคือ มีการสะสมเงินออม ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น การให้ความรู้ด้านการออม และการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อสร้างวินัยทางการเงิน เพราะเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ด้วยการพึ่งตนเองและต้องการที่จะแก้ไขปัญหาหนี้สินในครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รongลงมาคือ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ แต่จะมีด้านการเพิ่มรายได้ และด้านการเอื้ออาทร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยวัดจากพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหรือทำแผนในชุมชน การให้ความช่วยเหลือ แบ่งปัน และเอื้ออาทรต่อกัน เหตุที่ด้านการเอื้ออาทรมีค่าเฉลี่ยน้อย เนื่องจากประชากรกลุ่มตัวอย่างยึดการประกอบอาชีพของตนเป็นหลัก ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวมได้เต็มที่ และชาวบ้านยังขาดความสมัครใจในการช่วยเหลือคนจน คนด้อยโอกาส ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นหลัก ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากผู้วิจัยพบว่า ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความก้าวหน้าจะต้องมีความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนสำคัญในการผลักดันและสนับสนุนให้สมาชิกในหมู่บ้านดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานแก้ไข

ปัญหาของชุมชน นอกจากนี้ยังให้ข้อเสนอแนะถึงปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ทุนทางสังคมที่เป็น
รูปธรรมและนามธรรม หน่วยงานภาครัฐต้องส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และเงินทุนในการ
ประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและเป็นแรงสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่
ยั่งยืน

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ หน่วยครัวเรือนในชุมชน พื้นที่ตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 9 หมู่บ้าน 1,135 ครัวเรือน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95.5% และความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ (Yamane, 1967; อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์, 2555 : 146) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 316 ครัวเรือน แล้วทำการกระจายไปยังหมู่บ้านต่างๆ ตามสัดส่วนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก

สำหรับผู้ให้ข้อมูล จะใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการเลือกหัวหน้าครัวเรือนในแต่ละครัวเรือนเป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน รายละเอียดของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตาราง 3.1

ตาราง 3.1 แสดงจำนวนประชากรครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างครัวเรือน และกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

ที่	หมู่บ้าน	หมู่ที่	ประชากรครัวเรือน	กลุ่มตัวอย่างครัวเรือน	กลุ่มตัวอย่างหัวหน้าครัวเรือน
1	ดงกะทิง	1	182	51	51
2	ปอหุ	2	129	36	36
3	หนองแด้	3	179	50	50
4	ดงเย็น	4	181	50	50
5	ลำโรง	5	70	19	19
6	หนองสระ	6	102	28	28
7	โนนขวาง	7	110	31	31
8	หนองนา	8	50	14	14
9	ปอแดง	9	132	37	37
รวม			1,135	316	316

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จะมีคำถามให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อปี โดยมีลักษณะคำถามปลายปิด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านต่างๆ จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านความเอื้ออาทร

โดยแบ่งระดับการปฏิบัติเป็น 5 ระดับ คือ ระดับการปฏิบัติมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามความคิดเห็นในแต่ละด้าน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในแบบสอบถาม ซึ่งได้กำหนดค่าของระดับการปฏิบัติ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open - ended Form) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆเพิ่มเติม

2. ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

2.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

2.2 วิเคราะห์หลักปรัชญา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านความเอื้ออาทร สร้างข้อคำถามตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาในแต่ละด้าน

2.3 รวบรวมข้อคำถามในแต่ละด้านจัดทำเป็นแบบสอบถามและนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้องและนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

2.4.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ จีวัฒนา ผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

2.4.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์น้อย สุปิงคลัด ประธานสภาวิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์

2.4.3 นายกณภัทร สมศรี พัฒนาการอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์

2.5 นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบ แก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แก้ไข และเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระพิจารณาอีกครั้ง แล้วนำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น

2.6 นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลอง (Try Out) ใช้กับ ประชาชนในพื้นที่ตำบลปราสาท อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะ คล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการคำนวณค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ผลปรากฏว่า ได้ค่า ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.9549 ซึ่งผ่านเกณฑ์และนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอ หนังสือถึงผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 9 หมู่บ้าน ในตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ในการขอเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
3. จากแบบสอบถาม จำนวน 316 ฉบับ เก็บรวบรวมข้อมูลได้ 316 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ในการจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
2. กรอกรหัสแบบสอบถาม
3. กำหนดตัวเลขแทนค่าข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละข้อ แล้วบันทึกข้อมูล
4. ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) เสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนและร้อยละ
2. ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(Standard Deviation) จัดลำดับความคิดเห็น โดยแยกเป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยภาพรวม นำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายข้อมูล การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยได้กำหนดขอบเขตของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 121)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 - 5.00	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
2.51 - 3.50	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.50	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดคำตอบเข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพ การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ทำการวิเคราะห์และจำแนกผลการวิเคราะห์เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ใช้สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้สอบถามการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 40 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. ด้านการลดรายจ่าย
2. ด้านการเพิ่มรายได้
3. ด้านการประหยัด
4. ด้านการดำรงชีวิต
5. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. ด้านความเอื้ออาทร

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended Form) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังแสดงในตาราง 4.1 ดังนี้

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง (N = 316)	
	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
กลุ่มตัวอย่าง	316	100.00
1. เพศ		
1.1 ชาย	95	30.10
1.2 หญิง	221	69.90
2. อายุ		
1.1 20 - 30 ปี	22	7.00
1.2 31 - 40 ปี	106	33.50
1.3 51 - 60 ปี	142	44.90
1.4 60 ปีขึ้นไป	46	14.60
3. อาชีพ		
3.1 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ	2	0.60
3.2 รับจ้างทั่วไป	63	19.90
3.3 เกษตรกรรม	247	78.20
3.4 อื่น ๆ	4	1.30
4. รายได้		
4.1 น้อยกว่า 50,000 บาท	103	32.60
4.2 50,000 - 100,000 บาท	160	50.60

ตาราง 4.1 (ต่อ)

ลักษณะตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง (N = 316)	
	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
4.3 100,001 - 150,000 บาท	46	14.60
4.4 150,000 บาทขึ้นไป	7	2.20
รวมเฉลี่ย	316	100.00

จากตาราง 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 316 ครัวเรือน เมื่อจำแนกตามเพศปรากฏว่า เป็นชาย 95 คน คิดเป็นร้อยละ 30.1 และเป็นหญิงจำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 69.9

เมื่อจำแนกตามช่วงอายุ ปรากฏว่า ช่วงอายุ 51 - 60 ปี มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 44.9 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 และที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือช่วงอายุ 20 - 30 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 7

เมื่อจำแนกตามอาชีพ ปรากฏว่า อาชีพเกษตรกรกรรม มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 247 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 78.2 รองลงมา คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 63 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.9 และที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ อาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ จำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.6 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามช่วงอายุ ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถาม รายได้ 50,000 - 100,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 50.6 รองลงมา คือ น้อยกว่า 50,000 บาท จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 32.6 และที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือรายได้ 150,000 บาทขึ้นไป จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2

ตอนที่ 2 การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ดังปรากฏในตาราง 4.2 - 4.8 ดังนี้

ตาราง 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้าน

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการลดรายจ่าย	2.97	0.74	ปานกลาง
2. ด้านการเพิ่มรายได้	2.85	0.77	ปานกลาง
3. ด้านการประหยัด	3.65	0.77	มาก
4. ด้านการดำรงชีวิต	3.83	0.86	มาก
5. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.88	0.88	มาก
6. ด้านความเอื้ออาทร	3.85	0.95	มาก
รวมเฉลี่ย	3.51	0.67	มาก

จากตาราง 4.2 พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการลดรายจ่ายและด้านการเพิ่มรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.88) รองลงมาคือ ด้านความเอื้ออาทร ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.95) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเพิ่มรายได้ ($\bar{X} = 2.85$, S.D. = 0.77)

ตาราง 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการลดรายจ่าย โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านการลดรายจ่าย			
1. มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน	3.48	1.14	ปานกลาง
2. มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ เพื่อบริโภคในครัวเรือน	3.31	1.20	ปานกลาง
3. มีการผลิตปุ๋ยชีวภาพในครัวเรือน เพื่อทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี ลดต้นทุนการผลิต	2.83	1.12	ปานกลาง
4. มีการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ใช้เองในครัวเรือน เช่น น้ำยาล้างจาน	2.34	1.08	น้อย
5. มีการซ่อมแซมและปรับปรุงสิ่งของเครื่องใช้ด้วยตนเอง	3.09	1.28	ปานกลาง
6. มีการลด ละ เลิก อบายมุข และการพนัน	3.36	1.23	ปานกลาง
7. มีการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ทราบรายจ่ายในครัวเรือน	2.41	1.05	น้อย
รวมเฉลี่ย	2.97	0.74	ปานกลาง

จากตาราง 4.3 พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง ด้านการลดรายจ่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 4. และข้อ 7. อยู่ในระดับน้อย นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1. มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.14) รองลงมา คือ ข้อ 6. มีการลด ละ เลิก อบายมุข และการพนัน ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 1.23) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 4. มีการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ใช้เองในครัวเรือน เช่น น้ำยาล้างจาน ($\bar{X} = 2.34$, S.D. = 1.08)

ตาราง 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการเพิ่มรายได้ โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านการเพิ่มรายได้			
8. มีการปลูกพืชสวนครัว เช่น ผักบุ้ง ผักกาด ผักชี เพื่อจำหน่าย	2.93	1.30	ปานกลาง
9. มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร เพื่อจำหน่าย	2.64	1.21	ปานกลาง
10. มีการทำเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกพืชหมุนเวียนตลอดปี	2.59	1.06	ปานกลาง
11. มีการปลูกพืชไร่เศรษฐกิจ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง	3.21	1.36	ปานกลาง
12. มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายเพิ่มรายได้	2.36	1.09	น้อย
13. มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร	2.89	1.25	ปานกลาง
14. มีการใช้พันธุ์พืชที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี	3.21	1.26	ปานกลาง
15. มีการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพ เช่น ทอผ้า สานตะกร้า	2.94	1.43	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	2.85	0.77	ปานกลาง

จากตาราง 4.4 พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง ด้านการเพิ่มรายได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.85$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อ 12. อยู่ในระดับน้อย นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 11. มีการปลูกพืชไร่เศรษฐกิจ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง และข้อ 14. มีการใช้พันธุ์พืชที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 1.26) รองลงมา คือ ข้อ 15. มีการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพ เช่น ทอผ้า สานตะกร้า ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 1.43) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 12. มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายเพิ่มรายได้ ($\bar{X} = 2.36$, S.D. = 1.09)

ตาราง 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการประหยัด โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านการประหยัด			
16. มีการประหยัดไม่ซื้อสินค้าบริการและบริการที่ไม่จำเป็น เช่น ค่าบุหรี่ปริหรือสุรา	3.13	1.20	ปานกลาง
17. มีการส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนรู้จักเก็บออม	3.41	1.08	ปานกลาง
18. มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินด้วยความรอบคอบ	3.62	1.05	มาก
19. มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนชุมชน เช่น ออมทรัพย์เพื่อการผลิต ลังจะสะสม	3.85	1.15	มาก
20. มีการวางแผนแบ่งเงินเพื่อออมผ่านธนาคาร หรือ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์	3.93	1.08	มาก
21. มีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย	3.95	1.05	มาก
รวมเฉลี่ย	3.65	0.77	มาก

จากตาราง 4.5 พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง ด้านการประหยัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 16. ข้อ 17. อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 21. มีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 1.05) รองลงมา คือ ข้อ 20. มีการวางแผนแบ่งเงินเพื่อออมผ่านธนาคาร หรือ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 1.08) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 16. มีการประหยัดไม่ซื้อสินค้าบริการและบริการที่ไม่จำเป็น เช่น ค่าบุหรี่ปริหรือสุรา ($\bar{X} = 3.13$, S.D. = 1.20)

ตาราง 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการดำรงชีวิต โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านการดำรงชีวิต			
22. มีการปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริต ให้แก่สมาชิกในครอบครัว	3.98	1.05	มาก
23. มีการเข้ารับการอบรมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะและความรู้	3.82	1.08	มาก
24. มีการศึกษาหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ใหม่ ๆ จากสื่อต่าง ๆ	3.57	1.12	มาก
25. มีการวางแผนการดำเนินชีวิตไว้ล่วงหน้า	3.73	1.06	มาก
26. มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินชีวิตที่ดีร่วมกับคนในชุมชน	3.86	1.05	มาก
27. มีการเคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย	4.15	1.03	มาก
28. มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาให้กับผู้ที่สนใจ	3.69	1.16	มาก
รวมเฉลี่ย	3.83	0.86	มาก

จากตาราง 4.6 พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง ด้านการดำรงชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 27. มีการเคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตามหลักประชาธิปไตย ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 1.03) รองลงมา คือ ข้อ 22. มีการปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริต ให้แก่สมาชิกในครอบครัว ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 1.05) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 24. มีการศึกษาหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ใหม่ ๆ จากสื่อต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 1.12)

ตาราง 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวม และรายข้อ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม			
29. มีการเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า และมีส่วนร่วมในการดูแลป่าชุมชน	3.82	1.01	มาก
30. มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่สาธารณะ	3.89	1.02	มาก
31. มีการใช้น้ำอย่างประหยัด และร่วมอนุรักษ์แหล่งน้ำสาธารณะในชุมชน	4.04	1.03	มาก
32. มีการลดใช้ถุงพลาสติกหรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.41	1.01	มาก
33. มีการเข้าร่วมเวทีประชาคมหรือการประชุมจัดทำแผนพัฒนาชุมชน	3.99	1.12	มาก
34. มีการเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	4.15	1.02	มาก
รวมเฉลี่ย	3.88	0.88	มาก

จากตาราง 4.7 พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 34. มีการเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 1.02) รองลงมา คือ ข้อ 31. มีการใช้น้ำอย่างประหยัด และร่วมอนุรักษ์แหล่งน้ำสาธารณะในชุมชน ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 1.03) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 32. มีการลดใช้ถุงพลาสติกหรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 1.01)

ตาราง 4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์
ด้านความเอื้ออาทร โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านความเอื้ออาทร			
35. มีการบริจาคทรัพย์สินหรือแรงกายเพื่องานสาธารณประโยชน์	3.84	1.04	มาก
36. มีการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีทางศาสนาเป็นประจำ	3.70	1.11	มาก
37. มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ หรือผู้ยากไร้	3.70	1.11	มาก
38. มีการจัดให้มีกองทุนสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส	3.65	1.14	มาก
39. มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนและภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ	3.97	1.06	มาก
40. มีการนำคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต	4.25	0.97	มาก
รวมเฉลี่ย	3.85	0.95	มาก

จากตาราง 4.8 พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง ด้านความเอื้ออาทร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.95) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 40. มีการนำ คำสอนทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าให้กับคนในชุมชน ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.97) รองลงมา คือ ข้อ 39. มีการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนและภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 1.06) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 38. มีการจัดให้มีกองทุนสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 1.14)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ดังปรากฏในตารางที่ 4.9 ดังนี้

ตาราง 4.9 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ต้องการให้ภาครัฐจัดทำแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในหน้าแล้ง	18	42.86
2. ต้องการให้ภาครัฐจัดหาทุนสนับสนุนในการประกอบอาชีพเสริม	15	35.71
3. ต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์และปลูกผัก หรือสอนทำปุ๋ยหมัก เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน	9	21.43
รวมเฉลี่ย	42	100.00

จากตาราง 4.9 พบว่า ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยข้อที่มีผู้แสดงความคิดเห็นมากที่สุด 18 คน คือ ข้อ 1. ต้องการให้ภาครัฐจัดทำแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในหน้าแล้ง คิดเป็นร้อยละ 42.86 รองลงมาคือ ข้อ 2. ต้องการให้ภาครัฐจัดหาทุนสนับสนุนในการประกอบอาชีพเสริม มีผู้ตอบแบบสอบถาม 15 คน คิดเป็นร้อยละ 35.71 และข้อที่มีผู้แสดงความคิดเห็นน้อยที่สุด คือข้อ 3. ต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์และปลูกผัก หรือสอนทำปุ๋ยหมัก เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 21.43 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ
 - 5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
 - 5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อกรวิจัยครั้งต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำไปเสนอแนะประชาชนในตำบลให้ดำเนินชีวิตที่ถูกต้องสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ ครัวเรือนในชุมชน พื้นที่ตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 9 หมู่บ้าน 1,135 ครัวเรือน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มประชากร ใช้ครัวเรือนเป็นหน่วยการสุ่ม โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น

95.5% และความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ (Yamane, 1967 ; อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2555 : 146) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 316 คริวเรือน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ตามสัดส่วนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก สำหรับผู้ให้ข้อมูล จะใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการเลือกหัวหน้าคริวเรือนในแต่ละคริวเรือนเป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำในการพัฒนาเครื่องมือ แล้วนำเครื่องมือที่ได้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลปราสาท อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.9549

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ออกหนังสือส่งถึงผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ในตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 316 ฉบับ เก็บรวบรวมได้ จำนวน 316 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามได้นำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำข้อมูลมาเสนอเป็นตารางแสดงจำนวนร้อยละ

4.2 การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จัดลำดับความคิดเห็น โดยแยกเป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยภาพรวม นำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

4.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ใช้วิเคราะห์โดยการตีความในรูปของการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) หรือตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปมาน โดยนำประเด็น

ย่อมาพิจารณาความเหมือนกันและความแตกต่างกันและความสัมพันธ์กันมาหาข้อสรุป วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 6 ด้าน ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการลดรายจ่ายและด้านการเพิ่มรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือ ด้านความเอื้ออาทร ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเพิ่มรายได้
2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ต้องการให้ภาครัฐจัดทำแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรในหน้าแล้ง รองลงมาคือ ต้องการให้ภาครัฐจัดหาทุนสนับสนุนในการประกอบอาชีพเสริม และความคิดเห็น ต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์และปลูกผัก หรือสอนทำปุ๋ยหมัก เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน มีจำนวนน้อยที่สุดตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และด้านความเอื้ออาทร เพื่อนำไปเป็นสารสนเทศในการนำไปจัดทำแผนชุมชนและแนวทางในการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. จากการผลการวิจัย พบว่า การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าประชาชนในตำบลโนนขวาง มีการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตจนมีผลอยู่ในระดับมากนั้น เกิดขึ้นจากความต้องการพึ่งพาตนเองของประชาชน เริ่มจากระดับตัวบุคคลและครัวเรือน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการประหยัด ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและ

ด้านความเอื้ออาทร ประชาชนส่วนใหญ่มีความตระหนักร่วมกันลด ละ เลิก อบายมุข และ การซื้อสินค้าที่ไม่จำเป็น ประกอบกับคนในชุมชนมีวิถีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่ง กันและกัน มีความซื่อสัตย์สุจริต และช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความพอเพียงในทุก ๆ ด้าน และประชาชนในท้องถิ่นเองมีความตระหนักศรัทธาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ หลัก พอประมาณ หลีกเลี่ยงอบายมุข และหลักภูมิคุ้มกัน ประกอบกับความสามารถของผู้นำชุมชนที่มีความ เข้มแข็ง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลดูแลผู้ยากไร้ ผู้พิการในชุมชน จัดหาแนวทางให้ทำกิจกรรม การดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนเกิดความมั่นคงในชุมชน และด้านที่มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลางคือด้านการลดรายจ่ายและด้านการเพิ่มรายได้ ประชาชนส่วนใหญ่มีการสร้าง และผลิตอาหารที่ปลอดภัยไว้รับประทานในครัวเรือน เมื่อเหลือจากการบริโภคจึงนำมาจำหน่าย สร้างรายได้ พัฒนาและต่อยอดอาชีพเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ให้มีผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้นด้วยการ ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยลดต้นทุนในการผลิต ประหยัด อดออม ชุมชนมีการเน้นย้ำให้ทุก ครัวเรือนทำบัญชีครัวเรือน และปลูกฝังนิสัยรักการออมให้แก่เยาวชน แต่เนื่องจากปัญหาภัยแล้ง ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรไม่เพียงพอต่อการจำหน่ายเป็นรายได้เสริม ซึ่งเหตุผลดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยของปราณี บัววังโป่ง (2556 : 70 - 78) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” จังหวัดอุดรธานี ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการ เพิ่มรายได้ ด้านการประหยัด ด้านการเรียนรู้ ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างยั่งยืน และด้านการเอื้ออาทรต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตาม แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านการลดรายจ่าย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ยึดหลักความพอประมาณ ไม่ใช้ชีวิตอยู่อย่างฟุ่มเฟือย มีการแลกเปลี่ยน ประสพการณ์ให้หมู่บ้านใกล้เคียงได้ร่วมกันดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่เป็น กิจกรรมเกี่ยวกับการทำกิจกรรมเน้นการพึ่งตนเอง การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู เลี้ยงปลา ซึ่งจากความหลากหลายของชนิดพืชที่ปลูกและสัตว์เลี้ยง ทำให้มีรายได้ประจำ เป็นรายวัน และทำให้ต้นทุนในการผลิตเพื่ออุปโภคและบริโภคลดลง อีกทั้งยังมีอาหารที่ ปลอดภัยจากสารเคมี ลดความเสี่ยงจากการได้รับสารเคมีที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ ทำให้ประชาชน ในชุมชนลดการใช้จ่ายเงิน แต่ประชาชนบางส่วนยังไม่ได้มีการผลิตเครื่องอุปโภคในครัวเรือน เช่น การทำปุ๋ยหมักใช้เอง การทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาสระผม และการขาดวินัยในการทำบัญชีรับ จ่ายในครัวเรือน นับว่าเป็นอุปสรรคในด้านการลดรายจ่าย ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ

งานวิจัยของโชคชัย เอี่ยมภูมิ (2556 : 111 - 115) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ด้านการลดรายจ่าย อยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านการเพิ่มรายได้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เป็นเพราะว่า ประชาชน ในชุมชนยึดหลักการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ พัฒนาและสร้างโอกาสให้กับครอบครัว และชุมชน มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพหลัก ใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีอาชีพเสริม เช่น การปลูกพืชหมุนเวียนและพืชไร่ เศรษฐกิจหลายชนิด สร้างรายได้ในช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนา มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิตและเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน มีการเข้ารับการอบรมการพัฒนาอาชีพจากทางราชการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมศักยภาพของชุมชนและครัวเรือน แต่เนื่องจากประสบปัญหากับความแห้งแล้งมาอย่างยาวนานตั้งแต่ปี 2561 ทำให้เกิดอุปสรรคในการปลูกพืชผักเพื่อจำหน่าย รวมถึงน้ำที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ก็มีไม่เพียงพอ สอดคล้องกับการวิจัยของโชคชัย เอี่ยมภูมิ (2556 : 111 - 115) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ด้านการเพิ่มรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ด้านการประหยัด พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่ยึดหลักการประหยัด ลดการซื้อสินค้าและบริการที่ฟุ่มเฟือย ส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนเก็บออมเงินไว้ใช้ในยามจำเป็น ช่วยกันวางแผนในการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ พร้อมทั้งให้ครัวเรือนทุกครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์ของชุมชน มีการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก โดยใช้หลักการเฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุขในชุมชน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวดี หันสันเทียะ (2559 : 86 - 99) ได้ศึกษาผลการศึกษาคำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนบ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการประหยัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านการดำรงชีวิต พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าประชาชนในชุมชนมีการดำเนินชีวิต หรือมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย โดยการร่วมแรงร่วมใจทำกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมพัฒนาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของชุมชน และนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยการลด ละ เลิก อบายมุข อีกทั้งผู้นำชุมชนได้นำข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์มาเผยแพร่ให้ครัวเรือน และนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาชุมชน และสืบทอดต่อไปให้กับลูกหลาน

หรือคนรุ่นใหม่เพื่อสังคมและชุมชนเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป สอดคล้องกับการวิจัยของ
หัตถิ ขวัญไตรรงค์ (2555 : 83 - 84) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำกับ
ความสำเร็จในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านคลองเจ็ดริ้วเก่า ตำบล
หลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน
ระดับมาก

2.5 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับมาก เป็นเพราะว่าประชาชนในชุมชนรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึง
ร่วมมือกันรักษาป่าไม้ทั้งการปลูกเพิ่ม และรักษาไว้ โดยเฉพาะแหล่งน้ำในชุมชน มีกิจกรรม
จิตอาสาเพื่อรักษาคลอง ไม่ตื้นเขิน ไม่ให้สกปรก มีน้ำที่ใสและสะอาด มีการเลือกใช้วัสดุจาก
ธรรมชาติจึงเป็นไปในลักษณะพึ่งอาศัย ใช้เท่าที่จำเป็นตามความเหมาะสม ลดการใช้ถุงพลาสติก
และใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการจัดทำแผนเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและกักเก็บน้ำไว้ใน
หน้าแล้ง ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวิธรา เตียวศิริทรัพย์ (2557 : 160 - 170)
ได้ศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนหนองตาเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัด
บุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน
ระดับมาก

2.6 ด้านความเอื้ออาทร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าประชาชน
ในชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรมของส่วนรวม ทำให้เกิดการรักใคร่กลมเกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
มีจิตใจที่จะมุ่งพัฒนาทั้งตนเองและชุมชนให้ดีขึ้น มีกิจกรรมให้ความช่วยเหลือผู้พิการ ผู้ยากไร้
หรือผู้ด้อยโอกาสด้วยการมอบสิ่งของเครื่องใช้ และการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ รวมทั้งการจ้าง
แรงงานในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ผู้นำชุมชนและกรรมการหมู่บ้านได้ให้ความสำคัญในการ
ติดตามดูแล ผู้ที่ประสบปัญหาในชุมชน ได้หาแนวทางและบริหารจัดการเงินทุนในชุมชนเพื่อ
ช่วยเหลือแก้ไขปัญหา รวมถึงการให้ความร่วมมือและแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผนเพื่อแก้ไข
ปัญหาในชุมชน ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของหัตถิ ขวัญไตรรงค์ (2555 :
83 - 84) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำกับความสำเร็จในการขับเคลื่อนหมู่บ้าน
เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านคลองเจ็ดริ้วเก่า ตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัด
สมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของ
หมู่บ้านคลองเจ็ดริ้วเก่า ด้านการเอื้ออารีต่อกันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือต้องการให้ภาครัฐจัดทำ
แหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรในหน้าแล้ง ทั้งนี้เนื่องจากอาชีพหลักของประชาชนในตำบลโนนขวาง
คืออาชีพเกษตรกรรม แต่เนื่องจากประสบปัญหาภัยแล้งมาอย่างยาวนาน ทำให้ไม่มีผลผลิตทาง

การเกษตรที่เพียงพอต่อการบริโภค และไม่มีรายได้จากการจำหน่ายผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ ดังนั้น ประชาชนจึงมีความต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือในการจัดหาแหล่งน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการ สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ของอำพล เสนาณรงค์ (2553 : 88) ที่ได้กล่าวว่า น้ำคือชีวิต เพื่อเพิ่มและผลิตและอาหาร เพื่อปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ เป็นรายได้พอประทังชีวิต

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการที่จะอนุรักษ์และดูแลให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ นอกจากนี้ประชาชนสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของทุกหมู่บ้านในตำบลโนนขวาง เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนไว้ให้ลูกหลาน ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นฐานข้อมูลในการจัดทำแผนชุมชนและแผนระดับตำบลว่า หากประชาชนและภาครัฐสามารถส่งเสริมดูแลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในตำบลโนนขวาง มีความอุดมสมบูรณ์แล้ว จะช่วยลดปัญหาภัยแล้งและทำให้ฝนตกตามฤดูกาล มีน้ำเพียงพอต่อการทำเกษตรกรรม ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

1.2 จากการศึกษา พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเพิ่มรายได้ ดังนั้น ภาครัฐควรที่จะเข้าไปให้ความรู้ และส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น รวมกลุ่มทำผลิตภัณฑ์จักสานหรือทอผ้า หรือพัฒนาเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพิ่มมูลค่าให้สินค้า และเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน

1.3 จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการแบบสอบถาม พบว่า จากการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ประชาชนต้องการให้ภาครัฐจัดหาแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรในหน้าแล้ง ต้องการให้ภาครัฐจัดหาทุนสนับสนุนในการประกอบอาชีพเสริม และต้องการให้ภาครัฐส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์

และปลูกผัก หรือสอนทำปุ๋ยหมัก เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน แสดงให้เห็นว่าประชาชนในตำบลโนนขวาง ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือในการให้ความรู้และเพิ่มทักษะเพื่อประกอบอาชีพเสริม จนสามารถสร้างรายได้ให้พอกินพอใช้ในครัวเรือน อันจะเป็นการพัฒนาตั้งแต่ระดับบุคคล ครัวเรือน ส่งผลให้ประเทศชาติพัฒนาอย่างเข้มแข็ง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ หรือพื้นที่ใกล้เคียง

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2554). คู่มือการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2558). แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- _____. (2562). การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความสุขให้ชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2555). ความรู้ที่ไม่ลับ นำสู่การเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ. กรุงเทพฯ : บริษัทครีเอทีฟ พอยท์ แอด จำกัด.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). คู่มือการปฏิบัติงานโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- _____. (2560). เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ : กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กระทรวงอุตสาหกรรม. (2555). อุตสาหกรรมยุคใหม่ ก้าวที่ท้าทายสู่อนาคต. กรุงเทพฯ : กระทรวงอุตสาหกรรม.
- _____. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนากอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579). กรุงเทพฯ : กระทรวงอุตสาหกรรม.
- กองบัญชาการกองทัพไทย. (2560). คู่มือระบบการเกษตรผสมผสานเพื่อเกษตรกรรมที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : กองวิชาการเกษตร ศูนย์ฝึกศึกษา กองบัญชาการกองทัพไทย.
- กัญญ์ลักษณ์ สิทธิจันทร์. (2554). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านดอนมัน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ร.ป.ม. (การปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- คณะอนุกรรมการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนา ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท. (2558). คู่มือการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาคการเกษตรและชนบท และด้านความมั่นคง. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.).

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนโดยพระราชประสงค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

(2550). สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 23 โครงการสารานุกรมไทยสำหรับ
เยาวชนโดยพระราชประสงค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ :
ด้านสุทธาการพิมพ์.

จักปรุพท์ วิชาอัครวิทย์. (2555). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ ปร.ค. (ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากร
มนุษย์). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ชลัช กลิ่นอุบล. (2553). “การจัดการความรู้และคุณลักษณะของชุมชนชาวนานักปฏิบัติเกษตร
อินทรีย์”. [ฉบับอิเล็กทรอนิกส์]. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
30(1) : 13.

ชาย โพธิ์สิตา. (2555). “ชนบทไทยในวิถีทุนนิยม”. วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 37(4) : 163 - 185.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2548). อยุธยา : ประวัติศาสตร์และการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โชคชัย เอี่ยมภูมิ. (2553). พฤติกรรมการปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง ของประชาชนตำบลโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). นครปฐม : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

เดชา ปุณฺณบาล. (2560). 9 ตามรอยพระบาท ศาสตร์พระราชา. [ฉบับอิเล็กทรอนิกส์]. วารสาร
สมาคมนักวิจัย. 22(2) : 13 - 20.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2561). การวางแผนการเงินด้วยศาสตร์ของพระราชา.
กรุงเทพฯ : พรินซ์ดี.

ชเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2554). เอกสารประกอบการสอนเศรษฐกิจไทย. เชียงใหม่ :
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ประชัน คະเนวัน. (2553). เอกสารประกอบการสอนระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไทย.
บุรีรัมย์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ประพันธ์ เสวตน์นันทน์ และไพศาล เล็กอุทัย. (2554). หลักเศรษฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 11.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2555). **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.**

พิมพ์ครั้งที่ 10. บุรีรัมย์ : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ปราณี บัววังโป่ง. (2556). **พฤติกรรมการณ์ดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**

และคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” จังหวัด

อุดรดิตต์. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (การบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท).

อุดรดิตต์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์.

พนมพร เผ่าเจริญ และคณะ (2553). **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่องโครงการพัฒนา**

กระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง. นครสวรรค์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

พรชัย เจดามาน. (2561). **เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2563.**

จาก <https://www.bannoi-sao.go.th/info/content/185>.

ภราดร ปริดาศักดิ์. (2556). **หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์**

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภูษิตา วงศ์ธรรมวัฒน์. (2552). **ประสิทธิผลของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็น**

เป็นสุขต้นแบบจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). นนทบุรี :

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ลดาวัลย์ คำภา. (2555). **เปิดแผนพัฒนา 4 ภาค รับการเปลี่ยนแปลงโลก เออีซี. กรุงเทพฯ :**

กระทรวงการคลัง.

วรสุดา สุขารมณ. (2554). **ความร่วมมือระหว่างองค์กรในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**

ของไทย. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

รามคำแหง.

วาสนา หิรัญถาวร. (2560). **เศรษฐกิจสร้างสรรค์และกับดักรายได้ปานกลาง. กรุงเทพฯ :**

ชั้นด้าการพิมพ์.

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. (2553). **เอกสารประกอบการสอนคู่มือด้านการเศรษฐกิจ ประจำปี**

การศึกษา 2553-2554. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

วีธรา เดียวศิริทรัพย์. (2557.) **การศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน**

หนองตาเข้ม อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์)

บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ศุภนุช ตรีเนตร. (2557). **ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ : กรณีศึกษา**

หมู่บ้านวังแสงใต้ ตำบลวังแสง อำเภอนบพ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ปร.ม.

(รัฐประศาสนศาสตร์). ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศูนย์วิจัยและพัฒนากิจการเกษตรลพบุรี. (2554). **ทฤษฎีใหม่แห่งแรกของประเทศไทยที่วัดชัยมงคล**

พัฒนา. น.ส.พ. กสิกร. 84 (6) : 53 - 57.

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริจังหวัดสกลนคร. (2555). **คู่มือเกษตร**

ทฤษฎีใหม่. สกลนคร : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่อง

มาจากพระราชดำริ.

สามารถ ปิติพัฒน์. (2554). **เอกสารประกอบการสอนเศรษฐศาสตร์มหภาค 1. อุดรธานี :**

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สายันต์ ไพรชาญจิตร (2559). **พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชผู้ทรงเป็น**

“พัฒนมหาราชา”. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. 4(3) : 31 - 50.

สาตี ชินสถิต. (2559). **การผลิตพืชอินทรีย์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการเกษตร กระทรวง**

เกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. (2559). **ทฤษฎีของพ่อ คู่วิถีแห่งความพอเพียง**

โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ในเขตปฏิรูปที่ดิน. กรุงเทพฯ : กองประสานงาน

โครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**

และการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ : สำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ สำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2555).

คู่มือเกษตรทฤษฎีใหม่. กรุงเทพฯ : มูฟเม้นท์ เจนทรี.

_____. (2559). **ชุดเผยแพร่องค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ :**

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2562). **คู่มือการดำเนินงานโครงการเกษตร**

ทฤษฎีใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ.2563-2565. กรุงเทพฯ : กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อ

การเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2560). **การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่**

การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต. กรุงเทพฯ : แคนเน็กซ์อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านด่าน. (2562). **สรุปข้อมูล จปฐ. ประจำปีงบประมาณ 2562.**

บุรีรัมย์ : สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านด่าน.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2552). **ประหยัด. รู้รักภาษาไทย. สถาบันวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. 7 มิถุนายน 2552. 07.00 - 07.30 น.**

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2554). **ข้อมูลสถิติทางการเกษตร. กรุงเทพฯ : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร.**

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 จังหวัดสงขลา. (2558). **การผลิตพืชตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. สงขลา : ร้านแจ๊ดีไซน์.**

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน. (2556). **คู่มือการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ. กรุงเทพฯ : สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.**

สิริลักษณ์ อินทวิชัย. (2556). **แนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับพออยู่ พอกิน กรณีศึกษา บ้านหนองปลิง หมู่ที่ 9 ตำบลโคกกระเทียม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปร.ม. (วิชาการบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการ - จัดการ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.**

สุชาติ ธาดาดำรงเวช. (2553). **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องวิสัยทัศน์การบริหารระบบเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.**

สุนทร กุลวัฒน์วรพงศ์. (2554). **ตามรอยพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.**

สุนตรา เล็กอุทัย. (2554). **ความสำคัญของอุตสาหกรรมอาหารต่อระบบเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพฯ : โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยงงานวิจัยกับภาคคน โขบาย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.**

สุภัทร คำมุงคุณ. **การเกษตรสร้างมูลค่าตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. ร้อยเรื่อง...เมืองไทย. สถาบันวิทยุกระจายเสียงรัฐสภาและสำนักวิชาการ. 15 มีนาคม 2562. 09.00 - 09.15 น.**

สุภาณี หาญพัฒนะนุสรณ์. (2560). **เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**

สุภาวดี หันสันเทียะ. (2559). **การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน บ้านม่วงเจริญ ตำบลสระทอง อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์.**

วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). **บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.**

- สุเมธ งามกนก. (2554). เศรษฐกิจพอเพียง : จากสถานศึกษาสู่ชุมชนที่ยั่งยืน. วารสารการศึกษา และการพัฒนาสังคม. ชลบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. 7(1) : 9.
- สุริยะ เจียมประชาชนากร. (2554). หลักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- เสวียน ประทุมทอง. (2553). ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาบ้านศรีเจริญ ตำบลเวียงไสย อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (ยุทธศาสตร์การพัฒนา). เลข : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- หัตติ ขวัญไตรรงค์. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำกับความสำเร็จในการขับเคลื่อน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านคลองเจ็ดริ้วเก่า ตำบลหลักสอง อำเภอ บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขวาง. (2561). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2561 - 2565). บุรีรัมย์ : องค์การบริหารส่วนตำบลโนนขวาง.
- อนัญญา โปราณานนท์และคณะ. (2554). เศรษฐศาสตร์ทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อำพล เสนาณรงค์. (2558). “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- อิทธิพล บุษะศิริ. (2553). ยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ยุทธศาสตร์การพัฒนา). พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- อุ้นเรือน เล็กน้อย. (2560). เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ วิถีสู่ความยั่งยืนจากคำสอนของพ่อ. วารสารสิ่งแวดล้อม ENVIRONMENTAL JOURNAL. 21 (2) : 13 - 26.

ที่ อว ๐๖๒๔.๑๑/ว๒๓๕

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๓ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ จิวัดนา

ด้วย นางสาวมาริษา ศรีชะแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์ เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ตอ ๗๔๐๑ - ๒

โทรสาร ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

มือถือผู้ประสานงาน ๐๘ ๖๔๖๐ ๙๐๐๓

ที่ อว ๐๖๒๔.๑๑/๖๒๓๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๓ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์น้อย สุปิงคลัด

ด้วย นางสาวมาริษา ศรีชะแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์ เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณมา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑ - ๒

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

มือถือผู้ประสานงาน ๐๘ ๖๔๖๐ ๙๐๐๓

ที่ อว ๐๖๒๔.๑๑/ว๒๓๕

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๓๓ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

เรียน นายกนกภัทร สมศรี

ด้วย นางสาวมาริษา ศรีชะแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์ เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑ - ๒

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

มือถือผู้ประสานงาน ๐๘ ๖๔๖๐ ๙๐๐๓

ที่ อว ๐๖๒๔.๑๑/๓๕๓

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๐ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายกองดีการบริหารส่วนตำบลปราสาท

ด้วย นางสาวมาริษา ศรีชะแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์ เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ในการนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยที่จะใช้กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นางสาวมาริษา ศรีชะแก้ว ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๔๕๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑ - ๒

โทรสาร. ๐ ๔๕๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ. ๐๘ ๔๔๗๔ ๖๙๕๕

มือถือผู้ประสานงาน ๐๘ ๖๕๖๐ ๙๐๐๓

ที่ อว ๐๖๒๔.๑๑/๓๗๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๗ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เรียน ผู้ใหญ่บ้าน.....

ด้วย นางสาวมาริษา ศรีชะแก้ว นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์ เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ในกรณีนี้ นักศึกษามีความประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลผู้เกี่ยวข้องในการวิจัยด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล สมคุณา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๗๔๐๑-๒

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มือถือ ๐๘ ๖๔๖๘ ๑๖๕๖

มือถือผู้ประสาน ๐๘ ๖๔๖๐ ๙๐๐๓

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อสอบถาม การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นส่วนประกอบกับ วิเคราะห์เชิงวิภาษวิธีวิจัยตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ใช้สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้สอบถามการศึกษา การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 40 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. ด้านการลดรายจ่าย
2. ด้านการเพิ่มรายได้
3. ด้านการประหยัด
4. ด้านการดำรงชีวิต
5. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. ด้านความเอื้ออาทร

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended Form) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

3. ข้อมูลที่ท่านตอบในแบบสอบถาม ผู้ศึกษาวิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ ไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

มาริษา ศรีษะแก้ว

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ตอนที่ 1 แบบสอบถามทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. 20-30 ปี 2. 31-40 ปี 3. 51-60 ปี 4. 60 ปีขึ้นไป

3. อาชีพ

1. ข้าราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานราชการ 2. รับจ้างทั่วไป
 3. เกษตรกรรม 4. อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. รายได้ต่อปี

1. น้อยกว่า 50,000 บาท 2. 50,000 - 100,000 บาท
 3. 100,001 - 150,000 บาท 4. 150,000 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับปฏิบัติการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด ตามเกณฑ์คะแนนดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านการลดรายจ่าย					
1. มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน					
2. มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ เพื่อบริโภคในครัวเรือน					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
3. มีการผลิตปุ๋ยชีวภาพในครัวเรือน เพื่อทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี ลดต้นทุนการผลิต					
4. มีการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ใช้เองในครัวเรือน เช่น น้ำยาล้างจาน					
5. มีการซ่อมแซมและปรับปรุงสิ่งของเครื่องใช้ด้วยตนเอง					
6. มีการลด ละ เลิกอบายมุข และการพนัน					
7. มีการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ทราบรายจ่ายในครัวเรือน					
ด้านการเพิ่มรายได้					
8. มีการปลูกพืชสวนครัว เช่น ผักบุ้ง ผักกาด ผักชี เพื่อจำหน่าย					
9. มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร เพื่อจำหน่าย					
10. มีการทำเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกพืชหมุนเวียนตลอดปี					
11. มีการปลูกพืชไร่เศรษฐกิจ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง					
12. มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อจำหน่ายเพิ่มรายได้					
13. มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร					
14. มีการใช้พันธุ์พืชที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี					
15. มีการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพ เช่น ทอผ้า สานตะกร้า					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านการประหยัด					
16. มีการหยุดไม่ซื้อสินค้าบริการและบริการที่ไม่จำเป็น เช่น ค่าบุหรี่ปริหรือสุรา					
17. มีการส่งเสริมให้สมาชิกในครัวเรือนรู้จักเก็บออม					
18. มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินด้วยความรอบคอบ					
19. มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนชุมชน เช่น ออมทรัพย์เพื่อการผลิต สัจจะสะสม					
20. มีการวางแผนแบ่งเงินเพื่อออมผ่านธนาคาร หรือกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์					
21. มีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย					
ด้านการดำรงชีวิต					
22. มีการปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริตให้แก่สมาชิกในครอบครัว					
23. มีการเข้ารับการอบรมกิจกรรมต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนทักษะและความรู้					
24. มีการศึกษาหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ จากสื่อต่างๆ					
25. มีการวางแผนการดำเนินชีวิตไว้ล่วงหน้า					
26. มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินชีวิตที่ดีร่วมกับคนในชุมชน					
27. มีการเคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตามหลักประชาธิปไตย					
28. มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาให้กับผู้ที่สนใจ					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
29. มีการเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า และมี ส่วนร่วมในการดูแลป่าชุมชน					
30. มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่สาธารณะ					
31. มีการใช้น้ำอย่างประหยัด และร่วม อนุรักษ์แหล่งน้ำสาธารณะในชุมชน					
32. มีการลดใช้ถุงพลาสติกหรือผลิตภัณฑ์ อื่นๆ ที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม					
33. มีการเข้าร่วมเวทีประชาคมหรือการ ประชุมจัดทำแผนพัฒนาชุมชน					
34. มีการเข้าร่วมกิจกรรมส่วนรวมใน ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ					
ด้านความเอื้ออาทร					
35. มีการบริจาคทรัพย์สินหรือแรงกายเพื่อ งานสาธารณประโยชน์					
36. มีการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีทาง ศาสนาเป็นประจำ					
37. มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ หรือผู้ยากไร้					
38. มีการจัดให้มีกองทุนสวัสดิการเพื่อ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส					
39. มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ของชุมชนและภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ					
40. มีการนำคำสอนทางพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

คำชี้แจง ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการ
ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโนนขวาง
 อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

มาริษา ศรีชะแก้ว

ผู้วิจัย

ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม

RELIABILITY

```

/VARIABLES=a1 a2 a3 a4 a5 a6 a7 b1 b2 b3 b4 b5 b6 b7 b8 c1 c2 c3 c4 c5 c
6 d1 d2 d3 d4 d5 d6 d7 e1 e2 e3 e4 e5 e6 f1 f2 f3 f4 f5 f6
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/SUMMARY=TOTAL.

```

Reliability

[DataSet1] D:\Independent Study\การวิเคราะห์ข้อมูล\tryout 1.sav

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.9549	40

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
ข้อ 1	141.37	749.964	.484	.954
ข้อ 2	141.50	740.603	.589	.954
ข้อ 3	142.37	751.964	.410	.955
ข้อ 4	143.10	759.955	.322	.955
ข้อ 5	142.00	744.345	.477	.955
ข้อ 6	141.90	781.334	.005	.957
ข้อ 7	143.17	757.040	.448	.954
ข้อ 8	142.60	754.800	.298	.956
ข้อ 9	142.47	742.189	.493	.954
ข้อ 10	142.57	756.323	.439	.955
ข้อ 11	141.70	772.769	.108	.957
ข้อ 12	142.77	747.082	.480	.954
ข้อ 13	142.07	736.892	.559	.954
ข้อ 14	141.67	733.540	.643	.953
ข้อ 15	142.33	728.644	.618	.954
ข้อ 16	141.97	771.620	.158	.956
ข้อ 17	141.53	750.257	.518	.954
ข้อ 18	141.50	743.155	.593	.954
ข้อ 19	141.57	742.530	.551	.954
ข้อ 20	141.47	735.913	.717	.953
ข้อ 21	141.33	735.402	.816	.952
ข้อ 22	141.43	739.495	.686	.953
ข้อ 23	141.57	746.392	.615	.954
ข้อ 24	141.87	749.568	.530	.954
ข้อ 25	141.80	736.028	.721	.953
ข้อ 26	141.33	735.885	.900	.952
ข้อ 27	141.17	740.282	.788	.953
ข้อ 28	141.40	724.662	.876	.952
ข้อ 29	141.43	744.185	.718	.953
ข้อ 30	141.53	741.016	.803	.953
ข้อ 31	141.23	744.116	.761	.953
ข้อ 32	142.17	754.557	.494	.954
ข้อ 33	141.47	734.602	.780	.953
ข้อ 34	141.20	744.510	.743	.953
ข้อ 35	141.47	733.706	.820	.952
ข้อ 36	141.43	740.047	.769	.953
ข้อ 37	141.47	739.430	.797	.953
ข้อ 38	141.60	738.386	.750	.953
ข้อ 39	141.17	733.661	.827	.952
ข้อ 40	140.93	746.202	.804	.953

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	มาริษา ศรีษะแก้ว
วันเดือนปีเกิด	23 มกราคม 2533
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	78 หมู่ที่ 11 ตำบลหนองเทพ อำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์ 31230
ตำแหน่งหน้าที่	นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอรตนบุรี จังหวัดสุรินทร์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2540 - 2546 ระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านอีโสด อำเภโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2546 - 2549 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนโนนเทพ อำเภโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2549 - 2552 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2552 - 2556 ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2564 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์